

כִּי מֵאֵת הָאָרֶץ דַּעַת אֶת דְּהו' כַּמִּים לַיָּם מִכַּמִּים

הַמֵּאֲמָד הַשְּׁבוּעִי

שלושה מאמרים
ימי בין-הזמנים קיץ תשפ"ה

כִּי מִלֵּאדָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת דְּהו' כַּמִּים לַיָּם מִכַּמִּים

הַמֵּאֲמֹד הַשְּׁבוּעִי

שבוע ראשון - פרשת ואתחנן

ואהיה אצלו אנון

לקוטי תורה

בעז"ה

יחד עם שבוע ואתחנן אנחנו פותחים את בין הזמנים, עם מאמר מדהים ויסודי מאדמו"ר הזקן - "ואהיה אצלו אמון".

מהו **השעשוע** של התורה? איך מתגלה העונג העליון? ומדוע דוד המלך חטא באמירתו "זמירות היו לי חקיך", כאשר **התורה מתפארת בהיותה 'שעשועים' ו'שחוק'!**

במאמר נלמד את דבר התורה "ואהיה אצלו אמון, ואהיה שעשועים יום יום, משחקת לפניו בכל עת, משחקת בתבל ארצו" - בהתבוננות פנימית וחסידית.

זאת על-ידי הבנה יסודית ויפה **במהות התורה** ויחסה אלינו.

יחד עם זאת, נקבל הסבר משמעותי **על קבלת התורה** שמופיעה בפרשתינו...

כך, נלמד חידוש מיוחד החורז את כל המאמר - ה' נותן לנו תורה, כי אנחנו רוצים אותו. יש יחס הדדי - "פנים בפנים".

מאמרי חז"ל רבים אודות מתן תורה נפרשים לפנינו במאמר, ומקבלים ביאור רחב המחבר בין כולם.

בנימה אישית, שהתחלתי (אחיה) לבאר את המאמר לא כל-כך הבנתי את העניין המיוחד בו. אבל ככל שהתקדמתי, והבנתי יותר והעמקתי - אחד המאמרים הכי מופלאים ומשמחים **למתן תורה** (לטעמי יש כאן ממש נקודה מהותית של החסידות - מהי התורה הקדושה בכלל?!).

נ.ב - מבצע בין הזמנים - פרטים בכריכה האחורית

שיהיה אחלה בין הזמנים!

אוהבים, הח'ברה!!!

ואהיה אצלו אמון

לקוטי תורה – אדמו"ר הזקן

מבואר

”ואהיה אצלו אמון”; עבודת הספירה עד למדרגת הלחם – התורה

דרוש לשבועות. ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום
משחקת לפניו בכל עת משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני
אדם.

התורה אומרת על עצמה כי ”ואהיה אצלו אמון, ואהיה שעשועים יום יום,
משחקת לפניו בכל עת, משחקת בתבל ארצו, ושעשועי את בני אדם”.

במאמר אדמו"ר הזקן יבאר לנו שלב אחר שלב בפסוק, במשמעותו הרוחנית,
וכהתקדמות בעבודת ה' שלנו בלימוד התורה:

”ואהיה אצלו אמון” – כח התורה לרדת ולדאוג גם למקומות הכי 'ילדותיים'

ופירש במדרש רבה ריש פרשת בראשית אמון פדגוג האיך מה
דאת אמר כאשר ישא האומן את היונק והוא לשון פרנסה וכן
הוא עוד ברבות משפטים פ"ל.

המדרש מבאר ש'אמון' הוא לשון פדגוג - אומן ומגדל. כלומר, התורה אינה רק
חכמה או רעיון אלא עוסקת בפועל בטיפוח נפשות ישראל - מאכילה אותן,
מובילה אותן, מחנכת ומפרנסת, "כאשר ישא האומן את היונק"¹.

והענין כי משה רבינו עליו השלום אמר להקב"ה כי תאמר אלי
שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק כו' מאין לי בשר כו'

¹ במדבר יא, יב.

והיינו לפי שהיה במדרגה גבוה מן המים משיתיהו עד שהיה
כבד פה לגבי תורה שבעל פה וכבד לשון לגבי תורה שבכתב
[ועיין מה שפירשנו מזה בפרשת בשלח בדיבור המתחיל להבין
ענין לחם משנה] ולכן אמר מאין לי בשר שאין זה בערכו כלל.
[ועיין מה שפירשנו מזה בפרשת בהעלותך] רק המן ירד בזכותו
מזונא דחכמתא,

משה רבינו לעומת זאת, קובל "האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי
ילדתייהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק?! ... מאין לי
בשר?!" - כלומר, משה שייך למקום מאד גבוה, המתקשה להיות 'אומן' שיכול
להביא גם את הגשמיות הבהמית (בשר) לעם ה'. הטעם הפנימי לכך רמוז בשמו
של 'משה' ש"מן המים משיתיהו" - נמשך מן המים העליונים, פנימיות ספירת
החכמה העליונה, המאירה את האור כפי שהוא, ולא מתפרטת לכדי הסבר
לתחתונים יותר.

לפיכך היה משה "כבד פה" - קושי בביטוי בתורה שבעל-פה, המפרטת
ומרחיבה את התורה שבכתב לכולם; וכן "כבד לשון" - קושי בהסבר לשון התורה
שבכתב. והיינו, שאין למשה שייכות ב'בשר' - בחיים גשמיים תחתונים, עד
שיצליח להאיר גם שם את אור התורה "מאין לי בשר". אמנם, המן ירד בזכותו
שכן הוא אוכל 'זך' יותר מבשר, "מוציא לחם מן השמים". וכפי שאומר הזהר
שהוא מבטא את "מזונא דחכמתא" - מביא את ספירת החכמה (שרש משה)
לעולם.

אבל התורה משבחת את עצמה במעלה יתרה שיכולה היא
לירד ממעלתה הגבוה והרמה להיות אומן שהיא רועה ומפרנס
נשמות ישראל כנודע שהתורה נקרא מזון לנפש ולכן נקרא
התורה לחם כמו שכתוב לכו לחמו בלחמי. וזהו כאשר ישא
האומן את היונק. דרצה לומר שמפרנסו בלחם אחר ימי יניקה
דאם רצה לומר שמניקו מהו שאמר כאשר ישא האומן כו' מאין
לי בשר כו'.

אך התורה, דוקא משתבחת בכך שהיא "אומן"-אומנת, היא יכול לרדת אפילו
למקומות מאד נמוכים - להיות מזון ממשי לנפש. לפיכך התורה נקראת גם
'לחם', "לכו לחמו בלחמי"². והיינו, שאף לאחר שלב היניקה, בו הילד (עם-
ישראל) נשאר קרוב לאמו (ה' יתברך) ומזוכך דיו כך שמקבל אוכל יותר זך (חלב)

² משלי ט, י. וראה במפרשים שם.

- התורה יכולה לזון את האדם, ולהאכילו ב'לחם' עב יותר וממשי (המתאים ל'גסותו' היחסית).

[לכאורה ניתן להקשות שכתוב "כאשר ישא האומן את היונק" והיינו שה'אומן' אינו מאכיל לחם אלא מניק?! אלא ש] בפשט הפסוק, משה טוען שהוא אינו יכול לשאת את היונק - עם ישראל - כאומן, ומסביר שאינו יכול להביא בשר. אם כן מוכח ש'נשיאת האומן את היונקרא היינו לזונו אחר שממלא את ימי הניקה - בלחם, בשר ואוכל ממשי. בכך משתבחת התורה "ואהיה אצלו אמון".

והנה גילוי בחינת זו להיות התורה בבחינת לחם הוא בשבועות
זמן מתן תורה שהקריבו שתי הלחם לחמו בלחמי תורה שבכתב
ותורה שבעל פה

גילוי התורה כ'לחם' - מאכל מפותח המפרנס את האדם המבוגר וה'מחוספס' מתגלה בעיקר בחג השבועות, זמן מתן תורה. על-כן, בשבועות אנו מקריבים את 'שתי הלחם' - המסמלים את הופעת התורה כלחם גם בתורה שבכתב (לחם אחד) וגם תורה שבעל-פה (לחם שני).

זאת דוקא לאחר ימי ההכנה - ימי הספירה - בהם היכולת שלנו לקבל אלוקות גדלה ומתפתחת, עד שאפשר לקבל גילו מורחב ומורכב, כלחם:

כי בימי הספירה הם ימי יניקה כי לידת נשמות ישראל הי'
בשביעי של פסח ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים שנמשכו
מההעלם אל הגילוי ומשביעי של פסח עד שבועות מ"ד ימים
הם בבחינת יניקה דהיינו הגדלת המדות חסד שבחסד כו' על
דרך משל שהחלב מגדל אברי הולד וכך ימי הספירה הם
המשכות ימים עליונים היום יום כו' לעומר שעורים שהוא
מאכל בהמה הוא מקור וחיות הנפש הבהמית של האדם [כי
הנשמה ונפש אלקית אין צריך תיקון לעצמה כו'] להפוך כל
המדות שבה שתהיינה לה' לבדו ולא תחללו כו' יום ראשון חסד
שבחסד כו' והיינו בחינת גידול של המדות שבנפש הבהמית
והעלאתן ממטה למעלה על ידי בחינת המשכת מוחין מלמעלה
ונקרא בעץ חיים מוחין דיניקה, וכמו שכתוב במקום אחר על
פי ולבן שינים מחלב

מבואר בפנימיות התורה, כי לידת עם ישראל היתה בשביעי של פסח בו הלכנו
ביבשה בתוך הים. משמעות הדבר היא שאנו עברנו מים-מי השפיר, ליבשה-
לגילוי, והיינו שנולדנו לעם. אם כן, הימים לאחר מכן בהם התכוננו לקבלת
התורה - מ"ד (44) ימי הספירה הנותרים - הם הימים בהם התינוק (עם ישראל)

ינק. תקופת היניקה של התינוק היא המכשירה ומפתחת אותו להיות מסוגל - כשיגדל - לאכול לחם וכו'.

זהו מה שאנו סופרים את הימים העליונים - המדות האלוניות³ - לתוך העומר (היום ... ימים לעומר):

בספירת העומר אנו מביאים ומגלים את המדות האלוניות בתוך מנחת העומר, מנחת השעורים - מאכל בהמה; מה שמסמל את המדות הבהמיות שלנו [שכן את המדות האלוניות של הנפש האלונית, אין צורך לתקן...]. משמעות הדבר שאנחנו מגלים הארות אלוניות לנפש הבהמית כך שתלמד להתרגש מדברים גדולים - מהקב"ה ("והיינו בחינת גידול של המדות שבנפש הבהמית והעלאתן ממטה למעלה על ידי בחינת המשכת מוחין מלמעלה ונקרא בעץ חיים מוחין דיניקה").

עבודה זו היא היניקה של המדות הבהמיות הגולמיות שלנו, לגדול ולאהוב דברים גדולים ומשמעותיים יותר.

וזו היא המשכה עליונה מלמעלה מן הימים העליונים הנמשכים
במ"ד ימי הספירה על דרך משל דם נעכר ונעשה חלב. כך על
ידי אתכפיא שהאדם מזכך מדותיו נמשך הגדלת המדות.

המשכה זו היא ב-מד הימים (אחר שביעי של פסח) המרמזים על כך ש"דם נעכר ונעשה חלב". פירוש הדבר שבימים האלה ה'דם' - הבהמיות שלנו⁴, 'נעכר' - מתתקן וגדל על ידי ש'מעכירים' עליו בכפיית הדברים הרעים ('אתכפיא'), ובכך הוא עצמו - הנפש הבהמית עצמה - נעשית 'חלב' - דבר ראוי ומשובח, המניק ומגדיל את המדות (לא רק לכפות ולהמנע מהרע אלא) לאהוב ולהרגיש את האור האלוני.

אך אין התינוק יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן
שבבחינת יניקה עדיין לא נכנס בו דעת עד שיטעום טעם לחם
היא בחינת התורה שנתנה אחר ימי הספירה בשבועות ואזי
הקריבו בו שתי הלחם והוא מזון לנפש האלקית לכו לחמו
בלחמי

אמנם, עבודת היניקה היא חשובה ומיוחדת, אך רק לאחר שתינוק טועם טעם דגן, יש בו דעת. רק אז הוא מתפתח לאדם שלם עם מודעות. כך גם בפנימיות: רק אחרי הספירה, בשבועות, מופיעה מדרגת הדעת - התורה הקדושה. כאשר

³ ששת ימי המעשה, נקראים 'ששת ימי הבניין' בהם הקב"ה ברא את העולם, והם מכוונים כנגד ששת המדות האלוניות בהם הקב"ה 'מודד' ומגביל את השפע באופן מסויים על מנת להוות את העולם. כמו-כן, 'יום' הוא לשון הארה ובהירות, וכן 'ספירה' היא מלשון 'אבן ספיר' - אבן מאירה. והיינו שהספירות-הימים הן הארות האלוניות.

⁴ שכן הדם מבטא את החומריות ורתיחת הדמים.

אנו מקבלים את התורה, האלוקות לא רק מתקנת את המדות שלנו, אלא היא חודרת והופכת למודעות של האדם. התורה זנה ומפרנסת גם את הנפש האלוקית שאינה צריכה תיקון, אלא עליה למקום של מודעות והשגה מורחבת.

והקרבה זו צריכה להיות ממושבותיכם בחינת ישיבה היא
בחינת קריאת שמע כי תפלה בעמידה וקריאת שמע בישיבה
בעולם הבריאה ששם הוא היחוד שבקריאת שמע יחודא עלאה
אבא ואמא ש אי אפשר לנו להשיגו באצי' [נכמו שכתוב בפרי עץ חיים שער
הקריאת שמע פרק ד']. ופירש הכתוב ממושבותיכם מבחינת קריאת
שמע במסירות נפש תביאו לחם כו' תוכלו להמשיך בחינת
התורה להיות לכם בבחינת לחם הגורם להמשיך בחינת הדעת
וההשגה. וזהו ואהיה אצלו אמון:

הקרבת 'שתי הלחם' צריכה להיות "ממושבותיכם". המשמעות הפנימית של כך היא, שבשביל להגדיל את נשמות ישראל שיוכלו לקבל את התורה בבחינת לחם - מאכל מפותח המבטא מודעות כנ"ל - צריך לעשות זאת מ'מושבותיכם'.

המקום בו אנו יושבים הוא בקריאת-שמע (בניגוד לשמונה-עשרה, 'תפילת עמידה'), שכן קריאת שמע וברכותיה מכוונים כנגד עולם הבריאה, הנקרא 'עולם הכסא' - עליו הקב"ה יושב. בקריאת-שמע, אנו מתבוננים ביחוד העליון של הקב"ה ('יחודא עלאה אבא ואמא') כיצד "הוא לבדו הוא" מצד האמת, ועל-כן מתעוררת בנו מסירות-נפש מכל מקום מושבותיכם" - מאיפה שאנו יושבים ומונחים. אנו יושבים פה בעולם הנבראים (עולם הבריאה), אך מתבוננים בכך שהמציאות האמיתית היא "אין עוד מלבדו" ממש - מה שפועל מסירות נפש ורצון להשאב רק בקב"ה [מה 'שאי אפשר לנו להשיגו בעולם האצילות' שכן בעולם האצילות - תפילת עמידה, בה עומדים לפני ה' - ה' מתייחד לחלוטין ומהות האלוקות ממלאת את תודעת עולם האצילות. משום כך, שם איננו מסוגלים כלל לחשוב אודות ה"אין עוד מלבדו" במדרגתו הגבוהה. רק כאשר אנו 'יושבים' במקומנו, אנחנו יכולים להתבונן בכך שזו המציאות האמיתית (בלי לחוש את המהות) ולהתעורר במסירות נפש גמורה לקב"ה].

על-ידי מסירות נפש זו "ממושבותיכם" - ברצון לגילוי היחוד האמיתי של הקב"ה "דלית אתר פנוי מיניה" - "תביאו לחם וכו'", הקב"ה כביכול 'מוליד' את תודעת היחוד הזו לשרות בתורה, וכך יכולה להמשך אלינו התורה להיות 'לחם' - עם מודעות, ולהמשיך אלינו דעת והשגה אלוקית.

- עד כאן סיים אדמו"ר הזקן להסביר מהו "והיה אצלו אמון" - התורה מביאה לנו מודעות ותודעה אלוקית [אחר שינקנו והתפתחנו בימי העומר והשתוקקנו לגילוי האמת האלוקית המוחלטת בקריאת-שמע].

”זמירות היו לי חקיך” – מה ההבדל בין תענוג מ’זמירות’ ל”שעשועים יום יום”?

ב. ואחר כך ואהיה שעשועים שעל ידי בחינת אמון הוא המשכת בחינת לחם ומזון להיות הדעת וההשגה על ידי זה אחר כך נמשך גילוי בחינת השמחה והשעשועים. והנה ביאור ענין השמחה והשעשועים המתגלים על ידי הדעת וההשגה.

לאחר שהבנו מה כוונת התורה ש”ואהיה אצלו אמון” – התורה ממשיכה לנו השגה והבנה, דעת; ממשיך הפסוק ואומר ”ואהיה שעשועים”. מהדעת וההשגה בתורתנו הקדושה מגיע השמחה והשעשועים, וזהו מה שיתבאר באריכות כעת:

יובן במה שכתוב זמירות היו לי חקיך כו' ואמרו רז"ל [במדרש רבה. ובתנחומא ובגמרא פ"ז דסוטה דל"ה ע"א] שנענש דוד על שקרא דברי תורה זמירות ואמר לו הקב"ה זמירות קרית להו הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו דכתיב ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו והוא הביא את הארון בעגלה.

כדי להבין את השעשוע המיוחד והמתוקן של התורה צריך להבין במה טעה דוד המלך שאמר ”זמירות היו לי חקיך”. וכפי שמתארים חז"ל ש”נענש דוד על שקרא לדברי תורה זמירות”, ולפיכך הקב"ה הכשיל אותו בדבר שאפילו ילדים – הלומדים פשט חומש – יודעים. והוא, שאסור לסחוב את ארון ה' בעגלה, אלא ”עבודת הקדש עליהם (בני לוי) בכתף ישאו”, אך דוד במעשה עוזא – העביר את ארון ה' בעגלה רח"ל.

והענין הוא כי פירש וביאור מלת זמירות הוא כמו זמר וניגון שמזמרים ומנגנים ניגון א' כמה פעמים אעל פי שהכל עריבות ומתיקות א' מכל מקום כשערב לו לאדם איזה ניגון וזמר יכול לזמר ולנגן אותו כמה פעמים.

”זמירות היו לי חקיך” היינו שה'חוקים' של ה' היו לדוד כמו זמר, כמו ניגון ערב. ניגון שאני אוהב אני שומע אותו ומתענג ממנו ב'לופים'. התענוג הוא אותו תענוג, מאותו ניגון, אך הוא מענג אותי שוב ושוב. כך היו לדוד החוקים.

- כעת יבאר אדמו"ר הזקן מהם החוקים – המצוות – ולאחר מכן יחזור להסביר מה כונת דוד שהמצוות היו לו 'זמירות'.

וכך היה לי חוקיך חוקים נקרא מצות שאין בהן טעם כמו פרה אדומה ושעטנז כו' כלומר שהגם שאין למצוה זו שום טעם

ודעת בשכל המושג ומוכן מכל מקום ערב ומתוק לחיכו עד
מאד והיינו לפי שאף גם אם אין טעם ודעת מלובש בהמשכת
מצוה זו למטה בהתלבשותה בגשמיות מכל מקום יסודתה
בהררי קדש הוא מבחינת רצון העליון ברוך הוא שלמעלה
מעלה מבחינת טעם ודעת הנמשך מבחינת חכמה עילאה
והחכמה מאין תמצא שהיא נמשכת מבחינת אין הוא בחינת
רצון העליון ברוך הוא

ה'חוקים' של ה', היינו הדברים ללא טעם והסבר פה בעולמינו - כמו פרה
אדומה ושעטנז - שעושים אותם כי 'ככה', "חק נתן ולא יעבור". והיינו שדוד
מתאר שלמרות שאין שום טעם (טעים) פה בשכל והבנה של המצוה, בכל אופן
המצוות 'טעימות' וערבות לו! מדוע? משום ש'יסודתה בהררי קדש' - זהו הרצון
של הקב"ה! הרצון שלמעלה מהחכמה והדעת, שהוא בבחינת 'אין' - ו"והחכמה
מאין תמצא". גם החכמה העליונה - שהיא ראשית ההתגלות של ה' לכדי השגה
- נמשכת מהרצון האלוקי שרוצה להתגלות. ואם-כן, דוד שמח בדבקותו ברצון
העליון אף למעלה מהחכמה!

כי הנה החכמה נקרא עדין שהוא עונג הנשמות בגן עדין בשכל
הנבראים המשכילים בגדולת אין סוף ברוך הוא ונהנים
בהשגתם תענוג נפלא עד אין קץ על דרך שאמרו בגמ' על
אלישע אחר מוטב דלידייניה כו'. והנה אף שבספרים נזכר רק
ב' בחינת גן עדין תחתון ועליון. אבל באמת יש הרבה מיני גן
עדין זה למעלה מזה עד אין קץ ותכלית גבוה מעל גבוה כו', ועל
זה רמזו רז"ל תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה
ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל כו' אלא שהספרים
לא דברו מהם רק מהב' מיני גן עדין גן עדין עליון ותחתון. אבל
בגן עדין העליונים עד רום המעלות לא שלחו את ידם וכל עדין
שלמעלה מעלה עד רום המעלות הכל נקרא בשם חכמה כי
העונג שבהם הוא לפי ערך ההשכלה וההשגה ויש השגה
למעלה מהשגה עד רום המעלות.

ה'חכמה' האלוקית נקראת 'עדין', שכן היא ענג הנשמות בגן-עדין - בהשגת
אלוקות, מדרגה אחר מדרגה עד אין קץ. וכפי שתיארו בגמרא, אודות אלישע בן
אבויה - 'אחר' - מוטב שידונו אותו (בגהינם) ויזכה לבא לגן-עדין מרב גודל
התענוג שם. בגן-עדין יש ריבוי עצום של תענוג מדרגה אחר מדרגה, ועל זה אמרו
חז"ל "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא" - משום

שגם בעולם הבא הם ממשיכים להתעלות עוד ועוד במדרגות גן-עדן. אמנם, בספרים כתבו רק חלוקה כללית ל'גן-עדן עליון' ו'גן-עדן תחתון' - אבל בגן-עדן העליון עד 'רום המעלות' לא התייחסו ותיארו בספרים. אך הענג הוא לאין-קץ.

כל ענג זה הוא מדרגות ב'עדן' - ב'חכמה', שכן ענג הנשמות הוא מהשכלה, חכמה, של אלוקות, ויש אין-ספור מדרגות של השגת חכמה זו.

אך כל בחינת השגה ותענוג מריש כל דרגין כו' אינו אלא בבחינת זיו. וכמאמר רז"ל ונהנין מזיו כו'. וזהו בורא קדושים ישתבח שמך לעד מלכנו. קדושים אלו הנשמות וקדושים בכל יום יהללוך סלה בלי הפסק בהשגה למעלה מהשגה כי תלמידי חכמים אין להם מנוחה כו'. וכל ההילול והשבח הזה אין זה אלא ישתבח שמך בחינת שם בלבד בחינת זיו כו' (כמו שכתוב מזה בדיבור המתחיל את שבתותי תשמרו)

אמנם, כל מדרגות ההשגה והתענוג מהאלוקות בגן-עדן הוא רק מה'זיו' - התפשטות של האלוקות, ולא מהאלוקות עצמה. וכמו שאמרו חז"ל "ונהנין מזיו השכינה". כך מתפרש גם "בורא קדושים, ישתבח שמך לעד מלכנו" - קדושים הם הנשמות, "וקדושים בכל יום יהללוך - סלה" - היינו לעולמים, אין-סוף לשבח וההשגה בגדלות זיו האלוקות, "תלמידי חכמים אין להם מנוחה" כנ"ל. אך כל ההילול עד אין-קץ זה הוא רק "ישתבח שמך" - הביטוי וה'זיו' של הקב"ה כלפי חוץ (שהרי 'שם' הוא בשביל שהזולת יוכל לתקשר אתי).

ושמו בגימ' רצון שהרצון הוא למעלה מעלה מבחינת חכמה והחכמה היא הנמשכת מבחינת הרצון שכך עלה ברצונו להתלבש בבחינת חכמה. ולזאת הרי בחינת החכמה בטילה כאין לגבי בחינת רצון העליון ברוך הוא המתלבש בה ואין ערוך אליו וזהו ענין הזמירות שקרא דוד לדברי תורה לבחינת החוקים שעם היות שאין בהם טעם היינו לפי שנמשכו ונלקחו מרצון העליון ברוך הוא שהוא למעלה מההשגה והטעם. ומה שכתוב אורייתא מחכמה נפקת נפקת דייקא. אבל יסודן למעלה מהחכמה תר"ך עמודי אור על דרך משל העמוד שמחבר הגג עם הרצפה. כך המצות נשפלו למטה. אבל שרשן גבוה מאד נעלה

ה'שם' של הקב"ה, 'שמו' עולה בגימטריה רצון. כל ההילול והשבח כנ"ל מגיע רק עד בחינת שמו - ולא עד בכלל. 'שמו' הוא הרצון של הקב"ה, שלמעלה מעלה

מה'חכמה' וההשגה, והוא מה שגרם לגילוי החכמה: משום שה' רצה להתגלות בחכמה - התגלה. על כן החכמה בטלה ותלויה לחלוטין ברצון.

על כן דוד שיבח את התורה לא במעלתה מצד החכמה, אלא דוקא במעלתה מבחינת ה'רצון'! ה'חקים' שאין בהם טעם והבנה, שכן הרצון גבוה לאין-ערוך מה'חכמה'. אמנם, אכן "אורייתא מחכמה נפקת (-יצאה)" כך שניתן להבין שהתורה היא במדרגת החכמה ולא שייך להללה בבחינת הרצון. אך, אם מסתכלים יותר טוב 'אורייתא' רק 'נפקת' - התגלתה למטה - מ'חכמה', אבל שרשה הרבה יותר גבוה - מבחינת הכתר. כתר הוא מניין 'עמודי אור' - תרי"ג מצות מדאורייתא ועוד 7 מדרבנן העולים 'תרך' - שכן המצוות הן מחברות את העולם שלנו עם הגג - המקום הכי גבוה, כמו עמודים בגשמיות. כך המצוות, ה'חקים' שלמעלה מטעם והבנה, מחברים את העולם התחתון שלנו עם הקב"ה ממש. על-כן דוד המלך שיבח את התורה (שמחכמה נפקת) דוקא במעלתה מצד המצוות - הכתר, הרצון.

לאחר שאדמו"ר הזקן הסביר במה שמח דוד, כעת חוזר להסביר את הדמיון ל'זמר':

על כן היה שמח שמחה גדולה בעסק התורה ומצות על ידי התבוננות זו שהם רצון העליון ועל כן קראן זמירות שהן היו לו כמין זמר שמנגנין זמר א' בהם כמה פעמים מגודל המתיקות שבו. כך עם היות שכל המצות כולן הן רצונו ית' והרי זהו שבח אחד לכל המצות שבכולם מתלבש רצון העליון ברוך הוא מכל מקום היה מתענג ושמח בכל א' כמו שמתענגים ושמחים בעריבות ומתיקות הניגון והזמר שניגון וזמר א' מנגנין ומזמרים כמה פעמים מאחר שהוא זמר יפה מאד וזו היא שמחה של מצוה. דהיינו מחמת עוצם גדולת המצוה עצמה כי גבהה מעלתה מאד שהוא רצון העליון ברוך הוא שלמעלה מהחכמה שהוא בחינת עדין ותענוג והשגה נפלאה עד אין קץ מריש כל דרגין כו'.

כמו שניגון התענוג שלו אותו תענוג על אף שחוזר ומתענג עליו שוב ושוב - כך התענוג של דוד מהמצוות לא היה מהאופי הפרטי של כל מצוה, אלא מכך שהן רצון ה'! הוא חזר והתענג שוב ושוב באופן שוה בכל המצוות מאותו עניין - רצון ה'. זוהי "שמחה של מצוה", שמחה מעצם המצוה, שהקב"ה רוצה ומצוה אותי לעשות משהו. זוהי שמחה במדרגה מאד עליונה - מהרצון שאפילו למעלה מהחכמה, שהיא 'עדין' כנ"ל, תענוג מופלא עד אין-קץ!

אך מכל מקום נענש דוד על זה לפי שעדיין לא הגיע לתכלית השבח העיקר שבתורה ומצות ומעלתן העצמי' שהרי לא שבח אותן אלא בבחינת רצון העליון ברוך הוא המלוכש בהן. והנה הרצון הוא עדיין בבחינת מעלת ומדרגת חיצונית שלהם. וכמו שכתוב וראית את אחורי לפני לא יראו. אבל פנימיותן ועיקרן הוא הוא עונג העליון ברוך הוא שהוא פנימית הרצון כידוע ועל זה נאמר אחור וקדם צרתני ועל דרך משל מבשרי אחזה שהתענוג הוא עיקר המכוון והרצון הולך אחר התענוג שמחמת שיש נחת רוח ותענוג לפניו לכך הוא רוצה וחפץ בכך. ולכן נקרא הרצון בחינת אחוריים ובחינת חיצונית לגבי העונג העליון ברוך הוא המלוכש בו ועל זה נאמר וראית את אחורי לפני לא יראו שאין פנימית העונג מתגלה כי אם בחינת הרצון בלבד כמו שאינו נראה ונגלה באדם לזולתו רק בחינת רצון בלבד כשמגלה לו רצונו להיות כך וכך. אבל פנימית העונג המלוכש בו והמכוון מזה איזה עונג ונחת רוח לפניו מזה לא ניתן להתודע ולהגלות ועונג זה הוא המלוכש במצות שהן רצונו ית'.

אמנם, על אף מדרגה גבוהה זו - נענש דוד, משום שזוהי עדיין לא השבח והמעלה העיקרית שיש בתורה. הרצון - בתוך פנימיות הנפש - הוא 'חיצוני' יחסית לאדם, הוא מתייחס ל'מרוצת הנפש' שלו כלפי חוץ: כיצד הוא רוצה להתבטא, לפעול ולהתקשר בעולם.

החיצוניות זהו ה'אחור' של האדם, ולא ה'פנימיות' שלו "וראית את אחורי, לפני (-פנימיותי) לא יראו".

הפנימיות והעיקר של המצוות הוא העונג העליון של הקב"ה⁵. כפי שאנו רואים בנפש, "מבשרי אחזה אלו-ה" שהתענוג הוא הכח הפנימי בנפש והוא המניע מה אני ארצה. אני רוצה מה שמענג אותי.

כאשר ה' אומר למשה "וראית את אחורי", משמעות הדבר שתראה רק את איך שאני מתבטא כלפי חוץ, את הרצונות שלי. אך הפנימיות שלי - הענג - "לא יראו". היינו שאי-אפשר להשיג את הענג העצמי של הקב"ה במצוותיו.

וזהו אשר קדשנו במצותיו אשר מלשון באשרי כי אשרוני
שהוא לשון הילול ושבח והוא על עוצם ריבוי התענוג שיש

⁵ שאינו ה'עדין' שהוא ההשגה המתגלית לנבראים, אלא עצם התענוג של הקב"ה שלמעלה מהשגה.

בזה כדי להלל ולשבח מאד ובכחינת זו נאמר באשר וטובל
בשמן רגלו שבכחינת רגלו בלבד הוא מלובש בכחינת שמן היא
כחינת חכמה עילאה כו':

זוהי המשמעות הפנימית בברכת המצוות "אשר קדשנו במצוותיו", והיינו
שה'אשר' וההילול הכי גדול של הקב"ה הוא "קידשנו במצוותיו", הכניס אותו
בקיום המצוות שלנו(!). על-כן, אודות שבט אשר - המבטא אושר ושבח זה -
נאמר ב'וזאת הברכה' כי "וטובל בשמן רגלו". והיינו שרק 'רגלו' - הארה חלקית
של התענוג מתגלה ב'שמן' המרמז על החכמה העליונה הנ"ל.

"ואהיה שעשועים יום יום" - גילוי התענוג של ה' - "פנים בפנים"

- 'פנים' ו'אחור' מצד הקב"ה

ג. והנה ההפרש שבין כחינת אחוריים לכחינת פנים מבשרי
אחזה שבעורף אין בו התחלקות אברים שעור א' מכסה את
כולו. משא"כ בכחינת פנים נראה ונגלה ציור התחלקות
האיברים עינים לראות אזנים לשמוע כו' ותענוג שבכחינת
ראיה הוא כחינת אחרת משמיעה כו'.

אצל האדם, ההבדל בין הפנים שלו לעורף-אחור הוא, שבעורף אין התחלקות
אברים, הכל עור אחד ושער. לעומת זאת, בפנים יש מגוון איברים שונים כאשר
לכל אחד מהם יש אופי וכח מיוחד משלו: עינין רואות, אזנים שומעות וכו'.
התענוג שמתעורר אצלי בעקבות ראיה - אינו דומה לתענוג הבא מהשמיעה, וכן
מהאכילה וכו'. יש מגוון שונה, עם מיני ענג שונים בפנים.

כמו כן, "מבשרי אחזה אלו-ה", ההבדל בין שמחה ברצון של ה' (אחור), לבין
שמחה תענוג שלו (פנים):

כך הוא למעלה כביכול שבכחינת רצון העליון ברוך הוא נקרא
כחינת אחוריים ואין בו שום התחלקות ולכך הרצון המלובש
במצות כולל כל המצות בשוה שכולן הן כחינת רצונו ית' והרי
זה שבח א' לכולן אלא שהוא שבח גדול מאד כנ"ל שהרצון
עליון הוא למעלה מהחכמה כו' ולכן נקרא העונג והשמחה
הנמשך מזה בשם זמירות כמו זמר שמנגנים ניגון א' היפה מאד
הרבה פעמים כנ"ל. אבל העונג העליון ברוך הוא המלובש
במצות יש לכל מצוה תענוג פרטי כי העונג היא פנימי המכוון
המלובש ברצון ואין פנימית המכוון המלובש ברצון מצוה זו
מלובש ברצון מצוה אחרת כי לכל מצוה יש כוונה אחרת כנודע.

וכמו על דרך משל בפנים הרי התענוג שבראי' המלוכש בעינים
אינו דומה כלל להתענוג שבשמיעה שבאזנים וכן תענוג
שבטעמים חיך אוכל יטעם כו' כל מיין תענוג הוא מהות אחר.
כך בחינת עונג העליון הנמשך ומתגלה על ידי המצות בציצית
תענוג מיוחד ומשונה מהתענוג שבמצוה אחרת וכן בתפילין כו'
ובכל המצות. ולא כמו מעלת הרצון שהוא מדרגה אחת לכולן
(ועמה שכתוב בדיבור המתחיל ראו כי ה' נתן לכם השבת
כפירש דרכיה דרכי נועם),

הרצון העליון נקרא 'אחוריים' כנ"ל, והיינו שאין בו שום התחלקות. הרצון בכל
המצוות הוא שוה - ה' רוצה שאעשה זאת. אכן זהו שבח מאד גדול לדבוק ברצון
של ה' - שלמעלה ממדרגת החכמה כנ"ל, וזוהי היתה שמחת דוד "זמירות היו לי
חקיק": בכל המצוות חשתי את התענוג הגדול מלקיים רצונך, כמו זמר נעים (עם
אותו תענוג כנ"ל) שאני חוזר עליו המון פעמים במהלך היום.

אבל, בעונג העליון, שהוא הפנים-פנימיות, יש לכל מצוה תענוג פרטי. דהיינו,
אם נשאל למה ה' רצה כל מצוה? יהיה ענג שונה ומיוחד לכל אחת ואחת
מהמצוות שהוליד את הרצון שיקיימו את המצוה הזו. דבר זה דומה להבדל
בתענוג שיש לנו מהכחות השונים והמגוונים בפנים: התענוג של אכילה אינו
באותה מהות בכלל של תענוג השמיעה וכן הראיה והריח! כך התענוג שיש
לקב"ה מכל מצוה, הוא מיוחד לכל מצוה - לציצית יש ענג מיוחד, לתפילין, וכן
בכל מצוה ומצוה - בשונה מהרצון, שהוא שוה כנ"ל בכל המצוות.

ולכן במתן תורה דכתיב פנים בפנים דבר ה' שהי' גילוי בחינת
פנים עליונים שהוא עונג העליון ברוך הוא המלוכש בתורה
ומצות. הנה אמרו רז"ל על כל דבור פרוצה נשמתן לפי שבכל
דבור מעשרת הדברות הי' גילוי עונג פרטי המלוכש בדיבור זה
בלבד שאינו דומה לגילוי העונג שבדיבור השני והגורם לזה
שזכו ישראל לכך במתן תורה היינו משום דכתיב פנים בפנים,
שגם מלמטה למעלה היה בבחינת גילוי הפנימיות ולא בבחינת
אחוריים כי גם בתשוקה וכלות הנפש שממטה למעלה יש ב'
בחינת

במתן-תורה ה' התגלה אלינו בבחינת ה'פנים', "פנים בפנים דיבר הוי' עמכם".
ה' גלה לנו את העונג העליון שלו המלוכש ונוכח במצוותיו. על-כן אמרו חז"ל כי
"על כל דיבור ודיבור פרוצה נשמתן", והיינו שההתפעלות שלנו היתה מכל דיבור

בנפרד! מהענג המיוחד והפרטי שהיה בכל מצוה ומצוה, שאינו דומה כלל לגילוי של מצוה אחרת.

הסבה לכך שזכינו לגילוי הענג הפרטי - הפנים - של ה', היא שהיינו "פנים בפנים": גם אנחנו היינו בבחינת 'פנים' מול הקב"ה, וכך הקב"ה התגלה אלינו גם הוא בבחינת 'פנים'.

אם־כן, גם מצידנו - מלמטה למעלה - יש שתי בחינות, 'פנים' ו'אחור':

- 'פנים' ו'אחור' מצידנו

הא' כמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ. דהיינו שמבטל רצונו וחפצו המלוכש בגוף ונפש הבהמית ורוצה לדבקה בו ית' בתשוקה וצמאון כו'. אך מכל מקום רצון זה ותשוקה זו היא בחינת אחוריים שהרי עדיין נפשו האלקית מלוכשת בגוף ונה"ב בתענוגות בני אדם אלא שרוצה לצאת מהם ומסכים בהסכמה אמיתית שתתפשט האהבה מלבושיה שבנוגה לדבקה באלקים חיים.

ישנה פניה לקב"ה, מצידנו, באופן של "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ". אני לא רוצה שום דבר בשמים, ולא שום דבר בארץ אלא רק "ועמך". תשוקה גדולה לעזוב את הנפש הבהמית ולא לתת לה להתפשט - ולהדבק אך ורק בקב"ה.

אמנם, על אף שזוהי מדרגה מאד־מאד מופלאה - בה האדם מוכן לוותר באמת על כל רצונותיו בשביל להיות קשור בקב"ה - עדיין היא בבחינת 'אחוריים' (יחסית). מדוע? שכן עדיין הנפש האלהית, שרוצה את הקב"ה, מחוברת אל הנפש הבהמית והתענוגות הגשמיות. אמנם אכן האדם מוכן 'להפשיט' את האהבה הטבעית שלו מלהתלבש (-להתבטא) במקומות 'סתמיים' שאינם קשורים לקב"ה, אך הוא עדיין אינו קשור ב'פנים' שלו לקב"ה:

אך עדיין לא נתפשטה האהבה עד שתחפץ בקרבת אלקים
בשמחה וטוב לבב מרוב כל ולהתענג על ה' אהבה בתענוגים
ממש שזהו בחינת הב' וכמו שכתוב כלה שארי ולבבי כו' והיא
בחינת ומעלה יתירה שמחה ותענוג בה' ממש והיא שמחה של
מצוה ונשמח בדברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד כי הם חיינו
כו'

במדרגה שראינו כעת, האדם עוד קשור באחורה שלו - הצדדים שפונים לעולם־הזה; אמנם, ישנה מדרגה בה האהבה כבר לא קשורה במאחור של האדם ורוצה את הקב"ה - אלא האדם אוהב ומתענג עם הקב"ה ורוצה לעובדו מתוך

התענוג הזה. זוהי הבחינה השנייה שלנו בה הקשר עם ה' הוא הפנים שלנו, והוא מתגלה במלא אורו, וכפי שממשיך הפסוק "מי לי בשמים... כלה שארי ולבבי": יש מצב בו גם הלב הטבעי שלי, 'כלה' מסתמיותו וחי עם הקב"ה.

זו מדרגה של שמחה ותענוג בה' ממש! "ונשמח בדברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד - כי הם חיינו!" במדרגה זו האדם כבר לא חווה כלל 'פיצול' אלא חיינו אלוקות.

ובחינת זו הב' היא בחינת גילוי פנימית וזה שכתוב פנים בפנים דבר ה'. כלומר שהיו חיבור והתקשרות בחינת פנים עליונים בבחינת פנים התחתונים שהי' התלבשות עונג העליון ברוך הוא שהוא הוא פנימי' הרצון בבחינת עונג התחתון שממטה למעלה כלה שארי ולבבי כו' בבחינת פנימי' האהבה בתענוגים להתענג על ה' ממש שע"כ זכו והשיגו העונג העליון ברוך הוא המלוכש בכל מצוה עונג פרטי. ולכן על כל דבור ודבור פרוחה נשמתן.

זוהי מדרגת "פנים בפנים" שהיתה במתן תורה: ה'פנים' העליונות של הקב"ה - גילוי התענוג המיוחד של ה' בכל מצוה ומצוה - דוקא על-ידי ובתוך ה'פנים' שלנו, פנימיות האהבה בתענוגים, שזכינו והתענגנו על ה' ממש.

לכן "על כל דיבור ודיבור - פרטי כנ"ל - פרוחה נשמתן".

עונש דוד - נפילה ב'אחור'

וזוהו שנענש דוד המלך ע"ה על שלא שיבח את התורה רק בבחינת זמירות שהוא מצד בחינת אחוריים של המצות ולא שיבח את התורה בבחינת זו הפנימי' שהיא מעלתן העקרית העצמית, ולכן העונש היה גם כן מדה כנגד מדה ששכח מעלת התורה שהיא בבחינת פנים כי הנה לכך נאמר בכתף ישאו שהלויים היו נושאי הארון והיו כתפיהם לחוץ ופניהם כנגד הארון זה כנגד זה והיינו לפי שצ"ל בחינת פנים בפנים כנ"ל וגם הלוחות שבארון הי' בבחינת פנים לכל צד שהלוחות היו כתובים משני עבריהם שלכל עבר לא נראה רק בחינת הפנים והוא נענש ששכח זה ונשאו בפרות על העגלה ומה שנענש שנפל בבחינת שכחה היא בחינת אחוריים [עמה שכתוב פ' תצוה סוף דיבור המתחיל זכור כו' לא תשכח] היינו מדה כנגד מדה שלפי שלא שיבח את התורה בבחינת פנים אלא בבחינת

אחוריים שכח מעלת הלוחות שהיו בבחינת פנים ונפל לבחינת שכחה היא בחינת אחוריים.

כעת מבואר, מדוע דוד המלך ששמח במצוות בבחינת אחור - "זמירות היו לי חקיר" - ולא שם עיניו ולבו לשבח העיקרי של התורה - פנים - נענש דוקא בארון ה':

על הארון נאמר "בכתף ישאו", והיו נושאים אותו כך שהפנים של הכהנים היו אל פני הארון (כך שהשניים הקדמיים היו הולכים אחורנית), בכדי להיות עם ארון (פני) ה' "פנים בפנים". בנוסף, הלוחות - המונחות בארון - היו כתובים משני עבריהם, והיינו שלא היה בהם פנים ואחור של האותיות (שמאחורה ראו את האותיות הפוכות), כי אם משני הכיוונים הם היו ב'פנים' - כתובים כסדרם.

אם כן, ארון העדות ומצות נשיאתו כולו פנים גמורים של הקב"ה אלינו ושלנו אליו.

כנגד התייחסות דוד לתורה בבחינת 'אחור' נענש גם הוא הן בצורת הנשיאה, שלא היתה בפנים הנושאים אותו; והן בעצם העניין שהוא שכח את ההלכה: שכחה שייכת ל'אחור' - כאשר אני זוכר דבר, הוא עומד לפני ואני מודע אליו. כאשר שוכחים, הרי העניין נהיה כבר 'מאחורי', ואני לא שם לב ונפש אליו.

ובזה יובן מה שכתוב ואהיה שעשועים כי בחינת שעשועים הן הן בחינת גילוי בחינת פנימי' דהיינו בחינת עונג העליון המלוכש במצות שהיא פנימית הרצון משא"כ בחינת זמירות הן בחינת אחוריים שהוא הרצון כנ"ל [ועמה שכתוב עוד מענין זה על פי ויהי מקץ שנתים ימים ובאיגרת הקודש קרוב לסופו דיבור המתחיל דוד זמירות קרית להון].

לאחר שהבנו היטב את ההבדל בין "פנים בפנים" לבין יחסי 'אחור' - ניתן להבין את המשך משמעות הכתוב "ואהיה שעשועים", מהו ה'שעשוע' שהתורה מתפארת בו. והיינו כמבואר באריכות כי השבח האמיתי של התורה הוא הענג הפנימי הנוצר והמתגלה ביחס "פנים בפנים" עם הקב"ה - גילוי הענג הפרטי בכל מצוה ומצוה.

אך הנה ואהיה כתיב לשון הוה והיינו שצריך להמשיך גילוי והתהוות בחינת השעשועים. דבאתאדלא תעשה תליא מילתא. וזהו יום יום דהיינו בחינת קריאת שמע שאומרים דבר יום ביומו כי בכל יום נעשה בריה חדשה. ועל כן בכל יום צריך לקרות קריאת שמע ולמסור נפשו באחד בכל יום ואהבת בחינת

תענוג כו' ועל ידי זה גורם ירידת התענוג עליון שעשוע שבעצמותו שיתלבש בתורה

אמנם התורה אומרת כי "ואהיה שעשועים" - אני כל הזמן (לשון הוה) נעשית שעשועים. כיצד? "יום יום". הדבר תלוי בהתעוררות ועבודתינו היום-יומית מלמטה - גילוי הפנים מלמטה כנ"ל - כדי שתתגלה התורה. עבודתינו היום-יומית הזו היא בקריאת שמע ("אשר אנכי מצוך היום" - בכל יום יהיו בעיניך כחדשים") למסור נפשנו לקב"ה⁶ ומיד לאחר מכן "ואהבת את הוי' אלהיך" - גילוי האהבה בתענוגים, הכיף והענג להיות עם הקב"ה - 'פנים' מלמטה למעלה הנ"ל. דוקא מכך מה שאנו מתעוררים באהבה לקב"ה - יכול להתגלות ולהמשך למטה הענג הפרטי שיש לקב"ה בכל דבר שאנו מתחברים איתו - בחינת ה"פנים"⁷.

וזהו אני תורתך שעשעתי. שעשעתי הוא פועל יוצא שממשיך השעשועים בהתורה והיינו על ידי אני אותיות אין פירש בחינת ביטול היש שעושה מאני אין והיינו שגם בלימוד התורה לא יהי' בבחינת יש אלא בביטול היש כמו שכתוב בכל נפשך סמוך לודברת במ כו' ועל ידי זה גורם למעלה להמשיך מהיש לאין דהיינו מיש האמיתי שעשועים העצמיים יומשך הארה בחכמה שהיא בחינת אין ממש] והוא גם כן ההמשכה מבחינת אני בבחינת אין ע' בעץ חיים שער השתלשלות הי"ס דרך העגולים במה"ב פ"ב בענין אני ואין. ובמ אי אפשר אות א' ססע" ס"ד מל' דא"ק נקרא אני מתלבשת ברדל"א נקרא אין עכ"ל וע' מענין ואהי' בזהר ויקהל דרי"ז ע"א והייתי לא כתיב אלא ואהיה כו' וריש פרשת שמיני דל"ה ע"ב ובהרמ"ז שם ובפ' אחרי דס"ה ע"ב וסימן ואהיה כו' ודס"ז ע"ב]:

כך גם אומר דוד "אני תורתך שעשעתי" - לא 'השתעשעתי', אלא ברגע ש"אני תורתך", אזי יוצא "שעשעתי" - מתגלה השעשוע. מסביר אדמו"ר הזקן כי "אני תורתך", משמעות הדבר שבלמוד התורה ה'אני' של דוד נהיה 'תורתך' - התהפך ונהיה אין (חילוף אותיות):

דוד המלך פעל שעשוע מאד גדול ב'היפוך' שהוא עשה. לא רק שבקריאת שמע הוא היה במסירות נפש וביטול התחושה הנפרדת - אלא גם בלימוד התורה, המבוסס על הבנה והשגה (תחושת קיימות אישית) הוא למד בביטול היש לאין. בביטול מציאותו לקב"ה. דוד עסוק רק בקב"ה בלימוד התורה ומשם נמשך התענוג שלו (ולא מהבנה והשגה אישית, אלא מהבטול).

⁶ ובכך נעשה האדם 'בריה חדשה' בכל יום, מוסר נפשו ונולד מחדש.
⁷ וכן בדקדוק לשון הקדש, המלה 'שעשוע' מורכבת פעמיים מהשרש 'שע' - פניה אל הזולת (כמו "ואל קין ואל מנחתו לא שעה (-פנה)". והיינו, שהפניית פנים הדדית אחד אל השני, מתבטאת בשעשוע (פעמיים שע - פניה הדדית). בשם הרב בנימין דב רוזנצויג ע"ה.

כנגד זה שדוד 'הופך' את היוצרות ועושה מדבר נפרד (יש) - אין, גם הקב"ה 'הופך' את הדברים ועושה מה'יש האמיתי' - הענג האלוקי שלמעלה-מעלה ממציאותינו⁸ - 'אין'. משמעות הדבר, שהקב"ה מגלה לנו הענג הפנימי שלו - שעשוע - שלמעלה-מעלה מכל התלבשות והשגה, ומלביש אותו באין - בספירת החכמה, ראשית ההשתלשלות (המציאות שלנו).

וזהו שאומר דוד "אני תורתך" - אני לומד תורתך בביטול, "שיעשעתי" - מתגלה שעשועיך העליונים פה אצלנו, "פנים בפנים" הנ"ל.

- "משחקת לפניו בכל עת; משחקת כתבל ארצו"

"משחקת לפניו בכל עת" - שחוק ושעשוע גם באתהפכא ("עת לחבוק") וגם באתכפיא ("עת לרחוק מחבק")

ד. משחקת לפניו בכל עת. הנה יש כ"ח עתים י"ד לטובה כו' וא' מהם עת לחבק ועת לרחוק מחבק פירש שיש לפעמים עת רצון למעלה שנעשה בחינת חיבוק כנסת ישראל מקור הנשמות עם הקב"ה כאדם החובק את חברו מאחוריו שלא ילך מפניו כך כביכול הקב"ה מחבק כנסת ישראל כמו שכתוב אהבתי אתכם אמר ה' ואהבתו לא תסור ממנו לעולמים שלא להיות האדם בבחינת נפרד ממנו ח"ו. וכמו שהיה במתן תורה פנים בפנים דבר ה' עמכם שגם ממטה למעלה היה הכל בבחינת פנים שאפילו האחוריים נכללו בבחינת פנים ונעשה הכל בבחינת פנים דהיינו שגם נפש הבהמית אתהפכא כו' וכמו שכתוב בכל לבבך בשני יצריך כו' וזהו ימין ה' עושה חיל [ועי' בעץ חיים שער עשרים פ"ב דב' פעמים כ"ד אותיות שיש בפסוק בשכמל"ו דקריאת שמע שחרית וערבית זהו ענין חיל ולכן נקרא כנסת ישראל אשת חיל ועמה שכתוב על פי ושמתי כדכד וענין בשכמל"ו היינו קבלת עול מלכות שמים וביטול היש וזהו ימין ה' עושה חיל].

- כעת אדמו"ר הזקן ממשיך ומבאר מה הכונה כי התורה "משחקת לפניו בכל עת".

בספר קהלת יש 28 'עתים', והיינו 28 פעמים שכתוב "עת" - כאשר בחסידות מוסבר שאלו 28 חלקים שהזמן מתחלק באופן תמידי. שניים מהעתים שם הם

⁸ ענג זוהי תחושת ישות - אפילו רוחנית מאד. וכמסופר על ר' נחום מטשרנוביל שהיה משמין בפועל ממש (גדלה ישותו) מרוב התענוג שלו באמירת "יהא שמיה רבה". הענג מבוסס על תחושה, ואם-כן, הענג של הקב"ה הוא היש האמיתי, תחושת מציאות אמיתית. זאת נסתר מאיתנו כך שהענג שלנו הוא מדברים באים וחולפים ('יש מדומה'). כאשר מצד האמת אנחנו בכל עת מתהווים מהאין. אם כן, הממשק שלנו הוא דוקא עם האין (המהווה אותנו), וכאשר הקב"ה עושה את היש האמיתי לאין - הרי הוא יכול להתגלות אלינו - גילוי ענג התורה המבואר למעלה.

”עת לחבק את לרחוק מחבק”, ומשמעות הדבר היא שיש זמנים בהם הקב”ה
’מחבק’ את נשמות ישראל.

כאשר אנשים מתחבקים, ידיהם מחבקות אחד את השני מאחוריו - מהגב, על
מנת שנשאר בפנים אל-פנים. כך, הקב”ה ’מחבק’ אותנו - ”אהבתי אתכם אמר
הוי””, ”ואהבתך לא תסור”⁹ ממנו לעולמים” - תופס גם את ה’אחור’ שלנו על מנת
שלא נפרד ממנו (ואם-כן ה’אחור’-גב שלי נהיה חלק ממפגש ה’פנים’ דוקא,
ודוק). שנהיה ”פנים בפנים” כבשעת מתן תורה, כך שגם הצדדים שלנו שפונים
’אחורה’ אל התחושה הנפרדת - הנפש הבהמית - מתהפכים ושייכים למפגש עם
הקב”ה. זו מדרגת ה’אתהפכא’, ”בכל לבבך” - בשני יצריך”. במדרגה זו ”ימין ה”
- אהבת ה’ אלינו ’ימין מקרבת’ - ”עושה חיל” ו’הופכת’ גם את הנפש הבהמית
לרצות ולאהוב את הקב”ה.

אמנם בגלות הוא בחינת עת לרחוק מחבק כשאין עת רצון אזי
רחוק מלחבק ואזי אין עומדים כנסת ישראל עם הקב”ה פנים
בפנים דהיינו שאין דביקות הנפש באלקים חיים בבחינת פנים
ממש על דרך כלה שארי ולבבי כו’ ויש לו תענוג במילי דעלמא
הגם שיש לו רצון לה’ הוא רק בחינת אחוריי” כנ”ל שהרצון
נקרא אחוריים והתענוג הוא בחינת פנים כו’

אמנם מאידך, יש ”עת לרחוק מחבק”, שאין עת-רצון מלמעלה ואנחנו רחוקים
מהחיבוק, איננו עומדים ”פנים בפנים” מול הקב”ה. והיינו שהדביקות שלנו
באלקים חיים לא בבחינת ’פנים’ - הפנימיות והפניה שלי אינה רק לקב”ה
בתענוג גדול¹⁰ ”כלה שארי ולבבי” הנ”ל. אלא גם שרוצה את הקב”ה באמתומלא
בתשוקה אליו - זהו רק באחור, שכן מבחינת הפנים שלו הוא מתענג ממילי
דעלמא, מתחושת הנפרדות הסתמית¹¹. הרצון הוא אחוריים והפנים הוא התענוג
כנ”ל.

וזה שכתוב למה תשיב ירך וימינך מקרב חיקך כלה חיקך קרי
וחוקך כתיב וחוקך היינו התורה שהיא חוקת ה’ והוא בקשת
כנסת ישראל שיתגלה ימינו ית’ ולא יהי גנוז ונעלם בחוקן
ומכלל זה אתה שומע שיש עתים שהימין גנוז ונעלם בחוקן

⁹ כנוסחת חלק מהסידורים, וכן נוסח אדמו”ר הזקן.

¹⁰ מה שאני מתענג ממנו מעיד איפה הפנימיות-’פנים’ שלי מונחת.

¹¹ דבר מעניין שרואים כאן, שכאשר אני ב’פנים בפנים’ - גם ה’אחור’ שלי נהיה ’פנים’, חלק מהמפגש
המתוק; ולעומת זאת כאשר אני ב’אחור’ - תענוג מענייני העולם - גם כאשר אני פונה, הפנים שלי מכוונות
לקב”ה זהו בבחינת אחור.

ולדעתי הדבר מובן, שבאמת אנחנו מציאות אחת, אדם אחד. יש בנו כחות ונפשות מנוגדות לגמרי, אל בסוף
הן שוכנות ביחד, ולא יתכן ’כלאיים’. כאשר הנפש הבהמית נוכחת (אחור) זה משפיע גם על הנפש האלוקית
(קשר של רצון ולא תענוג עם ה’), כאשר הנפש האלקית (פנים) נוכחת היא משפיעה גם על הנפש הבהמית
(שנהפכת ומתענגת על הקב”ה).

והיינו על דרך מארז"ל אור שנברא ביום ראשון היה אדם צופה
בו מסוף העולם ועד סופו. ראה שאין העולם כדאי לו גנוז
לצדיקים. והיכן גנוז היינו בתורה ועי' בזהר פ' תרומה (דקמ"ט
א') וזהו ענין שהימין שהוא חסד עליון שהוא בחינת נהורא
קדמאה הוא גנוז בקרב חוקו הוא התורה (ומזה מובן המעשה
דאיתא בזהר סוף ח"ג דף ש"ה ע"א שאמר ר' אלעזר ואנא
חמינא כו' כי הוא היה יכול שיתגלה לו על ידי התורה בחינת
אור ההוא הגנוז בו שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו ועל
כן אמר אנא חמינא ממש)

זוהי בקשת כנסת ישראל "למה תשיב ירך?! וימין מקריב חיקך כלה!" כאשר
הכתיב במקום 'חיקך' הוא 'חוקך' - התורה הקדושה ("זאת חקת התורה"). כך
שהפסוק מתפרש כי כנסת ישראל מבקשת - 'בבקשה כלה' והוצא את החיבוק
(ימין-אהבה) שלך מהתורה! מדוע אתה נסתר לנו בה?! נמצא שישנה מציאות
בה הקב"ה נעלם בתורה ב'חוקך', והיינו על דרך "אור שנברא ביום ראשון היה
צופה בו ומביט מסוף העולם ועד סופו ראה שאין העולם כדאי לו - גנוז לצדיקים.
והיכן גנוז? בתורה": ה' גנז את אורו - ימינו, אהבה מחבבת - בתורה, וכך מבואר
גם בזהר כי 'נהורא קדמאה' (האור הקדום) גנוז בקרב חוקו - בתורה.

וזה שכתוב ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל כי תמיד יצוה ה'
עלינו חסדו וימין ה' נטויה עלינו רק לפעמים היא רוממה מנפש
האדם רק היא גנוזה בתורה ולפעמים יורדת ונמשכת למטה
בנפש האדם ואזי היא עושה חיל ולכן אמר הכתוב וימין
מקרב חיקך כלה כלומר שלא תהא מלובשת ומתעלמת בתורה
להיות גנוזה שם רק תוציאנה מקרב חיקך מזה העלם אל הגילוי
להיות גילוי ימין וחסד ה' היא האהבה תקועה בנפש האדם

כך יתפרש הפסוק "ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל": יש תקופות בהם "ימין
ה' רוממה" - היא מרוממת ומוגבהת מאיתנו - כשאר היא גנוזה בתורה. אמנם
אכן כנ"ל, יש זמנים "עת לחבוק", בהם אהבת ה' מתגלה - "ימין ה' עושה חיל" -
פעולת בנפשות.

על-כן אנו מבקשים מהקב"ה "וימין" - אהבתך, "מקרב חוקך" - הגניזה
בתורה, "כלה" - הפסק וגלה אותה. ה'! שהימין, חסדך ואהבתך, תתגלה בנפשות
שלנו!

והנה בכל עת ועת בין בכחינת עת לחבק בין בכחינת עת לרחוק
מחבק נאמר על התורה משחקת, והענין כי הנה בחינת שחוק

היא בחינת ביטול היש לאין וכמו שכתוב צחוק עשה לי אלהים פירש כי שם אלקים המעלים ומסתיר אור אין סוף ברוך הוא להיות נראה העולם ליש ודבר נפרד כו' ושלא יבטל במציאות כו' כמו זיו השמש בשמש כו' הוא בשביל הצחוק שלבסוף הכל שישוב ויתהפך שיהי היש בטל לאין ונגלה כבוד ה' לעין כל כי שם אלקים המסתיר ומעלים שיהא נראה ליש כו' הוא רק כמו צחוק שעושין לפני שרים שעושים שינויים דברים זרים לשחוק בהם ונעשה בחינת יש ושיהי היש בטל לאין ועשיית גילוי היש יהי כמו זר נחשב ואין זה רק בחינת שחוק ועד"ז הוא ענין השחוק לע"ל שעתיד הקב"ה לעשות קניגי לצדיקים שור הבר עם לויתן כו' וכמו שכתבנו במקום אחר.

התורה "משחקת לפני בכל עת", בודאי שב"עת לחבוק" (בו מתגלה השעשוע והתענוג כנ"ל) ואפילו ב"עת לרחוק מחבק"!

הסבה לכך היא, ששחוק קורה מהפתעה, מהתהפכות של דברים. ברוחניות עיקר השחוק הוא 'ביטול היש לאין', שמה שנראה כדבר עצמאי ונפרד - מתגלה פתאום שהוא בטל לחלוטין לקב"ה. כך יתפרשו גם דברי שרה "צחוק עשה לי אלהים": אלקים זהו שם הצמצום וההסתרה, שפועל שהעולם יראה כבר עצמאי ונפרד מחיותו האלקית. פועל שלא יתבטל לגמרי במציאות האמיתית - ה' יתברך - כמו שאור (גילוי) השמש בטל עד שאי-אפשר לקרוא לו בשם כאשר הוא במקורו - במאור.

כאשר הקב"ה עושה את הצמצום - 'אלקים' - הוא "עושה צחוק" בכך שהוא גורם לעולם להרגיש 'יש' למרות שהוא מהווה אותו (וגם את מציאות ההעלם) בכל עת ורגע... זהו הצחוק שמתגלה כאשר אנחנו מהפכים את ה'יש' לאין - אנחנו כביכול 'מבינים את הקטע', שהעולם באמת 'אין', וזה מתגלה שחוק ושעשוע גדול. על דרך זה מתבאר בחסידות ה"קניגי (-מלחמה) לצדיקים" של שור הבר והלויתן, והיינו שעשוע מה'מאבק' והיפוך שבין האין והיש.

והנה גילוי בחינת ביטול היש לאין שיהיה לעתיד הוא על ידי התורה שהיא המשכת אור אין סוף ברוך הוא בדברים גשמיים שתחת ממשלת קליפת נוגה להעלותם ולקשרם באור ה' וקדושתו והוא בחינת ביטול היש לאין ולכן נקרא משחקת בכל עת היינו גם על ידי אתכפירש כו' נמשך התענוג עליון בהתורה וזהו בחינת בינונים זה וזה שופטן ויש בהם משני העתים הנ"ל שבשעת התפלה הוא דבוק באלקות ואחר כך פונה לעסקיו כו':

הגילוי של הצחוק הזה - כאשר יתבהר לנו שהיש באמת בטל לגמרי לאין - יהיה רק לעתיד-לבא. אמנם, הצחוק מתרחש בכל עת ורגע על ידי התורה הקדושה, שמגלה לנו איך הקב"ה (אין) נוכח בדברים גשמיים (יש), ובקיום התורה אנו מבטלים את היש (המציאות הנפרדת) לאין (לקב"ה). קיום התורה נעשה אצלנו על-ידי 'אתכפיא' - כפיית היש לאין, והיינו העבודה שבבחינת 'אחור', שאנו חווים דוקא את הסתירה וההיפוך הנ"ל, ודוקא עבודה זו עושה את ה'שחוק' הגדול.

זוהי מדרגת ה'בינוני' אשר "בינונים זה וזה שופטן" - הם חווים את הסתירה והפיצול, כך שיש בהם את שני העתים: בשעת התפילה הם מתענגים עם הקב"ה בבחינת 'פנים'; אך בשאר היום הם חווים את מציאות העולם, היש, ושאינם לתענוג ממנו - אך מתגברים ו'כופים' את היש להתבטל לאין.

"משחקת בתבל ארצו, ושעשועי את בני אדם" - שני סוגי התעוררות אהבה שלנו, שפועלת גילוי השעשוע מלמעלה

**משחקת בתבל ארצו. תבל ב"פ אריה כי יש אריה בחיות
הקודש ויש אריה באופנים.**

- כעת אדמו"ר הזקן ממשיך לבאר את הפסוק "משחקת בתבל ארצו". התורה "משחקת בתבל". **תבל** (432) הוא פעמיים **אריה** (216) בגימטריה. והיינו שיש בתורה שעשוע, משחק, משני סוגי 'אריות': האריה שב'חיות הקדש' והאריה שב'אופנים'.

חיות בחינת יצירה שית ספירן מקננין ביצירה והן הם בחינת שיתא סדרי משנה שהם בבחינת טעם ודעת וכך החיות הקודש אהבתם היא בבחינת טעם ודעת ארי' שואג כו' מחמת השגתם כי קדוש קדוש קדוש הוי' צבאות כו' איך שהוא קדוש ומובדל כו' ומבחינת זו שהיא בבחינת קדוש ומובדל שאינו בגדר עלמין נמשך לריבוי צבאות והיכלות עד שגם למטה מכה"כ ולכך הם מרעישים בקול רעש גדול על עוצם קדושה זו ממקום קדוש כזה שיהי' נמשך ממקום כבודו מאור אין סוף ברוך הוא שלמעלה מגדר עלמין להחיות העולמות אך עכ"ז הוא קדוש ומובדל ולא כדמיון הנפש שמתלכשת בגוף כו'

'חיות הקדש' הן בעולם היצירה. בזהר מבואר כי "שית ספירן מקננין ביצירה" - ששת המדות האלוקית של הקב"ה שורות בעולם היצירה¹². ששת מדות אלו

¹² בעולם היצירה הנבראים מקבלים 'צורה' - והיינו מדידה על ידי ששת המדות האלוקיות.

מכוונות כנגד 'ששה סדרי משנה' שהם מבטאים כבר טעם והבנה בתורה הקדושה.

לפיכך, המלאכים - 'חיות הקדש' - הנמצאים בעולם היצירה, אהבתם הגדולה לה' - "אריה שואג" - היא בטעם והשגה. והיינו, שהם משיגים וחשים עד כמה הקב"ה "קדוש, קדוש, קדוש" - מובדל ומרומם מהעולם, אך עם זאת "הוי' צבאות" - נמשך להחיות 'צבאות' (-נבראים) והיכלות רבים עד ש"מלא כל הארץ כבודו" - הוא נמשך וממלא את כל העולם. מההשגה בפלא הזה מגיעה האהבה וההתפעלות של 'חיות הקדש' בעולם היצירה, והם מרעישים ("שואג") על כך - ה' הקדוש נשאר קדוש ונעתק מכל השגה, אך בכל זאת הוא מחיה את התחתונים! זוהי התפעלות ה'אריה' שב'חיות הקדש'.

אבל האופנים הם בבחינת עשי' שאין להם בחינת טעם ודעת והשגה גדולה באור אין סוף ברוך הוא כחיות הקדש ואעפ"כ הם מרעישים מחמת אהבה טבעית שלהם וזהו משחקת בתבל ב"פ אריה שבב' בחינת ארי' הוא בבחינת משחקת בין בבחינת אריה שבחיות הקדש בין בבחינת אריה שבאופנים.

ה'אופנים' הם המלאכים שנמצאים בעולם העשיה, שכשמו כן הוא - עשיה, ולא 'טעם והשגה'. אם כן, ה'אופנים' מרעישים ומשבחים לקב"ה לא מצד שהם משיגים את הפלא כ'חיות הקדש', אלא משום אהבתם הטבעית לקב"ה - ללא טעם והבנה. זהו ה'אריה' שב'אופנים'.

זוהי משמעות "משחקת בתבל" - התורה שמחה ומשתעשעת בשתי הבחינות של אריה: הן אריה שביצירה, והן אריה שבעשיה.

והנה כמו שיש ב' בחינת במלאכים חיות ואופנים כך יש ב' בחינת בבני אדם שוכני מטה יש שמתבונן בגדולת הוי' בקריאת שמע שמע ישראל שמע לשון הבנה באחד ובשכמל"ו ועל ידי זה יבא לקיום ואהבת בכל נפשך ממש ודברת במם במם בדברי תורה בבחינת ביטול היש לאין אני המשנה המדברת בפ"ך ודברי אשר שמתי בפ"ך והם הם התלמידי חכמים העוסקים בדברי תורה שיתא סדרי משנה שהם ביצירה.

כשם שיש שתי בחינות במלאכים, כך גם יש פה אצלנו, בבני אדם שתי בחינות של יהודים המתפעלים מגדולת ה':

ישנם יהודים שמתבוננים היטב, בטעם והשגה בגדולת ה' בקריאת שמע - 'שמע' בתורה הכונה האזן והתבונן; לאחר מכן ממשיך בהתבוננות כיצד האחדות הזאת מתבטאת ונמשכת לעולם שלנו - "ברוך (מלשון 'להבריק' ולהוריד) שם

כבוד מלכותו לעולם ועד"; משם ממשיכים ל"ואהבת... בכל לבבך" ובצע זאת ב"ודברת במ", "בם" - בדברי תורה".

והיינו, שמשיגים ומתבוננים היטב כיצד הקב"ה אחד בכל העולמות, עוברים את תהליך ה'ירידה' של ה' לעולם, עד שכאשר הם עוסקים בתורה - "אני השכינה מדבר בפוך" "ודברי אשר שמתו בפוך". הקב"ה מתגלה בלימוד התורה שלהם והם מגלים את האחדות בתוך ה'יש' ("ביטול היש לאין").

מדרגה זאת שייכת לתלמידי החכמים שעוסקים בתורה - כנגד עולם היצירה - ב'ששה סדרי משנה', בטעם והשגה.

ויש מי שאינו יכול ללמוד ודעתו קצרה וגם עוסק במשא ומתן והוא מבחינת עשיי ואעפ"כ גם הוא יכול לשאוג כאריה שבאופנים על ידי פירש הפשוט שבאחד שהוא ית' לבדו הוא ועל ידי זה נמשך בו גם כן ואהבת ככל לבבך בשני יצריך כי ככל א' יש אהבה הטבעית עיין בסוף שער ב' פרק י"ח וזוכים לגילוי זה על ידי הצדקה שנקרא מעשה כמו שכתוב והי' מעשה הצדקה שלום כו',

אך ישנם גם יהודים, השייכים יותר לעשיה ולא להשגה בגדולת ה', וכן בדרך-כלל הם מתעסקים בעיקר בעולם המעשה במשא ומתן. אך גם הם, בדומה ל'אופנים' יכולים לשאוג כאריה ולהתפעל מה' יתברך! על-ידי מחשבה פשוטה על כך ש"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" - הוא האחד והיחיד (בלי להמשיך בכל ההתבוננות המפורטת) - וזה מעורר לו את האהבה הטבעית שיש לו לקב"ה! אהבה שנטועה בכל יהודי ויהודי (וראה בהרחבה בתניא פרק יח והלאה), עד שיבא ל"ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך" - 'בשני יצריך'!

לגילוי זה זוכים דוקא על ידי מעשה הצדקה, 'מצוה רבה', עמל והשקעה בצדקה, הפועלת את גילוי האין-סוף ומפרידה מהרע¹³.

ועל ידי זה גורמים וממשיכים בחינת משחקת בתבל ארצו הוא ענין המשכת עונג ושעשועים העליונים כנ"ל וכמו שכתוב כמים הפנים לפנים כן לב האדם פירש כי יש ב' בחינת אדם היינו כי במלאכים פני אריה כו' כתיב ודמות פניהם פני אדם ויש בחינת אדם למעלה ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם דהיינו רמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה ועל ידי כמים הפנים לפנים להיות בחינת פנימי' מלמטה למעלה להמשכת בחינת פנימית

¹³ וראה באורך אגרת הקדש (בספר התניא) יב "והיה מעשה הצדקה שלום".

עליון כן נמשך לב האדם העליון שעל הכסא הוא בחינת התורה
רמ"ח מצות עשה כו' לאדם התחתון שבמלאכים ודמות פניהם
כו' וזה שכתוב ושעשועי את בני אדם הם הן ב' בחינת אדם
הנ"ל להיות ההמשכה כמים הפנים כו'.

כמו שאדמו"ר הזקן מסביר בכל שלב, הכל כאן הוא "בפנים בפנים" - הענג של
ה' בכל פרט בתורה מתגלה אלינו על ידי שאנו מתעוררים תחילה. כך גם כאן:
על-ידי שאנו מתעוררים כאריות לקב"ה - "תבל" - אנחנו פועלים שהתורה
"משחקת בתבל ארצו", התורה מגלה את הענג והשעשוע שלה אלינו.

יחס הדדי זה, מתבטא בכתוב "כמים הפנים לפנים, כן לב האדם". יש את
ה'אדם' מצידנו, ויש את ה'אדם' מצד הקב"ה:

למלאכים - האריות - יש לכולם 'פני אדם', "ודמות פניהם פני אדם", כך
שבעצם כשאנו מתעוררים באהבה לה' - בשתי הבחינות הנ"ל - אנו מפנים את
פני האריה (שכמראה אדם) לקב"ה. זהו 'לב (-פנים-פנימיות) האדם' שלנו.

כנגד התעוררותנו מתעורר ה'אדם העליון', "ועל הכסא (-כסא הכבוד) דמות
כמראה אדם" - הקב"ה כפי שהוא בא ו'מצטייר' בשיעור קומת אדם, עם רמ"ח
איברים ושס"ה גידים. זוהי התורה הקדושה ש"כולא חד" עם הקב"ה, כאשר
תרי"ג מצוות הן "תרי"ג אברים דמלכא" - אברים כביכול של הקב"ה, רמ"ח
מצוות עשה ושס"ה לא-תעשה. אם-כן, הקב"ה בה ומתעורר כנגד פני האדם
שבאריות ו"משחק(ת) בהם ומגלה להם את התורה, "כן לב האדם".

זהו שמסיים הפסוק "ושעשועי" - אני מגלה את שעשועי בבחינת "פנים
בפנים", "את בני אדם" - 'בני' לשון רבים, כנגד שני בחינות ה'אדם' שבמלאכים
מלמטה (התפעלות בהשגה, ואהבה טבעית), ואני מגלה זאת לשתייהן.

- כעת מסיים אדמו"ר הזקן את המאמר, במשפט (שמסכם אולי את כל
התמצית של המאמר ועניין מתן-תורה):

לכן אמרו רז"ל ביום חתונתו זו מתן תורה בחינת חתונה וזיווג
משפיע ומקבל כו' שאין לך טפה יורדת מלמעלה עד שאין
עולים כו':

חז"ל ביארו כי "ביום חתונתו" - "זו מתן תורה!" מתן-תורה הוא חתונה, זיווג
של המשפיע (הזכר) והמקבל (הנקבה), "פנים בפנים". ה' מתגלה בתוכינו
בפנימיות, מתשעשע איתנו, דוקא כי אנו פונים אליו. כל מתן-תורה עומד על
הרצון והתענוג שלנו עם הקב"ה! "אין לך טפה שיורדת מלמעלה (וודאי שלא דבר
גדול כמו התורה הקדושה) עד שאין עולים שתי טיפות מלמטה". געוואלד.

שנזכה לקבלת התורה בשמחה גדולה ובפנימיות!!

ואהיה אצלו אמון

לקוטי תורה – אדמו"ר הזקן

דרוש לשבועות. ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום משחקת לפניו בכל עת משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם.

ופירש במדרש רבה ריש פרשת בראשית אמון פדגוג האיך מה דאת אמר כאשר ישא האומן את היונק והוא לשון פרנסה וכן הוא עוד ברבות משפטים פ"ל.

והענין כי משה רבינו עליו השלום אמר להקב"ה כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק כו' מאין לי בשר כו' והיינו לפי שהיה במדרגה גבוה מן המים משיתיהו עד שהיה כבוד פה לגבי תורה שבעל פה וכבוד לשון לגבי תורה שבכתב [ועיין מה שפירשנו מזה בפרשת בשלח בדיבור המתחיל להבין ענין לחם משנה] ולכן אמר מאין לי בשר שאין זה בערכו כלל. [ועיין מה שפירשנו מזה בפרשת בהעלותך] רק המן ירד בזכותו מזונא דחכמתא, אבל התורה משבחת את עצמה במעלה יתרה שיכולה היא לירד ממעלתה הגבוהה והרמה להיות אמון שהיא רועה ומפרנס נשמות ישראל כנודע שהתורה נקרא מזון לנפש ולכן נקרא התורה לחם כמו שכתוב לכו לחמו בלחמי. וזהו כאשר ישא האומן את היונק. דרצה לומר שמפרנסו בלחם אחר ימי יניקה דאם רצה לומר שמניקו מהו שאמר כאשר ישא האומן כו' מאין לי בשר כו'.

והנה גילוי בחינת זו להיות התורה בבחינת לחם הוא בשבועות זמן מתן תורה שהקריבו שתי הלחם לחמו בלחמי תורה שבכתב ותורה שבעל פה כי בימי הספירה הם ימי יניקה כי לידת נשמות ישראל הי' בשביעי של פסח ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים שנמשכו מההעלם אל הגילוי ומשביעי של פסח עד שבועות מ"ד ימים הם בבחינת יניקה דהיינו הגדלת המדות חסד שבחסד כו' על דרך משל שהחלב מגדל אברי הולד וכך ימי הספירה הם המשכות ימים עליונים היום יום כו' לעומר שעורים שהוא מאכל בהמה הוא מקור וחיות הנפש הבהמית של האדם [כי הנשמה ונפש אלקית אין צריך תיקון לעצמה כו'] להפוך כל המדות שבה שתהיינה לה' לבדו ולא תחללו כו' יום ראשון חסד שבחסד כו' והיינו

בחינת גידול של המדות שבנפש הבהמית והעלאתן ממטה למעלה על ידי בחינת המשכת מוחין מלמעלה ונקרא בעץ היים מוחין דיניקה, וכמו שכתוב במקום אחר על פי ולבן שינים מחלב וזו היא המשכה עליונה מלמעלה מן הימים העליונים הנמשכים במ"ד ימי הספירה על דרך משל דם נעכר ונעשה חלב. כך על ידי אתכפיא שהאדם מזכך מדותיו נמשך הגדלת המדות.

אך אין התינוק יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן שבבחינת יניקה עדיין לא נכנס בו דעת עד שיטעום טעם לחם היא בחינת התורה שנתנה אחר ימי הספירה בשבועות ואזי הקריבו בו שתי הלחם והוא מזון לנפש האלקית לכו לחמו בלחמי והקרבה זו צריכה להיות ממושבותיכם בחינת ישיבה היא בחינת קריאת שמע כי תפלה בעמידה וקריאת שמע בישיבה בעולם הבריאה ששם הוא היחוד שבקריאת שמע יחודא עלאה אבא ואמא ש אי אפשר לנו להשיגו באצי' [וכמו שכתוב בפרי עץ היים שער הקריאת שמע פרק ד']. ופירש הכתוב ממושבותיכם מבחינת קריאת שמע במסירות נפש תביאו לחם כו' תוכלו להמשיך בחינת התורה להיות לכם בבחינת לחם הגורם להמשיך בחינת הדעת וההשגה. וזהו ואהיה אצלו אמון:

ב. ואחר כך ואהיה שעשועים שעל ידי בחינת אמון הוא המשכת בחינת לחם ומזון להיות הדעת וההשגה על ידי זה אחר כך נמשך גילוי בחינת השמחה והשעשועים. והנה ביאור ענין השמחה והשעשועים המתגלים על ידי הדעת וההשגה.

יובן במה שכתוב זמירות היו לי חקיך כו' ואמרו רז"ל [במדרש רבה. ובתנחומא ובגמרא פ"ז דסוטה דל"ה ע"א] שנענש דוד על שקרא דברי תורה זמירות ואמר לו הקב"ה זמירות קרית להו הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו דכתיב ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו והוא הביא את הארון בעגלה.

והענין הוא כי פירש וביאור מלת זמירות הוא כמו זמר וניגון שמזמרים ומנגנים ניגון א' כמה פעמים אעל פי שהכל עריבות ומתיקות א' מכל מקום כשערב לו לאדם איזה ניגון וזמר יכול לזמר ולנגן אותו כמה פעמים.

וכך היה לי חוקיך חוקים נקרא מצות שאין בהן טעם כמו פרה אדומה ושעטנז כו' כלומר שהגם שאין למצוה זו שום טעם ודעת בשכל המושג ומובן מכל מקום ערב ומתוק לחיכו עד מאד והיינו לפי שאף גם אם אין טעם ודעת מלובש בהמשכת מצוה זו למטה בהתלבשותה בגשמיות מכל מקום יסודתה בהררי קדש הוא מבחינת רצון העליון ברוך הוא שלמעלה מעלה מבחינת טעם ודעת הנמשך מבחינת חכמה עילאה והחכמה מאין תמצא שהיא נמשכת מבחינת אין הוא בחינת רצון העליון ברוך הוא כי הנה החכמה נקרא עדין שהוא עונג הנשמות בגן עדן בשכל הנבראים המשכילים בגדולת אין סוף ברוך הוא ונהנים בהשגתם תענוג נפלא עד אין קץ על דרך שאמרו בגמ' על אלישע אחר מוטב דלידייניה כו'. והנה אף שבספרים נזכר רק ב' בחינת גן עדן תחתון ועליון. אבל באמת יש הרבה מיני גן עדן זה למעלה מזה עד אין קץ ותכלית גבוה מעל גבוה כו', ועל זה רמזו רז"ל תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל כו' אלא שהספרים לא דברו מהם רק מהב' מיני גן עדן גן עדן עליון ותחתון. אבל בגן עדן העליונים עד רום המעלות לא שלחו את ידם וכל עדן שלמעלה מעלה עד רום המעלות הכל נקרא בשם חכמה כי העונג שבהם הוא לפי ערך ההשכלה וההשגה ויש השגה למעלה מהשגה עד רום המעלות.

אך כל בחינת השגה ותענוג מריש כל דרגין כו' אינו אלא בבחינת זיו. וכמאמר רז"ל ונהנין מזיו כו'. וזהו בורא קדושים ישתבח שמך לעד מלכנו. קדושים אלו הנשמות וקדושים בכל יום יהללוך סלה בלי הפסק בהשגה למעלה מהשגה כי תלמידי חכמים אין להם מנוחה כו'. וכל ההילול והשבח הזה אין זה אלא ישתבח שמך בחינת שם בלבד בחינת זיו כו' (כמו שכתוב מזה בדיבור המתחיל את שבתותי תשמרו) ושמנו בגימ' רצון שהרצון הוא למעלה מעלה מבחינת חכמה והחכמה היא הנמשכת מבחינת הרצון שכך עלה ברצונו להתלבש בבחינת חכמה. ולזאת הרי בחינת החכמה בטילה כאין לגבי בחינת רצון העליון ברוך הוא המתלבש בה ואין ערוך אליו וזהו ענין הזמירות שקרא דוד לדברי תורה לבחינת החוקים שעם היות שאין בהם טעם היינו לפי שנמשכו ונלקחו מרצון העליון ברוך הוא שהוא למעלה מההשגה והטעם. ומה שכתוב אורייתא מחכמה נפקת נפקת דייקא. אבל יסודן למעלה

מהחכמה תר"ך עמודי אור על דרך משל העמוד שמחבר הגג עם הרצפה. כך המצות נשפלו למטה. אבל שרשן גבוה מאד נעלה על כן היה שמח שמחה גדולה בעסק התורה ומצות על ידי התבוננות זו שהם רצון העליון ועל כן קראן זמירות שהן היו לו כמין זמר שמנגנין זמר א' בהם כמה פעמים מגודל המתיקות שבו. כך עם היות שכל המצות כולן הן רצונו ית' והרי זהו שבח אחד לכל המצות שבכולם מתלבש רצון העליון ברוך הוא מכל מקום היה מתענג ושמח בכל א' כמו שמתענגים ושמחים בעריבות ומתיקות הניגון והזמר שניגון וזמר א' מנגנין ומזמרים כמה פעמים מאחר שהוא זמר יפה מאד וזו היא שמחה של מצוה. דהיינו מחמת עוצם גדולת המצוה עצמה כי גבהה מעלתה מאד שהוא רצון העליון ברוך הוא שלמעלה מהחכמה שהוא בחינת עדין ותענוג והשגה נפלאה עד אין קץ מריש כל דרגין כו'.

אך מכל מקום נענש דוד על זה לפי שעדיין לא הגיע לתכלית השבח העיקר שבתורה ומצות ומעלתן העצמי' שהרי לא שבח אותן אלא בבחינת רצון העליון ברוך הוא המלוכש בהן. והנה הרצון הוא עדיין בבחינת מעלת ומדרגת חיצונית שלהם. וכמו שכתוב וראית את אחורי לפני לא יראו. אבל פנימיותן ועיקרן הוא הוא עונג העליון ברוך הוא שהוא פנימית הרצון כידוע ועל זה נאמר אחר וקדם צרתני ועל דרך משל מבשרי אחזה שהתענוג הוא עיקר המכוון והרצון הולך אחר התענוג שמחמת שיש נחת רוח ותענוג לפניו לכך הוא רוצה וחפץ בכך. ולכן נקרא הרצון בחינת אחוריים ובחינת חיצונית לגבי העונג העליון ברוך הוא המלוכש בו ועל זה נאמר וראית את אחורי לפני לא יראו שאין פנימית העונג מתגלה כי אם בחינת הרצון בלבד כמו שאינו נראה ונגלה באדם לזולתו רק בחינת רצון בלבד כשמגלה לו רצונו להיות כך וכך. אבל פנימית העונג המלוכש בו והמכוון מזה איזה עונג ונחת רוח לפניו מזה לא ניתן להתודע ולהגלות ועונג זה הוא המלוכש במצות שהן רצונו ית'.

וזהו אשר קדשנו במצותיו אשר מלשון באשרי כי אשרוני שהוא לשון הילול ושבח והוא על עוצם ריבוי התענוג שיש בזה כדי להלל ולשבח

מאד ובבחינת זו נאמר באשר וטובל בשמן רגלו שבבחינת רגלו בלבד הוא מלובש בבחינת שמן היא בחינת חכמה עילאה כו':

ג. והנה ההפרש שבין בחינת אחוריים לבחינת פנים מבשרי אחזה שבעורף אין בו התחלקות אברים שעור א' מכסה את כולו. משא"כ בבחינת פנים נראה ונגלה ציור התחלקות האיברים עינים לראות אזנים לשמוע כו' ותענוג שבבחינת ראייה הוא בחינת אחרת משמיעה כו'.

כך הוא למעלה כביכול שבחינת רצון העליון ברוך הוא נקרא בחינת אחוריים ואין בו שום התחלקות ולכך הרצון המלובש במצות כולל כל המצות בשוה שכולן הן בחינת רצונו ית' והרי זה שבח א' לכולן אלא שהוא שבח גדול מאד כנ"ל שהרצון עליון הוא למעלה מהחכמה כו' ולכן נקרא העונג והשמחה הנמשך מזה בשם זמירות כמו זמר שמנגנים ניגון א' היפה מאד הרבה פעמים כנ"ל. אבל העונג העליון ברוך הוא המלובש במצות יש לכל מצוה תענוג פרטי כי העונג היא פנימי המכוון המלובש ברצון ואין פנימית המכוון המלובש ברצון מצוה זו מלובש ברצון מצוה אחרת כי לכל מצוה יש כוונה אחרת כנודע. וכמו על דרך משל בפנים הרי התענוג שבראי המלובש בעינים אינו דומה כלל להתענוג שבשמיעה שבאזנים וכן תענוג שבטעמים חיך אוכל יטעם כו' כל מיין תענוג הוא מהות אחר. כך בחינת עונג העליון הנמשך ומתגלה על ידי המצות בציצית תענוג מיוחד ומשונה מהתענוג שבמצוה אחרת וכן בתפילין כו' ובכל המצות. ולא כמו מעלת הרצון שהוא מדרגה אחת לכולן (ועמה שכתוב בדיבור המתחיל ראו כי ה' נתן לכם השבת בפירש דרכיה דרכי נועם), ולכן במתן תורה דכתיב פנים בפנים דבר ה' שהי גילוי בחינת פנים עליונים שהוא עונג העליון ברוך הוא המלובש בתורה ומצות. הנה אמרו רז"ל על כל דבור פרוחה נשמתן לפי שבכל דבור מעשרת הדברות הי' גילוי עונג פרטי המלובש בדיבור זה בלבד שאינו דומה לגילוי העונג שבדיבור השני והגורם לזה שזכו ישראל לכך במתן תורה היינו משום דכתיב פנים בפנים, שגם מלמטה למעלה היה בבחינת גילוי הפנימיות ולא בבחינת אחוריים כי גם בתשוקה וכלות הנפש שממטה למעלה יש ב' בחינת הא' כמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ. דהיינו שמבטל רצונו וחפצו המלובש בגוף ונפש הבהמית

ורוצה לדבקה בו ית' בתשוקה וצמאון כו'. אך מכל מקום רצון זה ותשוקה זו היא בחינת אחוריים שהרי עדיין נפשו האלקית מלוכשת בגוף ונה"ב בתענוגות בני אדם אלא שרוצה לצאת מהם ומסכים בהסכמה אמיתית שתתפשט האהבה מלבושיה שבנוגה לדבקה באלקים חיים. אך עדיין לא נתפשטה האהבה עד שתחפץ בקרבת אלקים בשמחה וטוב לבב מרוב כל ולהתענג על ה' אהבה בתענוגים ממש שזהו בחינת הב' וכמו שכתוב כלה שארי ולבבי כו' והיא בחינת ומעלה יתירה שמחה ותענוג בה' ממש והיא שמחה של מצוה ונשמח בדברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד כי הם חיינו כו' ובחינת זו הב' היא בחינת גילוי פנימית וזה שכתוב פנים בפנים דבר ה'. כלומר שהיו חיבור והתקשרות בחינת פנים עליונים בבחינת פנים התחתונים שהי' התלבשות עונג העליון ברוך הוא שהוא פנימי' הרצון בבחינת עונג התחתון שממטה למעלה כלה שארי ולבבי כו' בבחינת פנימי' האהבה בתענוגים להתענג על ה' ממש שע"כ זכו והשיגו העונג העליון ברוך הוא המלוכש בכל מצוה עונג פרטי. ולכן על כל דבור ודבור פרוחה נשמתן.

וזהו שנענש דוד המלך ע"ה על שלא שיבח את התורה רק בבחינת זמירות שהוא מצד בחינת אחוריים של המצות ולא שיבח את התורה בבחינת זו הפנימי' שהיא מעלתן העקרית העצמית, ולכן העונש היה גם כן מדה כנגד מדה ששכח מעלת התורה שהיא בבחינת פנים כי הנה לכך נאמר בכתף ישאו שהלויים היו נושאי הארון והיו כתפיהם לחוץ ופניהם כנגד הארון זה כנגד זה והיינו לפי שצ"ל בחינת פנים בפנים כנ"ל וגם הלוחות שבארון הי' בבחינת פנים לכל צד שהלוחות היו כתובים משני עבריהם שלכל עבר לא נראה רק בחינת הפנים והוא נענש ששכח זה ונשאו בפרות על העגלה ומה שנענש שנפל בבחינת שכחה היא בחינת אחוריים [עמה שכתוב פ' תצוה סוף דיבור המתחיל זכור כו' לא תשכח] היינו מדה כנגד מדה שלפי שלא שיבח את התורה בבחינת פנים אלא בבחינת אחוריים שכח מעלת הלוחות שהיו בבחינת פנים ונפל לבחינת שכחה היא בחינת אחוריים.

ובזה יובן מה שכתוב ואהיה שעשועים כי בחינת שעשועים הן הן בחינת גילוי בחינת פנימי' דהיינו בחינת עונג העליון המלוכש במצות שהיא

פנימית הרצון משא"כ בחינת זמירות הן בחינת אחוריים שהוא הרצון כנ"ל [ועמה שכתוב עוד מענין זה על פי ויהי מקץ שנתים ימים ובאיגרת הקודש קרוב לסופו דיבור המתחיל דוד זמירות קרית להן].

אך הנה ואהיה כתיב לשון הוה והיינו שצריך להמשיך גילוי והתהוות בחינת השעשועים. דבאתאדלא תעשה תליא מילתא. וזהו יום יום דהיינו בחינת קריאת שמע שאומרים דבר יום ביומו כי בכל יום נעשה בריה חדשה. ועל כן בכל יום צריך לקרות קריאת שמע ולמסור נפשו באחד בכל יום ואהבת בחינת תענוג כו' ועל ידי זה גורם ירידת התענוג עליון שעשוע שבעצמותו שיתלבש בתורה וזהו אני תורתך שעשעתי. שעשעתי הוא פועל יוצא שממשיך השעשועים בהתורה והיינו על ידי אני אותיות אין פירש בחינת ביטול היש שעושה מאני אין והיינו שגם בלימוד התורה לא יהי בבחינת יש אלא בביטול היש כמו שכתוב בכל נפשך סמוך לודברת בם כו' ועל ידי זה גורם למעלה להמשיך מהיש לאין דהיינו מיש האמיתי שעשועים העצמיים יומשך הארה בחכמה שהיא בחינת אין ממש [והוא גם כן ההמשכה מבחינת אני בבחינת אין ע' בעץ חיים שער השתלשלות

הי"ס דרך העגולים במה"ב פ"ב בענין אני ואין. ובמ' אי אפשר אות א' ססעי' ס"ד מל' דא"ק נקרא אני מתלבשת ברדל"א נקרא אין עכ"ל וע' מענין ואהי' בזהר ויקהל דרי"ז ע"א והייתי לא כתיב אלא ואהיה כו' וריש פרשת שמיני דל"ה ע"ב ובהרמ"ז שם ובפ' אחרי דס"ה ע"ב וסימן ואהיה כו' ודס"ז ע"ב].

ד. משחקת לפניו בכל עת. הנה יש כ"ח עתים י"ד לטובה כו' וא' מהם עת לחבק ועת לרחוק מחבק פירש שיש לפעמים עת רצון למעלה שנעשה בחינת חיבוק כנסת ישראל מקור הנשמות עם הקב"ה כאדם החובק את חבירו מאחוריו שלא ילך מפניו כך כביכול הקב"ה מחבק כנסת ישראל כמו שכתוב אהבתי אתכם אמר ה' ואהבתו לא תסור ממנו לעולמים שלא להיות האדם בבחינת נפרד ממנו ח"ו. וכמו שהיה במתן תורה פנים בפנים דבר ה' עמכם שגם ממטה למעלה היה הכל בבחינת פנים שאפילו האחוריים נכללו בבחינת פנים ונעשה הכל בבחינת פנים דהיינו שגם נפש הבהמית אתהפכא כו' וכמו שכתוב בכל לבבך בשני יצריך כו' וזהו ימין ה' עושה חיל [וע' בעץ חיים שער עשרים פ"ב דב' פעמים כ"ד אותיות שיש בפסוק בשכמל"ו דקריאת שמע שחרית וערבית זהו ענין חיל ולכן נקרא כנסת ישראל אשת חיל ועמה שכתוב על פי ושמתי כדכד וענין בשכמל"ו היינו קבלת עול מלכות שמים וביטול היש וזהו ימין ה' עושה חיל].

אמנם בגלות הוא בחינת עת לרחוק מחבק כשאין עת רצון אזי רחוק מלחבק ואזי אין עומדים כנסת ישראל עם הקב"ה פנים בפנים דהיינו שאין דביקות הנפש באלקים חיים בבחינת פנים ממש על דרך כלה שארי ולבכי כו' ויש לו תענוג במילי דעלמא הגם שיש לו רצון לה' הוא רק בחינת אחוריי' כנ"ל שהרצון נקרא אחוריים והתענוג הוא בחינת פנים כו' וזה שכתוב למה תשיב ירך וימינך מקרב חיקך כלה חיקך קרי וחוקך כתיב וחוקך היינו התורה שהיא חוקת ה' והוא בקשת כנסת ישראל שיתגלה ימינו ית' ולא יהי' גנוז ונעלם בחוקו ומכלל זה אתה שומע שיש עתים שהימין גנוז ונעלם בחוקו והיינו על דרך מארז"ל אור שנברא ביום ראשון היה אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו. ראה שאין העולם כדאי לו גנוז לצדיקים. והיכן גנוז היינו בתורה ועי' בזהר פ' תרומה (דקמ"ט א') וזהו ענין שהימין שהוא חסד עליון שהוא בחינת נהורא קדמאה הוא גנוז בקרב חוקו הוא התורה (ומזה מובן המעשה דאיתא בזהר סוף ח"ג דף ש"ה ע"א שאמר ר' אלעזר ואנא חמינא כו' כי הוא היה יכול שיתגלה לו על ידי התורה בחינת אור ההוא הגנוז בו שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו ועל כן אמר אנא חמינא ממש) וזה שכתוב ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל כי תמיד יצוה ה' עלינו חסדו וימין ה' נטוי' עלינו רק לפעמים היא רוממה מנפש האדם רק היא גנוזה בתורה ולפעמים יורדת ונמשכת למטה בנפש האדם ואזי היא עושה חיל ולכן אמר הכתוב וימינך מקרב חיקך כלה כלומר שלא תהא מלובשת ומתעלמת בתורה להיות גנוזה שם רק תוציאנה מקרב חיקך מההעלם אל הגילוי להיות גילוי ימין וחסד ה' היא האהבה תקועה בנפש האדם והנה בכל עת ועת בין בבחינת עת לחבק בין בבחינת עת לרחוק מחבק נאמר על התורה משחקת, והענין כי הנה בחינת שחוק היא בחינת ביטול היש לאין וכמו שכתוב צחוק עשה לי אלהים פירש כי שם אלקים המעלים ומסתיר אור אין סוף ברוך הוא להיות נראה העולם ליש ודבר נפרד כו' ושלא יבטל במציאות כו' כמו זיו השמש בשמש כו' הוא בשביל הצחוק שלבסוף הכל שישוב ויתהפך שיהי' היש בטל לאין ונגלה כבוד ה' לעין כל כי שם אלקים המסתיר ומעלים שיהא נראה ליש כו' הוא רק כמו צחוק שעושין לפני שרים שעושים שינויים דברים זרים לשחוק בהם ונעשה בחינת יש ושיהי' היש בטל לאין ועשיית גילוי היש יהי'

כמו זר נחשב ואין זה רק בחינת שחוק ועד"ז הוא ענין השחוק לע"ל שעתיד הקב"ה לעשות קניגי לצדיקים שור הבר עם לויתן כו' וכמו שכתבנו במקום אחר.

והנה גילוי בחינת ביטול היש לאין שיהיה לעתיד הוא על ידי התורה שהיא המשכת אור אין סוף ברוך הוא בדברים גשמיים שתחת ממשלת קליפת נוגה להעלותם ולקשרם באור ה' וקדושתו והוא בחינת ביטול היש לאין ולכן נקרא משחקת בכל עת היינו גם על ידי אתכפירש כו' נמשך התענוג עליון בהתורה וזהו בחינת בינונים זה וזה שופטין ויש בהם משני העתים הנ"ל שבשעת התפלה הוא דבוק באלקות ואחר כך פונה לעסקיו כו':

משחקת בתבל ארצו. תבל ב"פ אריה כי יש אריה בחיות הקודש ויש אריה באופנים.

חיות בחינת יצירה שית ספירן מקננין ביצירה והן הם בחינת שיתא סדרי משנה שהם בבחינת טעם ודעת וכך החיות הקודש אהבתם היא בבחינת טעם ודעת ארי' שואג כו' מחמת השגתם כי קדוש קדוש קדוש הוי' צבאות כו' איך שהוא קדוש ומובדל כו' ומבחינת זו שהיא בבחינת קדוש ומובדל שאינו בגדר עלמין נמשך לריבוי צבאות והיכלות עד שגם למטה מכה"כ ולכך הם מרעישים בקול רעש גדול על עוצם קדושה זו ממקום קדוש כזה שיהי' נמשך ממקום כבודו מאור אין סוף ברוך הוא שלמעלה מגדר עלמין להחיות העולמות אך עכ"ז הוא קדוש ומובדל ולא כדמיון הנפש שמתלבשת בגוף כו' אבל האופנים הם בבחינת עשי' שאין להם בחינת טעם ודעת והשגה גדולה באור אין סוף ברוך הוא כחיות הקדש ואעפ"כ הם מרעישים מחמת אהבה טבעית שלהם וזהו משחקת בתבל ב"פ אריה שבב' בחינת ארי' הוא בבחינת משחקת בין בבחינת אריה שבחיות הקדש בין בבחינת אריה שבאופנים.

והנה כמו שיש ב' בחינת במלאכים חיות ואופנים כך יש ב' בחינת בכני אדם שוכני מטה יש שמתבונן בגדולת הוי' בקריאת שמע שמע ישראל שמע לשון הבנה באחד ובשכמל"ו ועל ידי זה יבא לקיום ואהבת בכל נפשך ממש ודברת בם בם בדברי תורה בבחינת ביטול היש לאין אני

המשנה המדברת בפיו ודברי אשר שמתו בפיו והם הם התלמידי חכמים
העוסקים בדברי תורה שיתא סדרי משנה שהם ביצירה.

ויש מי שאינו יכול ללמוד ודעתו קצרה וגם עוסק במשא ומתן והוא
מבחינת עשיי' ואעפ"כ גם הוא יכול לשאוג כאריה שבאופנים על ידי
פירש הפשוט שבאחד שהוא ית' לבדו הוא ועל ידי זה נמשך בו גם כן
ואהבת בכל לבבך בשני יצריך כי בכל א' יש אהבה הטבעית עיין בסוף
שער ב' פרק י"ח וזוכים לגילוי זה על ידי הצדקה שנקרא מעשה כמו
שכתוב והי' מעשה הצדקה שלום כו', ועל ידי זה גורמים וממשיכים
בחינת משחקת בתבל ארצו הוא ענין המשכת עונג ושעשועים העליונים
כנ"ל וכמו שכתוב כמים הפנים לפנים כן לב האדם פירש כי יש ב' בחינת
אדם היינו כי במלאכים פני אריה כו' כתיב ודמות פניהם פני אדם ויש
בחינת אדם למעלה ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם דהיינו רמ"ח
מצות עשה ושס"ה לא תעשה ועל ידי כמים הפנים לפנים להיות בחינת
פנימי' מלמטה למעלה להמשכת בחינת פנימית עליון כן נמשך לב האדם
העליון שעל הכסא הוא בחינת התורה רמ"ח מצות עשה כו' לאדם
התחתון שבמלאכים ודמות פניהם כו' וזה שכתוב ושעשועי את בני אדם
הם הן ב' בחינת אדם הנ"ל להיות ההמשכה כמים הפנים כו'.

לכן אמרו רז"ל ביום חתונתו זו מתן תורה בחינת חתונה וזיווג משפיע
ומקבל כו' שאין לך טפה יורדת מלמעלה עד שאין עולים כו':

"כפה עליהם הר כאיכות"

אנחנו רגילים להבין את מתן-תורה כמין איזה גילוי מבהיל מלמעלה עד ש"פרחה נשמתן" - גילוי ללא קשר לעבודתינו התחתונה.

אמנם, במתן-תורה היה "פנים בפנים דיבר הוי" עמכם". לא רק שה' גילה את 'פניו' העליונים - אלא זה התגלה דוקא מתוך כך שאנחנו הפנינו פנינו לקב"ה. ה'פנים' העליונות מתגלות דוקא ב'פנים' התחתונות.

הפנית הפנים מבטאת איפה אני עומד. היכן התענוג שלי מונח? איפה הפנים-פנימיות שלי ממוקדת?

בשביל לקבל תורה, צריך לעורר ולגלות שאנחנו אוהבים את הקב"ה וחפצים בו. קבלת התורה באה אחרי עבודה מאומצת של בירור, תיקון וגדילה בימי העומר. עד, שאנו אכן מפנים פנינו והעונג שלנו הוא דוקא מהמפגש עם ה' - על כל חלקיו.

לאור זאת, מאמר חז"ל ש"על כל דיבור ודיבור פרחה נשמתם", מקבל פנים חדשות, ומתבקש לומר שגם "כפה עליהם הר כגיגית" יתפרש אחרת:

אולי זהו חיבוק גדול-גדול מהקב"ה, שפשוט אי-אפשר להפרד ממנו, כמו 'כפיה' אך נעימה וטובה. חיבוק שאוסף את כל חלקי האישיות שלנו לקב"ה כך שהפנים שלנו נפגשות כביכול. התענוג ההדדי פורץ גבולות "ונגלה כבוד הוי".

כִּי מִלֵּאדָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת דְּהו' כַּמִּים לַיָּם מִכַּמִּים

הַמֶּאֱמֹר הַשְּׁבוּעִי

שבוע שני - פרשת עקב

והיה עקב תשמעון

דברות המגיד

בע"ה

השבוע, לכבוד ימי 'בין הזמנים', נלמד בס"ד מאמר נפלא ומקורי - מספר עוד יותר מקורי.. 'דברות המגיד' - שהוא ספר מאמרים נפלאים של המגיד ממעזריטש נ"ע, שיצא לאור (לראשונה) בשנים האחרונות מכתב יד של רבי לוי יצחק מבארדיטשוב - שכתב את התורות ששמע מרבו הרב המגיד זי"ע.

בימי בין הזמנים אנו רגילים ויוצא לנו הרבה - 'להתפשט'. בין אם במונן של 'להתפשט' ולקפוץ למעיין לבריכה או לים הקרוב, ובין אם במונן של 'להתפשט' להשתחרר ולהתאוורר מהעמל והיגיעה שלנו במשך השנה חולפת, לנוח ולנפוש'.

במאמר הנפלא שלנו, הרב המגיד מלמד אותנו איך 'להתפשט' מעוד דבר חשוב ומעיק - מ'הגשמיות' שלנו, ולראות את החיות הפנימית של ה' שמחיה ו'מנהיגה' אותנו ואת העולם כולו, ובמיוחד בזמן התפילה בה אנו 'מפללים' ומתחברים לה'.

עניין נוסף וחשוב שמתבאר במאמר דידן וקשור בקשר איתן לבין הזמנים (- אולי לצערנו..), הוא החשיבות וההשפעה של המעשים הפשוטים שאנו עושים ללא מחשבה והשקעה מצדנו, ובלשון חז"ל "מצוות שאדם דש בעקביו", שהפוך ממה שאנו רגילים לחשוב, דווקא בכוחם להשפיע ולשנות אותנו, ולמשוך את כולנו אחריהם. דבר זה רלוונטי מאד לימי 'בין הזמנים' בהם יוצא לנו הרבה 'לחטוף' תפילה פה ושם איזה לימוד - ללא הרבה מחשבה ותשומת לב, והמאמר 'מאיר' לנו את החשיבות של המעשים אותם אנו עושים מתוך 'רגילות' וללא מחשבה.

יה"ר שנזכה שיהיה לנו 'בין הזמנים' מוצלח מהנה ו'מופשט'.. בבחי' "וקווי הוי' יחליפו כח" שיתן לנו הרבה כוחות התחדשות וחיות לשנה הבעל"ט, אמן.

והיה עקב תשמעון

דברות המגיד – הרב המגיד ממעזריטש

מבואר

[והיה עקב תשמעון (ויב) אלו מצוות שאדם דש בעקביו
(תנחומא עקב א)].

ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע ואל תאמר
לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה (אבות ג, ד). נקדים פסוקי
שיר השירים במה שאמרנו בשבת העבר¹ על הפסוק הגידה לי
שאהבה נפשי כו' עד אם לא תדעי לך היפה בנשים כו', לסוסתי
ברכבי פרעה דמיתך רעיתי כו'.

חז"ל דורשים את הפסוק "והיה עקב" כך: 'עקב' הם המצוות שאדם דש (דורך)
בעקביו, כלומר מזלזל בהם. כדי לבאר זאת, המגיד מביא את המשנה באבות "אל
תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להישמע (- הכוונה שאם תאמר אותו
עכשיו, כאשר עוד אי אפשר לומר אותו - לא ישמעוהו), ואל תאמר לכשאפנה (-
כשאתפנה ויהיה לי זמן) אשנה, שמא לא תפנה". וכן צריך להקדים את הפסוק
בשיר השירים - "הגידה לי שאהבה נפשי כו' עד אם לא תדעי לך היפה בנשים כו'
לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך רעיתי כו'".

ידועה מאמר רז"ל (ברכות לב, א) לעולם יספר אדם בשבחו של
הקדוש־ברוך־הוא ואחר כך יתפלל. שמעתי מאדוני מורי ורבי
ז"ל הפירוש, כי הנה הענין השירות והתשבחות והזמירות
הנאמרים לכבוד הבורא יתברך, אין זה ענין המכוון לרצות אותו
בהם חס ושלום, כמו שהענין במלך בשר ודם כאשר משבחים

¹ הביאור על הפסוק הנ"ל נדפס גם בספר קדושת לוי למסכת אבות, פרשת בהעלותך, ועיין בהערה הבאה.

אותו, אז הוא מתפאר על ידי התענוג שמתענג בשמוע ספירת דברי קילוסו, משתנה רצונו לטובת המקום ההוא, כי הבורא יתברך שמו אין בחוקו שום שינוי רצון חס ושלום שיתפאר על ידי שבחים ותהלות.

הגמרא בברכות מלמדת אותנו שלעולם צריך לספר ולשבח את ה' ואחר כך ומתוך זה להתפלל. המגיד² מבאר שהשבחים שאנו משבחים את ה' הם לא כמו שמשבחים מלך בשר ודם; כאשר משבחים מלך בשר ודם השבחים גורמים לו לתענוג מהדברים הטובים והכבוד שנותנים לו, וזה גורם לו לשנות את הרצון שלו לטובה - אך הרצון של ה' לא משתנה, ולכן ודאי הכוונה בשבחים של ה' היא אחרת.

אבל הכוונה בהם, שיתמשך ויתלבש רצון וכח עילת העילות אין סוף ברוך הוא במידותיו הקדושות הנאצלות, והם כמו חסד ורחמים והטבה וחמלה, והיינו במה שמשבחים אותו המידות הנ"ל, כמו (תהילים קמה, ח"ט) רחום וחנון ה' ארך אפים וגדול חסד, טוב ה' לכל כו' וכמוהם, ובזה אנו ממשיכים להתלבשות רצונו הפשוטה באלו המידות, ואחר כך אחר הכנה זו אנו מתפללין, וממשיכים שפע מהבורא יתברך ומידותיו הנ"ל אלינו על ידי הכוונה הנ"ל. וזהו יספ"ר אדם בשבחו של מקום, לשון (איכה ד, ז) ספ"ר גזרתם, שהוא לשון בהירות והתלבשות ובהירות במידות אשר אנו משבחים אותו, ואחר כך יתפלל להמשיך השפע אליו משם כנ"ל.

הכוונה בשבחים של ה' היא שהרצון של ה' כמו שהוא ימשך ויתגלה בתוך העולם (יתלבש) על ידי המידות של ה', וכשאנחנו מזכירים את השבח והמידות של ה' ובמיוחד ב"ג מידות הרחמים (המידות העצמיות של ה', כמו שהם ברצון העליון), אנו בעצם גורמים לה' 'להמשיך' ולגלות את רצונו בעולם. ולכן זוהי ההכנה לתפילה - שכן עניינה הוא המשכת השפע וגילוי הרצון של ה' בעולם. וזה משמעות הלשון 'יספר' אדם בשבחו של מקום - מלשון 'ספיר' - דהיינו ההארה של רצון ה' שמתגלית במידות על ידי השיבוח של ה', ואחר כך התפילה עצמה ממשיכה ומגלה את השפע בעולם עצמו.

ואפשר לומר עוד באופן זה, כי הנה ידוע מאמרם חז"ל (תנחומא עקב א) על פסוק (דברים ו, יב) והיה עקב תשמעון,

² המאמר נכתב, ככל הספר, ע"י הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע מהתורות ששמע מרבו הרב המגיד זי"ע. יש לציין, כי המאמר דידן נמצא ברובו גם בספר הנ"ל, פרשת שלח.

אלו מצוות שאדם דש בעקביו, וכן אמרו ז"ל (ע"ז יח, א) בפסוק
(תהילים מט, ו) עון עקבי יסובני אלו עבירות שאדם דש בהם
בעקבים, וצריך להבין זה ענין מצוות ועבירות שאדם דש.

על פי זה אפשר להסביר את דרשת חז"ל שיש מצוות (וכן עבירות) שאדם דש
בעקביו, שכן בצורה פשוטה צריך להבין מה הכוונה בכך.

והענין כשאדם מזמר ומשבח לבוראו בלב שלם, באהבה ויראה
ובדביקות בלי שום פניה ומחשבה זרה, רק מייחד המעשה
לעשות נחת רוח ליוצרו, ומעורר ומשבח בכל כחות הגוף, הוא
המחשבה והדיבור, וכל עצמותיו תאמרנה שבח בוראו, ומתאר
אותו בתוארים כמו טוב רחום וחנון וכדומה, הנה אז בוודאי
יתעורר האדם לאחוזה המידות הנ"ל לדמות ליוצרו, להיות גם
הוא טוב לכל ולחונן דלים ולרחם לבריות, כי מאחר שמחשבתו
ודיבורו וכל כוחותיו כולם כאחד הסכימו על כושר ויושר
המידות ההמה, עד שבחרו גם להודות ולהלל את המלך ה'
צבאות ברוך-הוא, ואז בוודאי לא יניחם אבל יאחוזו בהם, ומה
גם שבעת שבחו להבורא בתארי המידות הנ"ל בכל כוחו
ומחשבה זכה, הנה אז נקשרה נפשו באותן המידות, והמידות
ההמה שופעות אלינו שפע אורה, ומסייעין אותו לידבק
[במידות] הנ"ל, על דרך מה שאמרו חז"ל (שבת קד, א) הבא
לטהר מסייעין לו.

כאשר האדם משבח את ה' בלב שלם לגמרי בשביל ה', ומתבונן באמת
בגדלות ה' פלאיו וחסדיו הרבים, עד שזה ממש גורם לו התפעלות פנימית
שמתפשטת על כל האישיות שלו ומתבטאת בשבחים וזמירות לה' מעומק
הנשמה - זה גורם לו לרצות גם 'להידמות' ולרצות להתנהג כמו ה', ובלשון חז"ל
"מה הוא רחום אף אתה רחום". ויותר מכך - עצם המחשבה וההתבוננות³ במידות
של ה' משפיעה מקשרת אותו פועלת אצלו ו'מסייעת' לו שגם בו יהיו המידות
של ה'.

והנה ידוע מאמרם ז"ל (שם קנא, ב) כל המרחם על הבריות
וכו', ולכן נקשר בעבותות אהבת הבורא ומידותיו הטובים, אחר

³ וי"ל שזה הוא מכוח ה'דעת' שבנפש שעניינו הוא 'התקשרות והתחברות' (כלשון התניא), והיינו שכאשר
מתקשר ו'תוקע מחשבתו' במידות של ה' זה פועל אף אצלו את המידות האלו; ובכלל כתוב שהולדת
המידות מההתבוננות זה מכוח הדעת, מלשון "והאדם ידע", שמוליד ולדות ברי קיימא כידוע ואכמ"ל.

כך כשיתפלל ושואל איזה דבר, מרחמין [עליו מן השמים]
וממלאים שאלתו לטובתו. וזהו יספר בשבחו, רצונו־לומר
שיקשר את עצמו במידות הטובות, ויקבל הארת המידות עליו
על ידי שיתקשרו בו.

כתוב ש"כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים", לפי מה שהתבאר
יוצא שכשאני מרחם על מישהו אחר אני 'מתדמה' לה' משתמש וממילא 'נדבק'
במידות של ה', ומידה כנגד מידה ירחמו עלי מהשמים ויקבלו את התפילה שלי.
וזהו גם הביאור ה'יותר' פנימי ל'יספר' בשבחו של מקום - שאני לא רק מספר
בשבחים של ה', אלא ממש בעצמי 'ספיר' ומואר במידות של ה' על ידי שאני
'הולך' בדרכיו ומידותיו.

והנה כל מקבל אשר שפעת הארה מגבוה ממנו, הוא מקבל
מבחינת סוף המדרגות שבמקום ההוא, שמשם בא לו השפע,
אבל בבחינת המקבל הוא מקבל בחינת השפעה ההוא בבחינת
ראש המקבל, שבא להם השפע ומשם הוא נתפשט על כולו,
והנה גם זה לעומת זה כו' (קהלת ז, יד).

כל משפיע (הבורא, רב, חתן וכו') כשהוא משפיע למקבל (העולם, תלמיד, כלה
וכו') השפע אותו הוא משפיע הוא הדבר הפחות ביותר במדרגה, וחיצוני למקום
בו הוא נמצא. במשל לרב ותלמיד - הרב יודע את הסוגיא על כל סברותיה
ופרושיה והיא בפשטות אצלו, ואילו לתלמיד הכל חדש ומסובך ו'למעלה
מהמדרגה' שלו. כדי שהרב יוכל ללמד ולהעביר את הסוגיא לתלמיד, הוא צריך
לצמצם את עצמו - הידיעה הרחבה שלו בסוגיא - ולרדת ולהקטין את ההסבר
שלו במילים שהתלמיד יוכל לקבל ולהבין. לתלמיד, ההסבר של הרב (גם שהרב
'מצמצם' ומסביר לפי ערך התלמיד) יהיה בשבילו דבר חדש ו'מופלא מדעתו'
עדיין ורק בדרגה הראשונית שלו (בלשונו: 'בחינת ראש המקבל'), ויצריך אותו
להפנים ולהטמיע את ההסבר בתוכו, עד שהוא 'יתפשט' בתוכו ויהיה פשוט
אצלו.

ונקדים מה שאמרו חז"ל בפרק ה' (אבות ה, יט) במנהג תלמידי
אברהם אבינו ע"ה ונימוסי תלמידי בלעם הרשע, שאלו מה בין
תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע,
וביארו שם החילוק, והנה כמו זר יחשב שאלתו ז"ל מה בין
תלמידי כו', אשר הלא הוא רוחב החלוקה שיש ביניהם רחב
מני ים.

המשנה באבות דנה מה ההבדל בין תלמידי בלעם לתלמידי אברהם אבינו ע"ה. אך לכאורה זה ממש מוזר בכלל להשוות ולדון בהבדלים ביניהם, הרי 'לא קרב זה אל זה' - אברהם בקדושה ובלעם בטומאה ומה שייך להשוות את שניהם.

אבל הענין, הנה האיש בעל מעשים טובים, צדק ואמת כל אמרי פיו, ולא יצא שום דבר מגונה מפיו, רק הכל חסדים וטוב, וטעם הדבר, לאשר שמחשבתו [ורעיונו] קשורים בעבותות אהבת הבורא והמידות הטובות הנ"ל, ומה שהוא בכח יוצא אל הפועל, כי הלשון הוא קולמוס הלב (חובות הלבבות שער הבחינה פ"ה), כי לא יקשר מחשבתו בשום דבר גנות, בכדי שלא ישאר רושם הגנות במחשבתו, ויותר טוב לקשר מחשבתו במידות השבח.

הביאור הוא, שע"פ המעשים ובטח הדיבורים של אדם (כלשון חובות הלבבות 'הלשון הוא קולמוס הלב') אפשר לראות ולחוש איפה המחשבה והאישיות שלו מונחות. ולכן אדם שכל הזמן עוסק במעשים ודיבורים טובים - כנראה המחשבה והאישיות שלו 'מקושרות' באופן תמידי ל'מקור הטוב', ה', ולמידותיו הנעלות, ואם היה 'קשור' וחושב על ה'גנות' ודברים פחות טובים זה היה 'צץ' לפעמים ומתגלה באיזה שהוא אופן.

והנה איש כזה בודאי אשר מחשבתו נקשרת תמיד במידות הישרות והטובות, בודאי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, שלאחר שהסכימה מחשבתו על כושר יושר המידות, וגם נמשך אליו אור שפע המידות הנ"ל, נעשה לו לימודים שמביא לידי מעשה שכל [שכולם] מידות טובות, והאיש כזה ראוי ליחסו בשם תלמידיו של אברהם אבינו ע"ה, שזהו היתה מידת החסד (זוהר ח"א צו, א), שהיה מכניס אורחין, ומרחם על הבריות להכניסן תחת כנפי השכינה, כמו שכתוב (בראשית יב, ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן (בר"ר פד, ד).

וחילופיהן בגולם, גולמי חרס, מחשבתו תמיד בעניני הגנות, נשאר רושם הגנות במחשבתו, ויצא כח המחשבה ויתראה על הלשון, ואיש כזה ראוי ליחסו ולכנותו בשם תלמיד בלעם הרשע.

אדם כזה - שבאמת נתון ועסוק בדברים טובים - ודאי שזה מגיע מהמחשבה שלו ש'קשורה' ונתונה ב'עצם הטוב' ובמידות המשתלשלות ממנו, וכאמור זה

מתבטא במעשיו ודיבוריו. אדם כזה מכונה "תלמידו של אברהם אבינו", שתמיד עשה חסד וריחם על הבריות, עד כדי כך שזכה שמידת החסד תקרא על שמו וכל ההולכים בדרך זו נקראים 'תלמידיו'. לעומת זאת, אלו שאינם נתונים בחסד ומידות טובות ואפילו להפך - עסוקים ב'גנות', דברים פחות טובים, שכאמור זה ביטוי חיצוני של מה שהם נתונים בו בפנים המחשבה והאישיות שלהם, ומכיוון שהמקום הפנימי שוב הם מונחים הוא הדברים הרעים, 'גנות', - ראויים הם ל'תואר הכבוד' "תלמידיו של בלעם הרשע".

והנה ההפרש שבין הנ"ל הוא ההפרש עצמו אשר בין צדיק לרשע, כי הצדיק בעשות מצוה או תורה ותפלה בלב שלם, ומתלהט באהבת בוראו, אשר זה נמשך על ידי טהרת מחשבתו והתקשרה במידות טובות וישרות, הנה אז בשעת מעשה מרגיש בעצמו עוצם התענוג השעשוע והמתיקות המגיע לו בעת העשייה אלו בעת התקשרו מחשבתו במידות טובות.

והרשע ענינו בהיפך, כמאמר חז"ל (עקידה שס"ז) רשעים מלאים חרטות, והענין כי אחרי גומרו עשות העבירה, ומלא את חפץ יצרו, אז תיכף נמשך עליו חשך גיהנם, ונכנס העצב ללבו והחרטה על הדבר, וגם בשעת מעשה בעת עשיית העבירה, לא יבצר מהיות נכנס בלבו מעט מן העצבות כידוע, כי אף ששמח עכשיו יהיה מיצר לאחר זמן.

ההבדל וההפרש בין צדיק לרשע הוא - שהצדיק, כשהוא עושה מצוות ומעשים טובים, הוא עושה אותם מתוך 'דבקות' ו'התקשרות' פנימית ומחשבתית במצוות ובמידות הטובות - מה שגורם לו שכבר כשהוא עושה את המצוות יש לו התלהבות, ובעיקר תענוג ו'שעשוע', והוא מרגיש את המתיקות של המצווה.

לעומת זאת הרשע הוא 'מלא חרטות', כלומר כבר כשהוא עושה את העבירה הוא מרגיש בתוכו עצבות, ו'חרטה' על המעשה שעשה מעורבת בתענוג שיש לו מהעבירה, ובעצם כבר בעשיית העבירה מרגיש הוא 'הארה' (או שמא 'חשכות'...) מהגהינות שטמונה בעשיית העבירה וה'מיצר' שירגיש כעבור זמן.

והנה בעת עשיית העבירה שייך לייחס הרשע בשם יום, כי אז הוא מתענג בתענוג העבירה, ואחרי גומרו אותה יש לייחס בשם ענין לילה, וזהו שאמרו מה בין תלמידיו של אברהם אבינו ע"ה בין האוחזין מעשה אבות והולכין בדרך אברהם אבינו ע"ה, ובין ההולכים כו'. וביאר החלוקה ואמר, שתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה אוכלין בעולם הזה, רצונו לומר

התענוג המגיע להם בעת עשיית דבר טוב וכו', ותלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנום, רצונוֹ-לומר בעת עוברם עבירה תיכף יורשין גיהנום, שנמשך עליהם חשך הגיהנום, אשר משם נמשך עליהם העצבות כו', ואנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם כו' (תהלים נה, כד), רצונוֹ-לומר שמה שמגיעים לעשות פעולות רעות בפועל עד שראוי לקרותם אנשי דמים, הוא בא להן ממה שקודם היו אנשי מרמה, רצונוֹ-לומר שקשרו מחשבתם במידות המגונות כנ"ל, ואמר לא יחצו ימיהם כו', רצונוֹ-לומר אף החצי המכונה להם בשם יום, הוא עת התענוג במתיקות העבירה, גם הוא אינה על השלימות.

זהו גם ההבדל בין "תלמידיו של אברהם אבינו" (שביארנו שהם אלו שעושים מעשים טובים והולכים בדרך אברהם אבינו) - שהמשנה אומרת ש"אוכלים בעולם הזה ונוחלין לעולם הבא", לבין "תלמידי בלעם הרשע" (שכאמור הם אלו שעושים עבירות) - שעליהם נאמר ש"יורשים גיהנום". אלו שעושים מצוות כבר בעולם הזה מרגישים את התענוג מהעשייה של המצוות ולכן הם "אוכלים בעולם הזה", לעומת זאת מי שעושים עבירות - כבר בעשייה מרגישים את הצער וה'גיהנום' שבעבירה וזה הכוונה ש"יורשים גיהנום", וכן נאמר עליהם הפסוק "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם", שמה שגורם להם להיות "אנשי דמים" כלומר לחטוא ולרשת גיהנום - זה "מרמה", כלומר המחשבה וה'הדבקות' שלהם במידות הרעות. והכוונה בחלק האחרון של הפסוק היא - שהזמן שבו יש לאדם תענוג נקרא 'יום' וכשהוא בעצבות נקרא 'לילה', והרשעים "לא יחצו ימיהם" - גם בזמן שבו הם עושים עבירה וחשים תענוג ממנה ("ימיהם"), הם מרגישים כבר עצבות ו'חשכות'. ולכו בעצם 'ימיהם חצויים' ולא שלמים.

וזהו שאמרו חז"ל מצות שאדם דש, ואמר מהיכן בא הרגילות, ואמר בעקיבו, שמתחלה סיפר שבחו של מקום בלב זך, וקישר מחשבתו אז דרך עקב וסוף המידות, רצונוֹ-לומר המדרגה התחתונה, שבהם נמשך עליו הארה [עד שהביאתו לידי מעשה הטוב], ועל דרך זה עבירות שאדם דש כו', רצונוֹ-לומר כי ידוע את זה לעומת זה.

על פי מה שביארנו שכשאדם משבח את ה' באמת וחושב על המידות של ה' זה גורם לו בעצמו לרצות ל'הדמות' לה' ולנהוג כך בעצמו, עד שמתוך כך יכול לבוא להיות לגמרי מ'תלמידיו של אברהם' ולהיות 'דבוק' במחשבה דיבור ומעשה במידות הטובות של ה' - יובן מה שפתחנו בו שיש 'מצוות וכנגדן עבירות שאדם דש בעקביו', שהכוונה היא שמתוך שאני 'דש בעקבי', כלומר במדרגה הכי

נמוכה של ה'עקב' אני עושה משהו, נמשכת עלי ההארה ואני 'מתקשר' אל אותו הדבר במחשבה עד שאני יכול 'לקנות' ולהפוך אותו להיות ממש הטבע שלי ומה שמאפיין אותי. והשאלה היא רק במה אני בוחר לעסוק, אם במצוות או בעבירות - מה שיקבע מה יהיה מרכז האישיות שלי וכמובן יתבטא גם בחוץ, בדיבורים והמעשים שלי.

ועל פי זה יבואר מה שמצינו שאמרו רז"ל עליהם בדיבור אחד נאמרו זכור ושמור (ר"ה כז, א) ושאר דיבורים, ואמרו (שם) מה שאין הפה יכול לדבר והאוזן לשמוע, והנה צריך להבין מה זאת עשה אלקים פלא.

אבל הענין הוא כתיב (תהלים קלח, ו) כי רם ה' ושפל יראה, וגבוה ממרחק ייד"ע, בשני יודי"ן ומה חסר ביו"ד אחד (ראה אותיות דרבי עקיבא אות ח').

מתוך הדברים האמורים, אפשר להבין את מה שחז"ל אמרו שבעשרת הדברות שמענו את הדברות 'זכור ושמור' בדיבור אחד⁴ - "מה שאין הפה יכול לדבר והאוזן לשמוע". וצריך לבאר ולהבין למה ה' היה צריך לעשות כך בצורה היוצאת מהטבע ומה הוא 'הרוויח' מזה. כדי לבאר את זה צריך להקדים, ולבאר את מה שכתוב בתהלים "כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע" - כאשר המילה "יידע" כתובה בשתי יודים, ולכאורה יש פה יוד אחת מיותרת.

וידוע שאמרו רז"ל גודל מעלת הענוה, [מה] שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתה (ירושלמי שבת א, ג), ובזה נשתבח משה רבינו ע"ה (במדבר יב, ג) והאיש משה עניו מאוד כו', והנה הזוכה למדת ענוה קרוב אל ה' יתברך כמו שכתוב (ישעיה גז, טו) אשכון את דכא, והנה לא כל הזוכים שוים, שמי שיזכה על המדרגה תכליתה שהוא העיון, תהיה בו דביקות בכורא יתברך נפלאה, עד שכמעט יצא מגדר האנושי שהיא תחת הטבע, ויכנס בגדר המלאכים, ויראה מבלי עין, וישמע מבלי אוזן.

ידוע שחז"ל הפליגו מאד במעלת הענוה עד כדי כך שאמרו שמה שמשיגים ב'חכמה' ונחשב ל'עטרה', המדרגה הכי גבוהה - בענוה הוא רק 'עקב לסוליתה', המדרגה הכי נמוכה שנחשבת ל'סוליה'. וכן משה רבינו עיקר מעלתו היתה הענוה, ומי שיש לו ענוה זוכה שה' ישרה' אצלו ויהיה קרוב אליו - כמו

⁴ בעשרת הדברות שבפרשת יתרו כתוב "זכור" ואילו בפרשת ואתחנן כתוב "שמור", וחז"ל מסבירים ש"זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו" - ואנו מזכירים זאת ב'לכה דודי' בקבלת שבת.

שכתוב "אשכון את דכא". אלא שוודאי יש אין סוף מדרגות בענווה, מהמדרגה הפשוטה שאני מבין שאין לי במה להתגאות מכיוון שהמעלות שלי הם מה' ולא שלי, ועד המדרגה הגבוהה ביותר שבה כל כך ברור לי שהכל הוא מה' - שאני לגמרי רואה שהכל כולל הטבע עצמו הוא אלקות, ולכן הוא לא מסתיר ו'מעלים' ותופס מקום אצלי כלל, עד שאני יכול ממש לחוש 'לשמוע' ו'לראות' את ה' גם ללא ה'כלים' של העולם הזה - האוזנים והעיניים הגשמיות - אלא ממש 'עין לא ראתה אלקים זולתך' כמו המלאכים ואף יותר מהם.

שמי שהוא גבה לב, כפי גבהותו כן יהיה ריחוקו מבוראו
יתברך, וזה סוד וגבוה, רצונו-לומר אחר שהוא גבה לב, אם
תרצה לשער עד עומקו של גא"ה, הנה זאת ממרחק יידע,
רצונו-לומר שיעור גבהות, מעין המרחק שהוא רחוק מהקדוש-
ברוך-הוא.

כמו שבענווה יש אין סוף מדרגות בענווה ובקרבה לה' היוצאת ממנה, כך בגאווה יש אין סוף מדרגות המשפיעות על הריחוק מה' של המתגאה. וזה הסוד של הפסוק "וגבוה ממרחק יידע" - שאפשר להבחין במדרגה של גאווה האדם לפי ערך ריחוקו מה'; ולכן יש שתי יו"דים במילה "יידע" - שהיו"ד השנייה רומזת על הריחוק מה' שעל פיו אפשר 'לדעת' את גודל ה'גבהות' של האדם.

מה שאי"ן הפה יכול לדבר והאוזן לשמוע, אבל ה'יתברך
ברוך-הוא אמר בדיבורא, אחר שבלתי אפשר לחוש הידוע
הגשמי לשמוע, [אבל מי] שהוא קרוב אל הבורא בתכלית כמו
שכתבתי, אי"ן כזה יכול [לשמוע] הדיבור ההיא.

ולכן ה' אמר את עשר הדברות באופן ש"אין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע", מכיוון שהיינו כ"כ קרובים לה' ומבוטלים אליו וממש 'אין', לא היינו צריכים שהדיבורים יתלבשו בצורה ש'פה ואוזן' גשמיים יכולים לשמוע, אלא הספיק לנו לשמוע כמו ש'אין' - מה שבטל לה' ומעבר ל'יש' של העולם - שומע ומשיג.

וזה שאמר הכתוב (דברים י, יב) מה ה' אלהיך שואל ממך וכו',
והענין מהות ועוצם כבודו יתברך לא יבינו שום כח אציל
ונברא, אך כל אחד חייב להתאמץ מלהתרשל להשיג מהות
גדולתו כפי האפשרי בחינת האנושי להשיג, והשער אשר דרך
שם יכנס הנכנס לחזות בנועם ה' היא היראה, כמו שכתוב
(תהילים קיא, י) ראשית חכמה יראת ה' כנודע, וזה שכתוב מה
ה' אלהיך שואל גו', רצונו-לומר שהוא ממך שתשוב [ל]מהותו

יתברך, ואל תאמר המכוין שתשיג עצם כבודו, כי זה הוא מן הנמנע, אבל המכוין שתשתדל להשיג מהותו עוצם גדולתו מ"מ הבחינה במעשיו כנודע, מזאת הבחינה תבא למדת היראה, שהוא הפתח לעלות לרום המעלות, ומשם תעלנה ללכת בכל דרכיו, שהוא התדבקות במידותיו יתברך, ומשם תבא למדת האהבה כו'.

משה רבינו אומר לעם ישראל בספר דברים - "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה". הכוונה הפנימית בזה היא, שה' רוצה ודורש מכל אחד מאיתנו ("שואל מעמך") 'לדעת' להשיג ולהכיר את 'מהות' ה' (ובלשון הפסוק: "מה" - כלומר, 'מהות' - "ה' אלקיך") עד כמה שאפשר, ואף על פי שבאמת אי אפשר לדעת ולהשיג את מהות ועצמות ה' - וכמאמר החכם "אילו ידעתיו הייתי", אם הייתי 'יודע' ומשיג את ה' הייתי נהיה לגמרי חלק ממנו, ומכיוון שאני באמת נפרד מה' לכן אין לי יכולת ל'דעתו' - מ"מ נדרש ממנו לדעת את ה' עד כמה שאפשר לנבראים גשמיים.

הדרך שלנו לדעת ולהכיר את ה' היא להתבונן ב'מעשי ה', היינו איך שה' מנהיג את העולם הזה הגשמי, ואנו יכולים להתבונן בהם ומתוכם קצת 'להכיר' את ה'. ה'שער והדרך' שעל ידי אנחנו יכולים 'להכיר' את ה' היא 'יראה', וכמו שכתוב "ראשית חכמה יראת ה'". יראה היא בעצם 'רגישות' ותשומת לב להנהגת ומעשי ה', שאם נתבונן בהם נוכל להכיר ולהשיג את מידותיו של ה'. וכמו שראינו בהתחלת המאמר, שבמעשים והדיבורים של אדם, אפשר 'להכיר' ולחוש את ה'מידות' והמחשבות ה'דומיננטיות' באישיות שלו - כך גם על ידי ההתבוננות במעשים של ה' אפשר 'להשיג' ולחוש במידותיו. וכמובן, שכשחושבים ו'מתקשרים' במידות של ה' שמים לב ש"טוב הוי' לכל", העיקר אצל ה' הוא הטוב והחסד. וכאמור לעיל, כש'מתקשרים' וחושבים חזק על המידות של ה' - ממילא אנחנו 'מתדמים' לה' ונפעלות אצלנו המידות הטובות; ומכיוון שאצל ה' העיקר הוא אהבה וחסד - גם אצלנו המידה העיקרית שמתעוררת היא אהבה אין סופית לה' ובכלל⁵.

וזו הכוונה בפסוק "מה ה' אלקיך שואל מעמך": שיש באפשרותנו ("מעמך"), זה לגמרי תלוי בנו) להכיר את מהות ה' ("מה" - לשון 'מהות' - ה' אלקיך"); ואם נשאל איך אפשר להשיג את עצמות ה', אומר הפסוק "כי אם ליראה" - כלומר

⁵ לכאורה זה ממש בסדר של 'הכנעה הבדלה המתקה' (אותו לימוד מורנו הבעש"ט הקדוש - ראה כש"ט סימן כו, ובריבוי מקומות בחסידות): בהתחלה נדרש ממנו יראה - ל'הכניע' את המבט הרגיל שלנו על העולם שמייחס הכל לטבע ואת מעשי האדם לעושיהם; אח"כ אנו מתבוננים במעשים של ה' עצמם ו'מבדילים' בין המעשים החיצוניים ושמים לב למידות של ה' המופיעות בתוכם וגורמות להם להעשות; ולבסוף ה'המתקה' היא כאשר אנו מתבוננים במידות של ה' והם הופכות להיות המידות ה'טבעיות' בנו, ובעיקר (כאמור בתוך המאמר) מידת האהבה והחסד, ה'מתוקים' בעצמם.

באמת מה שנדרש ממנו הוא רק להכיר את ה' בעזרת היראה והרגישות ולשים לב כיצד הוא מתגלה במעשיו.

ומעתה נבא לבאר פסוקים שבתחלת דברינו, בהקדים כי הנה ידוע לכל משכיל גודל מעלת התפלה בזכות, כמו שאיתא הטור או"ח בסימן צ"ח (ס"א) חסידים הראשונים כו' שהיו מגיעין להתפשטות הגשמיות כו'. הנה האיש הרוצה והחושק בעבודה, רק שאינו יודע השער בית הכניסה דרך שמה, ובאיזה הנהגות, הנה זאת העצה היעוצה לטובים, ראשונה שישתדל בכל מאמצי כוחו להפיל תחנתו ולהתפלל בזכות המחשבה, בהסירו ממנו כל המחשבות גופניות, עד שיגיע כמעט להתפשט הגשמיות מרוב ההתלהבות העבודה, עד שלא יהיה הוא העצם הפועל בדיבור ומבטא ממלות תפלותיו וחיתוך אותיות, אבל יהיו דיבוריו חיים וקיימים מרוב דביקות והתלהבות, שכמעט יהיו המלות יוצאות מפנימיות מאליהם מה' מוצאי פיו, ונמצא לא יהיה הוא המנהיג האותיות בהוציאו אותם מכלי המבטא, כי מאליו יצאו, אבל האותיות יהיו מנהיגות אותו, רצונו-לומר בבחינה שיופיע עליו רוח חכמה טהרה וקדושה עליונה מן המידות העליונות, שהן הנה האותיות כידוע (ע"ח שער פרקי הצלם ו') כמו שנתבאר לעיל, וכך כתוב בזוהר הקדוש (עי' תיקוני-זוהר בהקדמה ו, ב) הענין שיראה האדם שיהיה הוא מרכבה על האותיות, שמרוב רוחניותו המה ינהיג אותו, כדרך כל רוחני המנהיג את הגשמי, כמו הנשמה מנהיגת את הגוף.

מתוך הדברים אפשר לבאר את הפסוק שהביא המגיד בראש המאמר, וזה בהקדים:

התפילה היא אחת מ'המלאכות המעולות שבמקדש' ואולי המעולה שבהם, עד שהשו"ע בהלכות תפילה טורח לציין ש'חסידים הראשונים היו מגיעים להתפשטות הגשמיות'. מי שרוצה וחושק להגיע להתפשטות הגשמיות (ומי לא רוצה?..), הדרך וההדרכה בשבילו - היא קודם כל, 'לזכר' את המחשבה שלו ולהסיר ו'להפשיט' את המחשבה שלו מכל המחשבות שקשורות לגוף ולעולם הזה, ו'קושרות' אותו למטה. כשהמחשבה שלו 'נקייה' מהגשמיות וכבר פחות 'נמשכת' למטה, הוא יכול לחשוב ולהתבונן במעשי ה', ומזה במידותיו (כפי שהורחב לעיל), וממש לחוש בחיות של ה' שמחיה את העולם וגם אותו בעצמו, עד שממש הכל זה ה' ואין עוד מלבדו. ובעקבות כך הוא גם יגיע להתבוננות

שבעצם גם התפילה והדיבור עם ה' עצמם - זה לגמרי ה' ובכלל לא הוא, וכל התפילה זה שה'אלקות שבתוכו' מדברת ומתקשרת עם ה'אלקות', ועם כך לא נשאר לו אלא לתת ל'חלק אלוה' שבו לדבר להתקשר ולהימשך לה' לגמרי, ורק להיות לזה 'כלי' ו'מרכבה' - ממש כ'גוף לנשמה', שהנשמה ("חלק אלוה ממעל ממש") מנהיגה את הגוף ו'רוכבת' על גביו - כך האותיות של התפילה שהם⁶ המידות של ה' יתגלו בתוכו (כאמור לעיל, על ידי המחשבה ו'ההתקשרות' בהם) והם אלו שינהיגו את כולו. וזהו בעצם עניין 'התפשטות הגשמיות' - שהאדם 'מתפשט' ויוצא מהגבולות וההגבלות הגשמיות שעוטפים אותו, ולגמרי 'מונהג' ונתון באלקות ובשורש הפנימי שלו ושל הבריאה כולה.

ולכן יראה האדם הנלבב, לאחוז המידות האין־סוף [האלו],
[אשר] יתעורר רצונו להם [לאחר] התפלה הזכה והברורה, כי זה
ההתעוררות בא לו מן השמים, ובודאי הוא טוב, שהוא הוא
הנהיגה שהתחילו אותיות תפלתו להנהיג אותו בהתעוררות הנ"ל,
כי בודאי ההתעוררות הוא טוב הוא, כי אין דבר רע יוצא מן
השמים, ובודאי הוא טוב לתכליתו, ולכן בה יחזיק ולא ירפה,
עד שמיום ליום יביע אומר, אמרתו צרופה וזכה חלקו, זעיר
שם, יעלה ויבא ויגיע לתכלית האפשרי.

מכיוון שהתפילה היא הזמן המסוגל להגיע בו ל'התפשטות הגשמיות',
ומתגלות אז בתוכנו ובבריאה כולה ה'מידות העליונות' של ה' - לכן צריך לייקר
את ה'תחושות' והמידות שמתעוררות בנו בתפילה ואחריה, שכאמור הן מגיעות
מהשורש האלוקי 'הטוב בעצם' של כל הבריאה. וכך כל תפילה ותפילה אנו
מזדככים ומתעלים יותר ויותר עד אין סוף.

והנה רישא דקרא הכי הוא דכתיב הגידה לי שאהבה נפשי
וכו', ובארנו בשבת העברה, שהמבוקש שלנו הוא בזה שיגלה
ה'יתברך איזה התגלות בהודעה של חיבת הקודש [חיבתו]
ואהבתו אלינו, ובאת התשובה מאתו יתברך אלינו באלו
הפסוקים, והודיע לנו אופני הודיעתו אלינו חיבתו היתירה, וכי
זה הוא, אם לא תדעי לך היפה בנשים, גודל אהבתי אליך,
והלא תדעי שיש לכך מסילה העולה מבית אל בית תפלה, שאי
אליו כפיך ולבך שפכי כמים באהבה עזה ודביקות נפלא, ואז
יתעוררו עליך רוח הקודש הוא אותיות, אשר נתפשט מן

⁶ בדבר הוי' שמים נעשו" - כל מעשי ה' בבריאת העולם נעשו ע"י האותיות והצירופים היוצאים מעשרה מאמרות, ומכיוון שכאמור מה שהוביל למעשי ה' הם מידותיו ית' - לכן בעצם ה'אותיות' שמרכיבות את הבריאה הם המידות של ה', ודוק.

הגשמיות ונכנס אליהם, [כי ידוע שהמקום אשר האדם מקשר
מחשבתו היא נכנס לאותו מקום ההוא], כי יופיעו האותיות
עליך אורם הזך, וינהיגו אותך בטוב הנהגה בהתעוררם אותך
למידות טובות ולמעשים טובים.

הפסוק בשיר־השירים אומר "הגידה לי שאהבה נפשי", והביאור הוא שאנחנו
מבקשים מה' שיגלה לנו איזה גילוי של אהבה שלו כלפינו. וה' משיב לנו "אם לא
תדעי לך היפה בנשים" - את גודל האהבה שאני אוהב אתכם, תוכלו לגלות מזה
שנתתי לכם מתנה מופלאה - התפילה. התפילה היא 'מסילה העולה בית אל', ובה
אנחנו יכולים לקשר את עצמנו בה', ולחשוב על האותיות - המידות הקדושות
של ה' - ובאמצעותן להתפשט מהגשמיות ולהיכנס לשורש האלוקי של הכל, וכל
זה מכוח המחשבה שלנו, שכידוע מהבעש"ט "במקום מקשר מחשבתו שם הוא
ממש".

וזהו צאי לך בעקבי הצאן, רצונו־לומר שתצא ותבא ותאחז
במידות אשר התעורר רוחך אליהם, אשר זה בא לך ונשפע
אליך מהאותיות והמידות העליונות דרך עקב וסוף מדרגתם
כנ"ל, אשר נכנסת אליהם אחר יציאתך והתפשטותך
מהגשמיות, אחוז במידות ומעשים טובים אשר נתעוררת
אליהם, [ותיבת צאן הוא] לשון מציאה כנודע, ורעי גדיותיך
הם כוחות גופיך [הוספה בכתבי־יד: וחושיו], על דרך מאמרם
ז"ל (כתובות סז, ז) אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך, רצונו־לומר
תנהיג גופיך כוחותיו וחושיו וכל עשותו ומחשבתו הכל יהיה
על משכנות הרועים, רצונו־לומר המנהיגים, והכוונה בזה שבכל
מעשיך ודבקותיך תהיה על פי הנהגה שינהיגו אותך הלא המה
האותיות כמבואר.

וזהו ההמשך של הפסוק "צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות
הרועים" - ש'תצא' ו'תחזיק' את המידות שהתעוררו אצלך אחר התפילה, על ידי
ה'עקבי' - היינו המדרגות התחתונות שעל ידי הגעת למידות ו'האותיות'
העליונות של ה' - שיתגלו אצלך בעקבות ה'התפשטות מהגשמיות'; ו'צאן'
הכוונה היא מלשון 'מציאה' - שתמצא אותם ותאחז בהם. וביאור המשך הפסוק:
"וראי את גדיותיך" - 'גדי' רומז לגוף, כפי שדרשו חז"ל "אל תקרי 'גדיותיך' אלא
'גויותיך'" - שתנהיג את כל הגוף הכוחות והחושים המחשבות והמעשים כולם
על פי "משכנות הרועים", שהם ה'מנהיגים' - האותיות, ותגיע למדרגה שיהיה
ברור ונהיר השורש האלוקי עד כדי כך שהוא 'ינהיג' את כולך.

ונמצא הרי לך מה שבקשת, שתראה גילוי אהבתי אליך, היש גילוי אהבה גדול מזה, בהופיע עליך רוח טהרה וקדושה כנ"ל, אשר בהתעוררות אותך תגיע אל רום המעלות החמודות ותכלית השלימות האמיתי הנצחי, ואמר כי דע נאמנה שבאיזה אופן תזכה לכל זה, אם לסוסתי ברכבי פרעה, רצונו־לומר שתהיה תפלתך כל כך צלולה וזכה ברורה מכל ערבוביא המבטל כוונת התפלה, הלא הם מחשבת הגשמיות, כי תתפשט מהם, ותתלהב ותתלהט באהבתו יתברך ודביקותיך בו, עד שתהיה לסוסתי, שתהיה בחינת מרכבה ומתנהג מלות התפלה, כסוס הזה שהוא מורכב ומתנהג אל האדם הרוכב עליו ומתנהג, כמו שכתוב בזוהר כנ"ל, וזהו ברכבי, שתהיה בבחינת מרכב אל האותיות המתגלים על ידי ה' מוצאות הפה, תהיה אתה להם הרכב, והמה הרוכבים ומנהיגים, אז דימיתך רעיתי, רצונו־לומר אז אני אדמה אותך שתהיה רעיתי, רצונו־לומר מתנהג ומתפרנס על ידי, בשלחי אליך התעוררות הטוב למידות ישרים ומעשים טובים הכל כנ"ל.

וזה מה שה' משיב לנו, שכמובן אין גילוי אהבה יותר גדול מכך שכל יהודי בתפילה יכול ל'התפשט' לעלות ולהידבק בה' בקדושה וטהרה עד רום כל המעלות. וזה מה שה' אומר לנו - "לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך רעיתי" - שהמעלה הכי גבוהה היא שהשורש והחלק האלוקי יאיר בך בתפילה כל כך חזק, עד שהוא יהא כ'רוכב' עליך, ה'סוס', וינהיג אותך, ממש כמו שהאדם מנהיג את הסוס. ו'ברכבי' רומז על האותיות ש'רוכבות' כביכול על הפה שמוציא אותם, והם מנהיגות אותו. וכשנזכה לזה - אז "דימיתך רעיתי", כלומר ה' אומר שהוא ידמה אותנו ויחשיב אותנו ל'רעיה' שלו.

והיה עקב תשמעון

דברות המגיד – הרב המגיד ממעזריטש

[והיה עקב תשמעון (ו,יב) אלו מצוות שאדם דש בעקביו (תנחומא עקב א).]

ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה (אבות ג, ד). נקדים פסוקי שיר השירים במה שאמרנו בשבת העבר⁷ על הפסוק הגידה לי שאהבה נפשי כו' עד אם לא תדעי לך היפה בנשים כו', לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי כו'.

ידועה מאמר רז"ל (ברכות לב, א) לעולם יספר אדם בשבחו של הקדוש־ברוך־הוא ואחר כך יתפלל. שמעתי מאדוני מורי ורבי ז"ל הפירוש, כי הנה הענין השירות והתשבחות והזמירות הנאמרים לכבוד הבורא יתברך, אין זה ענין המכוון לרצות אותו בהם חס ושלום, כמו שהענין במלך בשר ודם כאשר משבחים אותו, אז הוא מתפאר על ידי התענוג שמתענג בשמוע ספירת דברי קילוסו, משתנה רצונו לטובת המקום ההוא, כי הבורא יתברך שמו אין בחוקו שום שינוי רצון חס ושלום שיתפאר על ידי שבחים ותהלות.

אבל הכוונה בהם, שיתמשך ויתלבש רצון וכח עילת העילות אין סוף ברוך הוא במידותיו הקדושות הנאצלות, והם כמו חסד ורחמים והטבה וחמלה, והיינו במה שמשבחים אותו המידות הנ"ל, כמו (תהילים קמה, חט) רחום וחנון ה' ארך אפים וגדול חסד, טוב ה' לכל כו' וכמוהם, ובזה אנו ממשיכים ההתלבשות רצונו הפשוטה באלו המידות, ואחר כך אחר הכנה זו אנו מתפללין, וממשיכים שפע מהבורא יתברך ומידותיו הנ"ל אלינו על ידי הכוונה הנ"ל. וזהו יספ"ר אדם בשבחו של מקום, לשון (איכה ד, ז) ספי"ר גזרתם, שהוא לשון בהירות והתלבשות ובהירות במידות אשר אנו משבחים אותו, ואחר כך יתפלל להמשיך השפע אליו משם כנ"ל.

⁷ הביאור על הפסוק הנ"ל נדפס גם בספר קדושת לוי למסכת אבות, פרשת בהעלותך, ועיין בהערה הבאה.

ואפשר לומר עוד באופן זה, כי הנה ידוע מאמרם חז"ל (תנחומא עקב א) על פסוק (דברים ו, יב) והיה עקב תשמעון, אלו מצוות שאדם דש בעקביו, וכן אמרו ז"ל (ע"ז יח, א) בפסוק (תהילים מט, ו) עון עקבי יסובני אלו עבירות שאדם דש בהם בעקבים, וצריך להבין זה ענין מצוות ועבירות שאדם דש.

והענין כשאדם מזמר ומשבח לבוראו בלב שלם, באהבה ויראה ובדביקות בלי שום פניה ומחשבה זרה, רק מייחד המעשה לעשות נחת רוח ליוצרו, ומעורר ומשבח בכל כחות הגוף, הוא המחשבה והדיבור, וכל עצמותיו תאמרנה שבח בוראו, ומתאר אותו בתוארים כמו טוב רחום וחנון וכדומה, הנה אז בוודאי יתעורר האדם לאחוזה המידות הנ"ל לדמות ליוצרו, להיות גם הוא טוב לכל ולחונן דלים ולרחם לבריות, כי מאחר שמחשבתו ודיבורו וכל כוחותיו כולם כאחד הסכימו על כושר ויושר המידות ההמה, עד שבחרו גם להודות ולהלל את המלך ה' צבאות ברוך הוא, ואז בוודאי לא יניחם אבל יאחוזו בהם, ומה גם שבעת שבחו להבורא בתארי המידות הנ"ל בכל כוחו ומחשבה זכה, הנה אז נקשרה נפשו באותן המידות, והמידות ההמה שופעות אלינו שפע אורה, ומסייעין אותו לידבק [במידות] הנ"ל, על דרך מה שאמרו חז"ל (שבת קד, א) הבא לטהר מסייעין לו.

והנה ידוע מאמרם ז"ל (שם קנא, ב) כל המרחם על הבריות וכו', ולכן נקשר בעבותות אהבת הבורא ומידותיו הטובים, אחר כך כשיתפלל ושואל איזה דבר, מרחמין [עליו מן השמים] וממלאים שאלתו לטובתו. וזהו יספר בשבחו, רצונו לומר שיקשר את עצמו במידות הטובות, ויקבל הארת המידות עליו על ידי שיתקשרו בהם.

והנה כל מקבל אשר שפעת הארה מגבוה ממנו, הוא מקבל מבחינת סוף המדרגות שבמקום ההוא, שמשם בא לו השפע, אבל בבחינת המקבל הוא מקבל בחינת השפעה ההוא בבחינת ראש המקבל, שבא להם השפע ומשם הוא נתפשט על כולו, והנה גם זה לעומת זה כו' (קהלת ז, יד).

ונקדים מה שאמרו חז"ל בפרק ה' (אבות ה, יט) במנהג תלמידי אברהם אבינו ע"ה ונימוסי תלמידי בלעם הרשע, שאלו מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע, וכיאר שם החילוק, והנה

כמו זר יחשב שאלתו ז"ל מה בין תלמידי כו', אשר הלא הוא רוחב החלוקה שיש ביניהם רחב מני ים.

אבל הענין, הנה האיש בעל מעשים טובים, צדק ואמת כל אמרי פיו, ולא יצא שום דבר מגונה מפיו, רק הכל חסדים וטוב, וטעם הדבר, לאשר שמחשבתו [ורעיונו] קשורים בעבותות אהבת הבורא והמידות הטובות הנ"ל, ומה שהוא בכח יוצא אל הפועל, כי הלשון הוא קולמוס הלב (חובות הלבבות שער הבחינה פ"ה), כי לא יקשר מחשבתו בשום דבר גנות, בכדי שלא ישאר רושם הגנות במחשבתו, ויותר טוב לקשר מחשבתו במידות השבח.

והנה איש כזה בודאי אשר מחשבתו נקשרת תמיד במידות הישרות והטובות, בודאי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, שלאחר שהסכימה מחשבתו על כושר יושר המידות, וגם נמשך אליו אור שפע המידות הנ"ל, נעשה לו לימודים שמביא לידי מעשה שכל [שכולם] מידות טובות, והאיש כזה ראוי ליחסו בשם תלמידיו של אברהם אבינו ע"ה, שזהו היתה מידת החסד (זוהר ח"א צו, א), שהיה מכניס אורחין, ומרחם על הבריות להכניסן תחת כנפי השכינה, כמו שכתוב (בראשית יב, ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן (בר"ר פד, ד).

וחילופיהן בגולם, גולמי חרס, מחשבתו תמיד בעניני הגנות, נשאר רושם הגנות במחשבתו, ויצא כח המחשבה ויתראה על הלשון, ואיש כזה ראוי ליחסו ולכנותו בשם תלמיד בלעם הרשע.

והנה ההפרש שבין הנ"ל הוא ההפרש עצמו אשר בין צדיק לרשע, כי הצדיק בעשות מצוה או תורה ותפלה בלב שלם, ומתלהט באהבת בוראו, אשר זה נמשך על ידי טהרת מחשבתו והתקשרה במידות טובות וישרות, הנה אז בשעת מעשה מרגיש בעצמו עוצם התענוג השעשוע והמתיקות המגיע לו בעת העשיה אלו בעת התקשרו מחשבתו במידות טובות.

והרשע ענינו בהיפך, כמאמר חז"ל (עקידה שס"ז) רשעים מלאים חרטות, והענין כי אחרי גומרו עשות העבירה, ומלא את חפץ יצרו, אז תיכף נמשך עליו חשך גיהנם, ונכנס העצב ללבו והחרטה על הדבר, וגם בשעת

מעשה בעת עשיית העבירה, לא יבצר מהיות נכנס בלבו מעט מן העצבות כידוע, כי אף ששמח עכשיו יהיה מיצר לאחר זמן.

והנה בעת עשיית העבירה שייך לייחס הרשע בשם יום, כי אז הוא מתענג בתענוג העבירה, ואחרי גומרו אותה יש לייחס בשם ענין לילה, וזהו שאמרו מה בין תלמידיו של אברהם אבינו ע"ה בין האוחזין מעשה אבות והולכין בדרך אברהם אבינו ע"ה, ובין ההולכים כו'. וביאר החלוקה ואמר, שתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה אוכלין בעולם הזה, רצונו־לומר התענוג המגיע להם בעת עשיית דבר טוב וכו', ותלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנום, רצונו־לומר בעת עוברם עבירה תיכף יורשין גיהנום, שנמשך עליהם חשך הגיהנום, אשר משם נמשך עליהם העצבות כו', ואנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם כו' (תהלים נה, כד), רצונו־לומר שמה שמגיעים לעשות פעולות רעות בפועל עד שראוי לקרוטם אנשי דמים, הוא בא להן ממה שקודם היו אנשי מרמה, רצונו־לומר שקשרו מחשבתם במידות המגונות כנ"ל, ואמר לא יחצו ימיהם כו', רצונו־לומר אף החצי המכונה להם בשם יום, הוא עת התענוג במתיקות העבירה, גם הוא אינה על השלימות.

וזהו שאמרו חז"ל מצות שאדם דש, ואמר מהיכן בא הרגילות, ואמר בעקיבו, שמתחלה סיפר שבחו של מקום בלב זך, וקיסר מחשבתו אז דרך עקב וסוף המידות, רצונו־לומר המדרגה התחתונה, שבהם נמשך עליו הארה [עד שהביאתו לידי מעשה הטוב], ועל דרך זה עבירות שאדם דש כו', רצונו־לומר כי ידוע את זה לעומת זה.

ועל פי זה יבואר מה שמצינו שאמרו רז"ל עליהם בדיבור אחד נאמרו זכור ושמור (ר"ה כז, א) ושאר דיבורים, ואמרו (שם) מה שאין הפה יכול לדבר והאוזן לשמוע, והנה צריך להבין מה זאת עשה אלקים פלא.

אבל הענין הוא כתיב (תהלים קלח, ו) כי רם ה' ושפל יראה, וגבוה ממרחק ייד"ע, בשני יודי"ן ומה חסר ביו"ד אחד (ראה אותיות דרבי עקיבא אות ח').

וידוע שאמרו רז"ל גודל מעלת הענוה, [מה] שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתה (ירושלמי שבת א, ג), ובזה נשתבח

משה רבינו ע"ה (במדבר יב, ג) והאיש משה עניו מאוד כו', והנה הזוכה למדת ענוה קרוב אל ה' יתברך כמו שכתוב (ישעיה נז, טו) אשכון את דכא, והנה לא כל הזוכים שוים, שמי שיזכה על המדרגה תכליתה שהוא העיון, תהיה בו דביקות בבורא יתברך נפלאה, עד שכמעט יצא מגדר האנושי שהיא תחת הטבע, ויכנס בגדר המלאכים, ויראה מבלי עין, וישמע מבלי אוזן.

שמי שהוא גבה לב, כפי גבהותו כן יהיה ריחוקו מבוראו יתברך, וזה סוד וגבוה, רצונו־לומר אחר שהוא גבה לב, אם תרצה לשער עד עומקו של גא"ה, הנה זאת ממרחק יידע, רצונו־לומר שיעור גבהות, מעין המרחק שהוא רחוק מהקדוש־ברוך־הוא.

מה שאי"ן הפה יכול לדבר והאוזן לשמוע, אבל ה'־יתברך ברוך־הוא אמר בדיבורא, אחר שבלתי אפשר לחוש הידוע הגשמי לשמוע, [אבל מי] שהוא קרוב אל הבורא בתכלית כמו שכתבתי, אי"ן כזה יכול [לשמוע] הדיבור ההיא.

וזה שאמר הכתוב (דברים י, יב) מה ה' אלהיך שואל ממך וכו', והענין מהות ועוצם כבודו יתברך לא יבינו שום כח אציל ונברא, אך כל אחד חייב להתאמץ מלהתרשל להשיג מהות גדולתו כפי האפשרי בחינת האנושי להשיג, והשער אשר דרך שם יכנס הנכנס לחזות בנועם ה' היא היראה, כמו שכתוב (תהילים קיא, י) ראשית חכמה יראת ה' כנודע, וזה שכתוב מה ה' אלהיך שואל גו', רצונו־לומר שהוא ממך שתשוב [ל]מהותו יתברך, ואל תאמר המכוין שתשיג עצם כבודו, כי זה הוא מן הנמנע, אבל המכוין שתשתדל להשיג מהותו עוצם גדולתו מ"מ הבחינה במעשיו כנודע, מזאת הבחינה תבא למדת היראה, שהוא הפתח לעלות לרום המעלות, ומשם תעלנה ללכת בכל דרכיו, שהוא התדבקות במידותיו יתברך, ומשם תבא למדת האהבה כו'.

ומעתה נבא לבאר פסוקים שבתחלת דברינו, בהקדים כי הנה ידוע לכל משכיל גודל מעלת התפלה בזכות, כמו שאיתא הטור או"ח בסימן צ"ח (ס"א) חסידים הראשונים כו' שהיו מגיעין להתפשטיות הגשמיות כו'. הנה האיש הרוצה והחושק בעבודה, רק שאינו יודע השער בית הכניסה דרך שמה, וכאיזה הנהגות, הנה זאת העצה היעוצה לטובים, ראשונה

שישתדל בכל מאמצי כוחו להפיל תחנתו ולהתפלל בזכות המחשבה, בהסירו ממנו כל המחשבות גופניות, עד שיגיע כמעט להתפשט הגשמיות מרוב ההתלהבות העבודה, עד שלא יהיה הוא העצם הפועל בדיבור ומבטא ממלות תפלותיו וחיתוך אותיות, אבל יהיו דיבוריו חיים וקיימים מרוב דביקות והתלהבות, שכמעט יהיו המלות יוצאות מפנימיות מאליהם מה' מוצאי פיו, ונמצא לא יהיה הוא המנהיג האותיות בהוציאו אותם מכלי המבטא, כי מאליו יצאו, אבל האותיות יהיו מנהיגות אותו, רצונו לומר בבחינה שיפיע עליו רוח חכמה טהרה וקדושה עליונה מן המידות העליונות, שהן הנה האותיות כידוע (ע"ח שער פרקי הצלם ו') כמו שנתבאר לעיל, וכך כתוב בזוהר הקדוש (ע"י תיקוני זוהר בהקדמה ו, ב) הענין שיראה האדם שיהיה הוא מרכבה על האותיות, שמרוב רוחניותו המזה ינהיגו אותו, כדרך כל רוחני המנהיג את הגשמי, כמו הנשמה מנהגת את הגוף.

ולכן יראה האדם הנלבב, לאחוז המידות האינסוף [האלו], [אשר] יתעורר רצונו להם [לאחר] התפלה הזכה והברורה, כי זה ההתעוררות בא לו מן השמים, ובודאי הוא טוב, שהוא הוא הנהגה שהתחילו אותיות תפלתו להנהיג אותו בהתעוררות הנ"ל, כי בודאי ההתעוררות ההוא טוב הוא, כי אין דבר רע יוצא מן השמים, ובודאי הוא טוב לתכליתו, ולכן בה יחזיק ולא ירפה, עד שמיום ליום יביע אומר, אמרתו צרופה וזכה חלקו, זעיר שם, יעלה ויבא ויגיע לתכלית האפשרי.

והנה רישא דקרא הכי הוא דכתיב הגידה לי שאהבה נפשי וכו', ובארנו בשבת העברה, שהמבוקש שלנו הוא בזה שיגלה ה' יתברך איזה התגלות בהודעה של חיבת הקודש [חיבתו] ואהבתו אלינו, ובאת התשובה מאתו יתברך אלינו באלו הפסוקים, והודיע לנו אופני הודיעתו אלינו חיבתו היתירה, וכי זה הוא, אם לא תדעי לך היפה בנשים, גודל אהבתי אליך, והלא תדעי שיש לכך מסילה העולה מבית אל בית תפלה, שאי אליו כפיך ולבך שפכי כמים באהבה עזה ודביקות נפלא, ואז יתעוררו עליך רוח הקודש הוא אותיות, אשר נתפשט מן הגשמיות ונכנס אליהם, [כי ידוע שהמקום אשר האדם מקשר מחשבתו היא נכנס לאותו מקום

[ההוא], כי יופיעו האותיות עליך אורם הזך, וינהיגו אותך בטוב הנהגה בהתעוררם אותך למידות טובות ולמעשים טובים.

וזהו צאי לך בעקבי הצאן, רצונו־לומר שתצא ותבא ותאחז במידות אשר התעורר רוחך אליהם, אשר זה בא לך ונשפע אליך מהאותיות והמידות העליונות דרך עקב וסוף מדרגתם כנ"ל, אשר נכנסת אליהם אחר יציאתך והתפשטותך מהגשמיות, אחוז במידות ומעשים טובים אשר נתעוררת אליהם, [ותיבת צאן הוא] לשון מציאה כנודע, ורעי גדיותיך הם כוחות גופיך [הוספה בכתבי־יד: וחושיו], על דרך מאמרם ז"ל (כתובות סז, ז) אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך, רצונו־לומר תנהיג גופיך כוחותיו וחושיו וכל עשותו ומחשבתו הכל יהיה על משכנות הרועים, רצונו־לומר המנהיגים, והכוונה בזה שבכל מעשיך ודבקותיך תהיה על פי הנהגה שינהיגו אותך הלא המה האותיות כמבואר.

ונמצא הרי לך מה שבקשת, שתראה גילוי אהבתי אליך, היש גילוי אהבה גדול מזה, בהופיע עליך רוח טהרה וקדושה כנ"ל, אשר בהתעוררות אותך תגיע אל רום המעלות החמודות ותכלית השלימות האמיתי הנצחי, ואמר כי דע נאמנה שבאיזה אופן תזכה לכל זה, אם לסוסתי ברכבי פרעה, רצונו־לומר שתהיה תפלתך כל כך צלולה וזכה ברורה מכל ערבוביא המבטל כוונת התפלה, הלא הם מחשבת הגשמיות, כי תתפשט מהם, ותתלהב ותתלהט באהבתו יתברך ודביקותיך בו, עד שתהיה לסוסתי, שתהיה בחינת מרכבה ומתנהג מלות התפלה, כסוס הזה שהוא מורכב ומתנהג אל האדם הרוכב עליו ומתנהג, כמו שכתוב בזוהר כנ"ל, וזהו ברכבי, שתהיה בבחינת מרכב אל האותיות המתגלים על ידי ה' מוצאות הפה, תהיה אתה להם הרכב, והמה הרוכבים ומנהיגים, אז דימיתך רעיתי, רצונו־לומר אז אני אדמה אותך שתהיה רעיתי, רצונו־לומר מתנהג ומתפרנס על ידי, בשלחי אליך התעוררות הטוב למידות ישרים ומעשים טובים הכל כנ"ל.

עקב - תשע"א

- לרוב אנו לא מחשיבים את המעשים הדיבוריים והמחשבות שלנו - שמגיעים שלא מתוך התבוננות ומחשבה עמוקה ופנימית, ואפילו נוהגים לזלזל בהם ובמי שנוטה לעסוק בעבודת ה' בסגנון כזה.

במאמר שלנו, הרב המגיד מבאר שדווקא למעשים האלו שאנו 'דשים בעקבינו' ואנו עוסקים בהם ללא מחשבה והתבוננות עמוקה - יש השפעה וכח עצום לשנות ולהשפיע על כל 'הלך הרוח' שלנו, ל'טוב' - אם אנו עוסקים במצוות ומעשים טובים, ו'למוטב' - אם ח"ו ה'מוטבע' והרגילות שלנו היא לעבירות.

ה'בפועל' והרגילות שלנו הם קודם כל 'השתקפות' של האישיות שלנו והמקום שאנו מונחים בו בפנים, ויותר מכך - העשייה וההרגלים שלנו בפועל - מסוגלים לגרום לנו שינוי ב'עצם' האישיות, שיגרם ע"י המחשבה והתבוננות וה'התדבקות' במעשים שאנו עושים, ובקיצור ביסוד שהרבי (היה) חוזר - 'העיקר הוא המעשה'.

'התפשטות האשיות'

- זה נשמע לנו כאיזה מושג רחוק ותלוש לגמרי מההוויה והמציאות הפשוטה והמוכרת שלנו.

במאמר שלנו הרב המגיד ממש נותן הדרכה איך אפשר להגיע לכך בתפילה.

המשמעות של 'התפשטות הגשמיות' היא - שאני יוצא ומצליח 'לפשוט' מעלי קצת מ'הלבוש' וההסתכלות הגשמית של העולם כמו שבד"כ מונח לי, העולם הגשמי בחיצוניותו נראה כמציאות נפרדת ועומדת בפני עצמה ללא שתהיה 'זקוקה' ומתחייה מה'. והעבודה שלי היא לא 'להתפעל' מכך אלא להתבונן ולהעמיק בכך שכל המציאות כולה מתחייה וקיימת רק מה' שמעמיד ומקיים אותה. ככל שאני יתבונן יותר ויצליח להמחיש לעצמי את זאת, אני 'יחוש' וממש ממש אוכל לראות את החיות הפנימית של ה' - שמחייה ו'מנהיגה' את כל העולם ואף אותי בעצמי.

ובמילים פשוטות יותר, הכוונה היא שכל דבר שמתרחש סביבי או בכלל בעולם - זה לגמרי ה' שמנהיג את העולם ופועל בו. והוא ממש 'מדבר' אתנו דרך כל דבר שקורא סביבנו ובדקות וזכות יותר גם בתוכנו. ומה שזה גורם לי זה

'לפשוט' את הלבוש החיצוני (-המחשבה שהעולם מתנהל סתם ללא סיבה וכוונה) ולראות ולהקשיב לדיבור והמשמעות הפנימית של ה' בתוך כל פרט ודבר בעולם ה'גשמי' (-כולל בתוכי).

כִּי מִלֵּאדָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת דְּהו' כַּמִּים לַיָּם מִכַּמִּים

הַמֶּאֱמֹר הַשְּׁבִיעִי

שבוע שלישי - פרשת ראה

וידעת היום

לקוטי תורה

בע"ה

השבוע נלמד מאמר חשוב מאוד של אדמו"ר הזקן שבעזרת ה' ישנה לנו את כל ההסתכלות על הקשר עם ה'!

המאמר מבאר בהרחבה את **המצוות** הכי חשובות **שמעמידות את כל עבודת ה' שלנו** - מצות האמונה בה' ומצות דעת ה'.

בתוך המאמר נקבל בדרך אגב סקירה קצרה של ההיסטוריה וכן לאן פנינו מועדות - מה יהיה בגאולה.

אין יותר מתאים מללמוד את המאמר הזה בשבוע האחרון לפני שאנחנו **מתחילים שנה חדשה**, אותה בעזרת ה' נייסד **באמונה ודעת ה' חסידיים**.

לחיים לחיים!!!

וידעת היום

לקוטי תורה – אדמו"ר הזקן

מבואר

וידעת היום והשבות אל לבבך וגו'. הנה יש להבין הלא כבר נאמר אתה הראת לדעת וגו'. ומהו עוד וידעת. גם מהו היום.

הפסוק: "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", מופיע ארבעה פסוקים בלבד לאחר הפסוק: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו".

דבר ראשון לא מובן מה ההוספה מ'הראת' ל'ידעת'¹.

דבר שני, לא מובן למה כתוב "וידעת היום" ולא רק "וידעת".

האדמו"ר הזקן שואל שאלה נוספת מהמשך הפסוקים:

אך הנה אחר מתן תורה שראו פנים אל פנים ושמעו בעצמם
עשרת הדברות אמרו אם יוספים אנחנו לשמוע וגו' קרב אתה
ושמע וגו'. והקב"ה הסכים על ידם ואמר היטיבו כל אשר דברו
וגו' לך אמור להם וגו'.

בעשרת הדיברות ה' דיבר אלינו "פנים אל פנים". מיד לאחר מכן ביקשנו ממשה שיתווך בינינו, הוא ישמע מה' ואז יגיד לנו ("אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלוקינו עוד ומתנו... קרב אתה ושמע... ואת תדבר אלינו"). ה' שמע את הבקשה שלנו ונענה לה ("וישמע ה' את קול דבריכם... ויאמר... היטיבו כל אשר דיברו").

¹ גם "הראת" דווקא נשמע יותר מוחשי וחוויתי מ-"וידעת"... (ראייה לעומת ידיעה).

וכתיב וזאת המצוה וגו' לעשות בארץ וגו' עד ארץ זבת חלב
ודבש. וכתיב בתריה שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד ואהבת
וגו' שהיא המצוה הראשונה שנצטוו אחר עשרת הדברות מפי
משה. וצריך להבין למה הקדים לומר וזאת המצוה וגו' לעשות
בארץ וגו' דהא פרשה שמע חובת הגוף היא ונוהגת בין בארץ
כו'.

מיד אחרי הסיפור הזה ה' אמר למשה שהוא ידבר אליו "את כל המצווה
והחוקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ... ושמרת לעשות אשר ייטב לך...
ארץ זבת חלב ודבש" ואמר לו את קריאת שמע. השאלה המתבקשת היא - מה
הקשר: "ועשו בארץ" ו"ארץ זבת חלב ודבש"? הרי מצוות קריאת שמע היא חובה
על הגוף והיא קיימת גם בחו"ל ולא רק בארץ!?

דעת ה' - ברור שה' בורא את העולם, אתה לא רואה!?

בשביל לענות על השאלות, אדמו"ר הזקן קודם מסביר באריכות שיש שני
מצוות: ידיעת ה'. ואמונה בה'.

ולהבין כל זה צריך להקדים ביאור ענין דעת וענין אמונה שהם
שתי מצוות כי הנה כתיב "דע את אלהי אביך וגו'" (דרוזה
לומר בחינת דעת והשגה ממש ועל דרך זה פירש בשל"ה בפרק
בעשרה מאמרות מאמר א'). וכתיב "ויאמינו בהויה".

לדעת את ה' ולהאמין בו אלו שתי מצוות שונות שכל אחת מהם מתוארת
בפסוק אחר - "דע את אלוקי אביך" - מצוות ידיעת ה'. ו"ויאמינו בה'" - מצוות
אמונה בה'.

והענין כי באמת זה שהעולם קורין בשם אמונה להאמין מה
שהקב"ה מחיה את כולם והוא ברא את כל העולמות מאין ליש
טועים הם שאין צריך לזה אמונה שהרי זה נרגש בבחינת ראייה
הגם שאינו רואה בעיני בשר הרי זה כאילו רואה.

בדרך כלל אנשים חושבים שמצוות האמונה היא להאמין שה' ברא את העולם
ומקיים אותו. אך האמת היא שלא צריך להאמין בזה, אפשר פשוט לדעת את זה.
אמונה היא בדבר שכוחות הנפש הרגילים (שכל ולב) לא חווים אותו, לעומת זאת
דעת היא חוויה של הכוחות הרגילים. זה שה' מחיה את העולם זוהי חוויה פשוטה
של השכל והלב כאשר הם מסתכלים בצורה נכונה על העולם, לכן זה שייך
למצוות דעת ה'.

ועל זה נאמר "ומבשרי אחזה א-לוה" אחזה דייקא. והיינו מבשרי שכמו בבשרי בשביל שרואה חיות הגוף וקיומו יודע ומרגיש כי נפשו היא בו שהיא היא המחיה את הגוף ובלעדה אין חיות וקיום לגוף. כך אחזה א-לוה מאחר שרואין את העולמות שהם כמו גוף גדול מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'. וכן אפילו דברים רוחניים כמו מלאכים ונשמות כו' הן כגוף לגבי החיות שבתוכם מאין סוף ברוך הוא המהווה והמחיה אותם ומקיימם כמו שכתוב "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"

על ההבנה הפשוטה (ההבנה שרואים בחוש²) בכך שה' מחיה את העולם כתוב: "ומבשרי אחזה א-לוה". כשאנחנו פוגשים חבר אנחנו רואים רק את הגוף שלו ובכל זאת ברור לנו שיש לו נפש שהיא זאת שמחיה אותו וגורמת לו לנוע. ככה גם כל העולם שלנו הוא סוג של גוף אחד גדול, שמלראות אותו ברור שיש מי שמחיה אותו - ה' יתברך שהוא ה'נפש' של העולם.

גם למלאכים ונשמות שהם נבראים רוחניים, יש חיות אלוקית פנימית שעל ידה ה' מחיה אותם. כמו שמתואר בפסוק: "שאו מרום עיניכם" - תסתכלו על המציאות הרוחנית העליונה, מלאכים ונשמות, "וראו מי ברא אלה" - ותראו שה' יתברך הוא זה שמחיה אותם.

עכשיו אפשר להבין את הפסוק: "ומבשרי" - מהתבוננות על החיות המופיעה בגוף - 'בשרי' - אנו יודעים שיש 'אלוקה' - חיות המחיה את הגוף. וכך גם מהתבוננות על 'גוף' העולם, יכולים לראות את ה'נפש של העולם' - היא ה'.

וידיעה זו מורגשת כאלו רואה כו'. וזהו לשון אחזה ולכן אין זה נקרא בשם אמונה בלשון הקודש אלא בשם דעת כי דעת הוא לשון הכרה והרגשה וגם דעת הוא העמקת הלב שלא יסיח דעתו מזה ויהיה לו לזכרון לפניו תמיד שלא ישכח ויסור מלבנו. מה שאין כן הרהור בעלמא לא עביד מידי דהרהור לאו כדבור דמי.

הידיעה הזאת נקראת בפסוק ראייה - "אחזה", מכיוון שהיא חזקה בנפש כמו ידיעה על דבר שהיא רואה בעיניים. לכן זה מצות דעת - חוויה מורגשת מיושבת שנוכחת תמיד ולא אמונה "מרחפת".

² מה שהעולם קוראים בשם אמונה.

דוגמא למחשבה שלא נוכחת תמיד, זה ההרהור המופיע במאמר חז"ל "הרהור לאו כדיבור דמי". לפי הפנימיות הכוונה היא ש"הרהור" - מחשבה רגעית שהאדם לא מעמיק בה, "לאו כדיבור דמי" - אינה חודרת לנפש כמו הדיבור.

אמונה – קשר עם ה' עצמו

עד כאן התבארה מצות דעת ה' המופנית כלפי האור ה"ממלא כל עלמין" (הממלא את כל העולמות). כלומר, כלפי ה' יתברך איך שהוא מחיה את העולם ומחיה כל נברא שבתוכו לפי האופי המיוחד שלו.

עכשיו אדמו"ר הזקן עובר לדבר על מצות האמונה בה':

ב. אך הנה דעת והרגשה זו היא בבחינת ממלא כל עלמין אבל בבחינת סובב כל עלמין כתיב "אני הוי"ה לא שניתי" ו"אתה הוא קודם שנברא העולם כו' " שאינו בגדר עלמין כלל רק בחינת מלכותך לבדה היא מלכות כל העולמים דהיינו בחינת זיו והארה ממדת מלכותו יתברך כמאמר "ברוך שם כבוד מלכותו" שם כבוד מלכותו ולא מלכותו עצמה. ועל זה אמרו רבותינו ז"ל עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד שגם שמו היא מדת מלכותו היא בבחינת לבדו וכמו שכתוב כי נשגב שמו לבדו רק הודו וזיוו של שמו על ארץ כו'

האמונה בה' מופנית כלפי האור ה"סובב כל עלמין" (הסובב את כל העולמות), כלומר כלפי ה' יתברך בעצמו בלי שהוא "מצטמצם" ומתאים את עצמו אלינו - בורא אותנו ומתייחס אלינו. על ה' כשלעצמו כתוב: "אני הוי"ה לא שניתי" - לא השתנית, כלומר שמכיוון שכל בריאת העולם מגיעה רק מהארה של ה' ולא מה' בעצמו, אז ה' בעצמו לא השתנה.

את הרוממות הזאת של ה', שהוא לא משתנה אנחנו מזכירים כל בוקר: "אתה הוא קודם שנברא העולם אתה הוא משנברא העולם" - אותו דבר בלי שינוי.

ההתייחסות של ה' לעולם היא ממידת מלכותו. כמו שהפסוק כתוב: 'מלכותך מלכות כל עולמים' - מהמלכות שלך נבראו העולמות.

המלכות של ה' היא אחת ממידותיו. ואצל ה' המידות הם 'עצמיות'³ ולא פונות כלפי חוץ (כמו המידות של האדם) כמו שכתוב 'נשגב מו לבדו' - גם השם של ה' (מידת המלכות) - נשגב ונעלה מהעולם ולא מתלבש בו.

³ המידות של ה' מאוחדות עמו לגמרי. (הוא המדע והוא היודע) ולכן כדי שהמידות יוכלו 'להתפשט' לעולם צריך ל'הבריך' אותם למטה ולהוציא מהם (במעט) את ההרגשה של אחדות ה' ששוכנת בקרבם.

ולכן רק כשה' מנכיח את המלכות שלו בעולם (הארה מהמלכות), היא יכולה להתייחס לעולמות כמו שכתוב 'ברוך שם כבוד מלכותו'. ה'ברכה' - המשכה⁴ - של המלכות של ה' מחיה את העולם - 'לעולם ועד'.

על פי זה אפשר גם להבין את מאמר חז"ל: "עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד". מידת המלכות של ה' נקראת "שמו" מכיוון שהנקודה הפנימית של שניהם היא הקשר והיחס לחוץ. כיוון שהעולם לא נברא מהמלכות של ה' עצמה - "שמו" אלא רק מהארה ממנה, לכן היא הייתה קיימת עוד לפני שנברא.

ונקרא הוא יתברך בשם סובב כל עלמין שאין העולמות תופסים מקום נגדו, שחיותו המתפשט תוך העולמות אינו כדמיון הנשמה המתלבשת ממש תוך הגוף ומתפעלת ממקרי הגוף וממקרי המקום והזמן קור וחום כו', אבל לפניו יתברך הגם שנמצא למטה כמו למעלה אינו נתפס בגדר מקום חס ושלום ומעלה ומטה שוין, ואין הפירוש סובב כל עלמין שהוא מלמעלה מן העולמות אלא הוא נמצא בתוך העולמות גם כן ואף על פי כן הוא בבחינת סובב כל עלמין, וזהו והקדוש בשמים ובארץ שלפי שהוא קדוש ומובדל הוא בחינת סובב כל עלמין לכן הוא שוה ממש בארץ מתחת כמו בשמים ממעל שאינו בגדר עלמין ואין העולמות פועלים בו שום שינוי חס ושלום וכמו מקודם שנברא העולם

לכן ה' יתברך נקרא "סובב כל עלמין", "סובב" הכוונה היא שהוא נבדל מהעולמות ולמרות שהוא נמצא בתוכם הוא לא מושפע מהם. הוא נמצא בעולם העשייה בדיוק כמו שהוא בעולם האצילות ובדיוק כמו שהוא מחוץ לעולמות.

לעומת זאת הנשמה למרות שהיא נעלית מהגוף, היא לא רק נמצאת בתוכו טכנית אלא היא גם תחת הגדרים שלו כך שהיא מושפעת ממה שעובר עליו.

על זה אנחנו מדברים כשאנחנו אומרים "והקדוש בשמים ובארץ", ה' קדוש ומרום מהמציאות כך שהוא נמצא בארץ-בגשמיות בדיוק כמו שהוא בשמים-ברוחניות.

ובבחינת זו לא שייך דעת והרגשה שאין נתפס בשום שכל והשגה איך אין שינוי לפניו יתברך אלא זו היא בחינת אמונה

⁴ "ברוך" כאן הכוונה מלשון "המברך גפנים" כלומר שמוריד ומביא את הזמורה של הגפן לאדמה, וכן כאן שה' מוריד ומביא את השפע לעולם.

להאמין בה' שהוא יתברך אינו בגדר עלמין ולפניו כחשיכה כאורה

אי אפשר לחוות בכוחות הרגילים של הנפש את כל מה שנאמר עכשיו - שה' בעצמו מרומם מהעולמות וכל חילוקי המדריגות שבהם, ולכן לזה שייכת ומיועדת האמונה.

אל תשאיר את האמונה מרחפת!!!

ג. והנה כתיב שכן ארץ ורעה אמונה פירוש ורעה מפרנס
שצריך לפרנס ולהמשיך מזון להגדיל את האמונה עד שתהיה
קבועה בלב האדם גם כן בבחינת דעת והרגשה וכאלו רואה כו'

על האמונה כתוב: "שכן ארץ ורעה אמונה". כמו שרועים כבשים - נותנים להם מזון וקיום, כך צריך לתת לאמונה קיום ונוכחות בתוך הנפש, לחיות את האמונה עד שהיא תהיה ידיעה ברורה כמו דבר שאני רואה בעיניים. שהאמונה בה' עצמו תהיה חזקה כמו הדעת בה' בורא העולם.

וכמו שיהיה לעתיד לבא כדכתיב "ומלאה הארץ דעה" פירוש
הארץ היא האמונה שנקראת בשם ארץ שהיא המדרגה
התחתונה שאין בה גילוי אלא אמונה בלבד כי נעוץ תחלתן
בסופן שאין גילוי תחלתן אלא בבחינת סופן ובחינת אמונה זו
תהיה מלאה דעה שתהיה בבחינת הכרה והרגשה וכאלו רואה
וכו'. וכמו שכתוב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כו'

לעתיד לבוא האמונה תהיה במצב הזה של דעת והתיישבות בתוך הנפש בשלימות, כמתואר בפסוקים: "ומלאה הארץ (האמונה) דעה" "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר". לעניינו "הארץ" היא כינוי לאמונה, מכיוון ש"ארץ" מסמלת מצב נפשי נמוך ש"אין רוח במפרשים" אין רעיונות ורגשות שנותנים לנפש תחושה שמה שהיא עושה הוא חשוב ומשמעותי והדבר היחיד שאפשר להאחז בו זה האמונה. זה שהמדריגה הכי גבוהה (האמונה) מתגלית דווקא במצב הכי נמוך נקרא בשפת הקבלה "נעוץ תחלתן בסופן", ההתחלה-הראשית קשורה ומתגלית בסוף-במדריגה הכי נמוכה.

והמשכה זו להיות הגדלת האמונה הוא על ידי תורה ומצות
שעליהם נאמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" רמ"ח מצות הם
רמ"ח אברין דמלכא בחינת אדם אדמה לעליון שהם הן רמ"ח
המשכות מבחינת סובב כל עלמין.

הדרך ליישב את האמונה בתוך הנפש שלנו היא ללמוד תורה ולעשות מצוות. התורה והמצוות נקראים "אדם" (כך הזהר דורש את הפסוק: "זאת התורה -

אדם"), מלשון הדימיון שיש בין האדם לה': כמו שהגוף הוא הכלי דרכו הנפש יכולה לשהות בעולם, כך המצוות הם הכלים דרכם ה' בעצמו יכול להופיע בעולם. לכן בתיקוני זוהר רמ"ח מצוות עשה נקראים "רמ"ח אברין דמלכא" (רמ"ח אברים של המלך). לפי זה תהיה דרשת הפסוק "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" כך: נעשה מצוות ("אדם") שיגלו את ה"דמות" וה"צלם" של ה' בעצמו כאן בעולם.

**ודרך כלל נחלקין הרמ"ח מצות לג' קוין ימין ושמאל ואמצע
והם תורה ועבודה וגמילות חסדים.**

המצוות מחולקות לשלושה סוגי דרכים שעל ידם אנחנו את מגלים ה' יתברך בעצמו המרומם מהעולמות, בתוך העולמות - לימוד תורה, עבודת התפילה [וקרבנות] ועשיית חסדים. שלושה אלה מקבילים לשלושת הצירים הקיימים באילן הספירות:

עשיית החסדים מקבילה לציר הימני שמהותו השפעה ואהבה.

עבודת התפילה ועבודת הקרבנות שעניינם צמאון לה' ונובעות מתוך הרגשת הריחוק מה' מקבילות לציר השמאלי שמהותו הגבלה וצמצום וממנו מגיע הריחוק מה'.

לימוד התורה מקביל לציר האמצעי שממצע בין שני הצירים, כמו שמבואר בחסידות בהרבה מקומות שהתורה שייכת לספירת התפארת הממוקמת בציר האמצעי.

**תורה הוא שמותיו של הקב"ה קורא בתורה הוא כמו שקורא
בשם וכו'.**

בלימוד תורה אנחנו בעצם קוראים לה' יתברך בשמות שלו כדי שיבוא, כדברי חז"ל: "כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא", ואז הוא בא...

**וגמילות חסדים זו צדקה, להחיות רוח שפלים, על ידי אערותא
דלתתא אתערותא דלעילא להיות המשכת סובב כל עלמין
בבחינת ירידה והשפלה להחיות רוח שפלים.**

בנתינת צדקה (עשיית החסד הקלאסית) לעני שנמצא במצב כספי נמוך, אנחנו מעוררים את ה' יתברך לעשות איתנו "צדקה" ולהתגלות אלינו, למצב הנמוך בו אנחנו נמצאים שה' נסתר.

**ועבודה, זו קרבנות. בחינת רשפי אש שלמטה ליכלל באש
שלמעלה.**

בעבודת הקרבנות, שורפים את הקרבנות כביטוי לצימאון לה' יתברך ולרצון לעזוב את הגוף ולשוב להיות עם ה' בעצמו לא דרך הצמצום של העולמות.

וכן בתפלה שכנגד הקרבנות תקנו ברוך שאמר ופסוקי דזמרה להגדיל מדורת האש האהבה שממטה למעלה באומרו ברוך שאמר והיה העולם דהיינו במאמר אחד ואחר כך נפרט על ידי ט' מאמרות כו'. וכן בהללויה כי נשגב שמו לבדו רק הודו גו' וירם קרן לעמו וגו' לבני ישראל עם קרובו וגו' וכיוצא בזה משאר פסוקים שמהם נמשך רשפי אש והתלהטות הלב.

וכמו כן ם בעבודת התפילה אומרים את נוסח התפילה שמעורר בנו את הצמאון לה' איך שהוא "בטבעי" בלי שהוא מתאים את עצמו לעולמות. לדוג' אומרים "ברוך שאמר והיה העולם" שלומר שמצד ה' כל היחס שלו לעולם זה רק דיבור אחד שברא את העולם על ידי כך שהתפרט לעשרה מאמרות; וזה מושך אותנו לרצות להכיר את מי שדיבר ולא רק איך הוא מתגלה בתוך הדיבור. וכן אומרים "יהללו את שם ה' כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים וירם קרן לעמו, תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרובו" כלומר שה' נבדל ומרומם מהעולמות שרק ההוד - ההארה - של שמו של ה' מחיה אותם ובכל זאת ה' מתעניין בנו - בעם ישראל - במיוחד ומרים את קרננו ומקרב אותנו אליו.

ועל ידי זה כמים הפנים לפנים וגו' ממשיך למטה בחינת סובב כל עלמין שתהיה אמונה זו קבועה ותקועה בלב ונפש האדם

בעקבות הבעת הצמאון לה' עצמו בקרבנות ובתפילה ה' מחזיר לנו אהבה ומחזק אצלנו את האמונה בו ובעצם מפגיש אותנו איתו.

קריאת שמע - לחיות את האמונה

עכשיו כאשר הבנו יותר מהם מצוות הדעת והאמונה, אפשר לחזור לענות על השאלות שבהתחלה:

וזוהו וזאת המצוה וגו' לעשות בארץ וגו' ארץ זבת חלב ודבש שמע ישראל וגו'. כי הנה ענין פרשת שמע ישראל הוא שהוי"ה סובב כל עלמין שהוא אלהינו שאנחנו מאמינים בו בבחינת אמונה לבדה יהי' בבחינת אחד בבחינת גילוי בשבעה רקיעים ובארץ בבחינת דעת והרגשה להיות ביטול ויחוד אמיתי בבחינת יחודא עילאה ביטול במציאות ממש ונעשה ונמשך בבחינת זו על ידי המשכת המצות לבחינת ארץ היא בחינת אמונה

בקריאת שמע אנחנו מנכיחים את האמונה בה' עצמו, הוי' אלוקינו, שתהיה חוויה פשוטה כאן בשבעת הרקיעים ובארבע רוחות השמים, הוי' אחד, מה שמבטל את כל המציאות המוגבלת. לכן מצוות קריאת שמע צריכה להיות דווקא בארץ, כאן בעולם הגשמי שבו דווקא מתגלית האמונה על ידי עשיית מצוות כמו שהתבאר מקודם.

ואמונה זו היא בחינת ארץ זבת חלב ודבש. חלב הוא בחינת הגדלת המדות שתגדל האהבה המסותרת בלב ותצא מההעלם אל הגילוי, (כי הגדלת המדות הוא על ידי בחינת אמונה מבחינת סובב כל עלמין דייקא מה שאין כן מבחינת ממלא כל עלמין לא תתגדל אהבתו ויראתו לה' מכאשר תוכל נפשו שאת).

האמונה נקרא 'ארץ זבת חלב', כי היא מעוררת בנו אהבה כזאת שהנפש שלנו צריכה להתרחב ולגדול בשביל להכיל אותה - אהבה אינסופית למה שמעבר לכל העולמות, כמו החלב שמגדל את הגוף של התינוק.

ודבש הוא בחינת מתיקות ותענוג כמו שכתוב אז תתענג על ה' והיינו מבחינת סובב כל עלמין דהיינו כאשר יתבונן כי אני הוי"ה לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'. ורק הודו על וגו'. ועם כל זה הנה וירם קרן לעמו ולבני ישראל עם קרובו ממש. אי לזאת יגיל וישמח לבו ויתענג על ה' ממש

היא נקראת גם 'ארץ זבת חלב ודבש', כי היא מביאה לנו את התענוג הכי גדול - "אז תתענג על ה'" שלמרות שה' מרומם מהעולמות כמו שהתבאר מקודם הוא אוהב אותנו ומקרב אותנו.

וזהו וצדיק באמונתו יחיה מלשון תענוג ופיקוח נפש כמו בורא נפשות רבות וחסרונם על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי, שפירוש חסרונם דבר החסר לאדם לקיום חיותו להחיות בהם נפש כל חי שאינו אלא להתענג ופיקוח נפש וכך יחיה באמונתו להשיב את נפשו יותר מכל התענוגים ומרוב כל וכמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי וגו'.

על התענוג הזה שהאמונה מביאה למאמין כתוב: "וצדיק באמונתו יחיה". "יחיה" הכוונה יתענג, כמו בברכת בורא נפשות שכשאומרים "בורא נפשות וחסרונם" - מודים על המזון שמקיים אותנו ובלעדיו אנחנו חסרים, וכשאומרים "על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי" מודים על כל מה שה' הוסיף בשביל

לענג אותנו. הצדיק המאמין מתענג מהאמונה בה' עצמו יותר מכל דבר אחר, כמתואר בפסוק: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי", שהוא לא רוצה שום דבר חוץ מה' יתברך בעצמו, גם לא תענוג מגילוי שה' מתגלה בעולמות העליונים ("בשמים").

כל ההיסטוריה - "ממלא כל עלמין"

ד. אך בחינת אלו של חלב ודבש עדיין לא הגיעו למעלת ומדריגת ומלאה הארץ דעה שיהיה לעתיד לבא בבחינת דעת והרגשה ממש מה שאין כן חלב ודבש הם בבחינת האמונה עדיין.

אמנם גם האהבה ("חלב") וגם התענוג ("ודבש") שמגיעים מהאמונה הם רק נגזרות שלה, וזה עוד לא נקרא לחיות את האמונה עצמה כחוויה הפשוטה, מה שיקרה רק לעתיד לבוא כש"מלאה הארץ דעה".

והענין כי הנה אנו רואים שהעולם כמנהגו נוהג בבחינת ממלא כל עלמין שיש לכל עת כו'. כי הנחש הטיל זוהמא בחוה בחינת כנסת ישראל ובמתן תורה פסקה זוהמתן. ואחר כך בחטא העגל חזר כו'. ואחר כך בימי יהושע עבדו את ה' ובימי שפוט השופטים קלקלו ובימי דוד ושלמה היו במעלה העליונה ואחר כך בחטא ירבעם כו' וכך בכל דור ודור נשתנה לפי הענין וגם בימי התנאים והאמוראים אין זמן א' דומה לחבירו וכל העתים משתנים והזמנים מתחלפין ומתהפכין.

לבינתיים אנחנו חיים במודעות של "ממלא כל עלמין", שה' מתגלה אלינו לפי המדריגה שלנו, ולכן זה משתנה - לפעמים הוא מתגלה יותר ולפעמים פחות. בגן עדן הנחש בא על חוה והכניס בכנסת ישראל (שהתגלתה בעולם דרך חוה) רוח טומאה, אחר כך במעמד הר סיני רוח הטומאה סרה מעם ישראל - "פסקה זוהמתן", אחר כך כשחטאו בעגל היא חזרה ושוב היינו רחוקים מה', בימי יהושע שוב עבדנו את ה' והרגשנו קרובים אליו, בימי השופטים שוב חטאנו, בימי דוד ושלמה היינו קרובים למצב השלם שלנו, ואז בימי ירבעם שוב חטאנו וככה המשיך כל ההסטוריה.

והיינו לפי שהם בבחינת ממלא כל עלמין שהם בחינת פרצוף ראש ויד ורגל ושאר אברים שאין אחד דומה לחבירו ופעולת האיברים משתנין גם לפעמים כואב אחד מהאברים או נחלש כו' וכיוצא בזה שינויים מקרים

כל ההסטוריה היא כמו גוף גדול שבו הנפש - כנסת ישראל מתגלה, וכיוון שה' מתאים את עצמו אלינו, אז בכל תקופה - אבר בגוף של כנסת ישראל, הוא מתגלה לפי מה שמתאים לה.

וכן בכל אדם בפרטיות לפעמים נופל במחשבה דבור ומעשה אשר לא טוב. ולפעמים יפול לו הרהורי תשובה ומעשים טובים כי לכל עת וגוי' ולאום מלאום יאמץ. כשזה קם כו'. לא נתמלאה צור כו'. ועל כן אל יפול לב האדם עליו בראותו שנופל כו' כי כך הוא סדר תהפוכות הזמן ויכול הוא לחזור ולשנות את טעמו מרע לטוב.

וככה גם בכל יהודי ויהודי, לפעמים עולות לו מחשבות רעות ולפעמים מחשבות טובות. כמו שכתוב בפסוק "ולאום מלאום יאמץ" - כשהטוב מתחזק הרע מתחזק כנגדו ואז הטוב שב ומתחזק וחוזר חלילה. וכן כתוב בחז"ל ש"לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים", כלומר שכשהטוב מתחלש - הרע מתחזק.

אם נזכור את זה כשאנחנו חוטאים לא נשקע בתוך החטא אלא נדע שהמצב יכול להשתנות.

לעתידי לבוא - "סוכב כל עלמין"

וכל זה הוא בבחינת ממלא כל עלמין. אך להיות בחינת סוכב כל עלמין בבחינת גילוי בבחינת דעת והרגשה ממש צריך להיות ובערת הרע וגוי' שזה יהיה לעתיד לבא שיקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. מה שאין כן בזמן חורבן הבית שבת ראשון היו בו נביאי השקר ובית שני היה בו שנאת חנם שהם הם בחינת זה לעומת זה כנגד בחינת אמונה שהיא למעלה מן הדעת, והענין כי כמו שיש בסטרא דקדושה בחינת אמונה שהיא למעלה מן הדעת כך הי' אז בין ישראל אמונות כוזבות (כמבואר בירמיהו סימן מ"ד פסוק י"ז י"ח). והם זה לעומת זה

עד כאן תואר המצב כאשר אנחנו בקשר עם ה' בתור בורא העולם. בשביל להגיע למה שיהיה לעתיד לבוא - קשר עם ה' עצמו שלמעלה מאיך שהוא מתייחס לעולמות - לחיות את האמונה, צריך שיתבטל הרע שעושה הרגשה כאילו יש משהו נפרד מה' וה' עצמו לא כאן אלא רק מנהל את העולם. זה מה שמתואר בפסוק: "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

בפנימיות התורה מסבירים את הפסוק: "זה לעומת זה עשה אלוקים", שה' ברא בעולם את הטוב והרע כך שמקבילים אחד לשני. לכן עד עכשיו גם בתקופות

שהאמונה בה' עצמו הייתה נוכחת - כשבית המקדש היה קיים, הייתה כנגדה אמונה שקרית רעה. בבית ראשון הייתה אמונה בנביאי השקר ובבית שני הייתה אמונה למספרי לשון הרע.

והנה בבית ראשון בהתגברות סטרא דקדושה היה גילוי שכינה ארון וכפורת וכך בזה לעומת זה בהתגברות סטרא דקליפה מחמת החטא היה התגברות כנגד אמונת אלהות והנשים שהי' מבכות את התמוז אמרו מעת חדלנו לקטר למלכת שמים חסרנו וגו' וכך היו נביאי השקר (כמ"ש בירמיה סי' כ"ז פסוק י"ד ט"ו), דהיינו אמונות כוזבות בנביא להאמין במה שלא דבר ה'

בבית ראשון ארון הברית היה בקודש הקודשים והשכינה שרתה שם בגלוי. לכן גם כשהרע התגבר על ידי שחטאו ישראל, האמונה הרעה הייתה חזקה והם האמינו בעבודה זרה [כמו שכתוב בפסוקים שהנשים עבדו עבודה זרה לאל שנקרא "תמוז" ואחר כך האמינו שהגיעו עליהם צרות כי הפסיקו לעבדו] והאמינו לנביאי שקר.

מה שאין כן בבית שני שחסרו ה' דברים לא היתה גם כן בלעומת זה התגברות הקליפה כ"כ והיתה האמונה רעה במילי דעלמא להאמין באנשי רכיל לשנא את חבירו שהשנאה ההיא היא שנאת חנם שחבירו לא עשה לו רעה באמת. כי אם לא היה מאמין באנשי רכיל בוודאי לא היה איש שונא לרעהו כלל שזה כנגד הטבע שישנא אחד לחבירו חנם אם יודע באמת שחבירו לא פשע כו':

לעומת זאת בבית שני שהיה בו פחות חמישה דברים⁵ והאמונה בה' הייתה פחות "חיה", גם כשהרע גבר זו הייתה אמונה רעה רק בבין אדם לחבירו. מכיוון שיהודים בטבעם אוהבים זה את זה אי אפשר לומר שהשנאת חנם שהייתה בבית שני הכוונה ששנאו זה את זה סתם ככה בלי סיבה, אלא הם האמינו למוציאי שם רע שהמציאו סיפורים רעים על יהודים ואז שנאו אותם סתם בלי שבאמת הרעו להם.

וזוהו וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' כי להיות הידיעה והרגשה בבחינת ממלא כל עלמין כבר נאמר אתה הראת לדעת

⁵ "ארון וכפורת וכרובים, אש, ושכינה, ורוח הקודש, ואורים ותומים".

וגו'. כבר הראת כו'. אבל להיות וידעת בבחינת סובב כל עלמין
דהיינו בשמים ממעל שמים בחינת סובב כמו השמים שהם
כדורים וכמו הארץ שהיא בתוך השמים והשמים מקיפין לה כך
הנה דבר ה' הוא בחינת ממלא כל עלמין היא מוקפת בבחינת
סובב כל עלמין שאין דבר חוץ ממנו. וכמשל הדבור בעודו בכח
הנפש שעדיין לא יצא ונפרד כו'.

עכשיו אפשר לחזור להבין את כפילות הפסוקים. הפסוק "אתה הראת
לדעת..." מדבר על הידיעה שה' בורא את העולם ומנהיג אותו. מכיוון שלמדריגה
הזאת כבר הגענו הפסוק מדבר בלשון עבר - "הראת". לעומת זאת הפסוק
"וידעת היום..." מדבר על חוויה קבועה בנפש (בדומה לידיעה) של האמונה בה'
יתברך עצמו.

המשך הפסוק הוא: "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". השמים הם
כינוי לה' יתברך בעצמו, כי כמו שהשמים נמצאים מסביב לארץ כך ה' יתברך
נמצא מסביב למרחב בו הוא צמצם את עצמו וברא את העולם בדיבור⁶.

כל דיבור שאדם מדבר הגיע מהנפש שלו, אלא שבנפש הדיבור לא היה מוגדר
ומתוחם למה שהוא אלא הוא היה כלול בנפש ובלוע בה ורק כשהוא בא לידי
ביטוי בה הוא ניכר לעצמו. הדיבור כאשר הוא עוד כלול בנפש ביחס לנפש עצמה,
הם משל טוב ליחס שבין "ממלא כל עלמין" - העולמות שה' מחיה אותם בדיבור
(הדיבור), ל"סובב כל עלמין" - ה' יתברך בעצמו (הנפש עצמה).

וידיעה זהו הוא דוקא היום כמו היום לעשותם ולא למחר
בעוה"ב שהעולם הבא הוא בחינת ממלא כל עלמין השתלשלות
המדריגות מעילה לעלול מדריגה אחר מדריגה וכמשל פרצוף
שיש בו ראש ויד ורגל כו'. כך יש מדריגות רבות ג"ע עליון וג"ע
תחתון כו'. ולכן המעשים ודיבורים ומחשבות נעשו לבושיין
צואים לעוה"ב ואין יכול לפשוט אותם וכאלו קשור בשק אם
לא על ידי כף הקלע וכיוצא בזה להתיר ולהפקיע הקשר וכו'

כתוב "וידעת היום" כי האפשרות לחיות את האמונה בה' עצמו קיימת רק
בעולם הזה ולא בעולם הבא [כמו הפסוק: "היום לעשותם" על פי דרשת חז"ל:
"היום - לעשותם, ומחר - לקבל שכרם" ש"היום" זה עולם הזה לעומת עולם
הבא]. זאת מכיוון שבעולם הבא מתגלה רק האור הממלא כל עלמין - שה' מדבר
דיבור מצומצם שבורא את העולמות ובתוכם הרבה מדריגות שונות, שבכל אחת
ה' גלוי במידה שונה. כמו שכשהנפש מתגלה בגוף היא מתחלקת לכל האברים

⁶ וודאי שהצמצום אינו כפשוטו, להרחבה עיין בשער היחוד והאמונה.

כל אבר לפי עניינו. לכן בעולם הבא הדברים הלא טובים שאדם עשה, דיבר או חשב נהיים הלבושים-דרכי הביטוי שלו בלי שהוא יכול לשנות את זה חוץ מלעבור בכף הקלע.

מה שאין כן היום והשבות אל לבבך בשני יצריך בבחינת אתכפייא ואתהפכא כו' שהיום יכול לברר ולהפריד הרע על ידי המשכה מבחינת סובב כל עלמין על ידי והיו הדברים האלה אשר אנכי מי שאנכי מצוך היום דוקא שהתורה והמצוות הם מבחינת סובב כל עלמין

בניגוד לעולם הבא, כאן בעולם הזה מכיוון שגם האור הסובב כל עלמין - ה' יתברך בעצמו שמעל לכל חילוקי המדריגות מתגלה, ניתן לעשות שינויים אמיתיים - להפריד את הרע מהטוב על ידי עשיית מצוות. בעשיית מצוות אפשר לשנות באמת את המציאות כי דרכם ה' בעצמו מתגלה כמו שכתוב בפסוק: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך" - שאני בעצמי מצווה את המצוות ו"שם את עצמי" בהם. לכן הפסוק שלנו שמדבר על האמונה ששייכת לעולם הזה דווקא - מדבר על העבודה עם הלב-הנפש הבהמית בשתי דרכים: "והשבות אל לבבך" - א. לכפות אותה לעבוד את ה'. ב. להפוך אותה שגם היא תרצה את ה' יתברך.

ועל ידי זה וידעת היום כי הוי' הוא האלהים הוי' הוא בחינת גילוי האלהים בחינת הסתר וצמצום כי כמו שיש בחינת הסתר וצמצום בבחינת ממלא כל עלמין בחינת עליות וירידות לפי זמנים מתחלפים כנ"ל, כך יש בבחינת סובב כל עלמין בחינת הוי' זה גילוי ובחינת אלהים היינו הסתר וצמצום בהתגברות זה לעומת זה

העבודה בכפיית הלב לעשיית מצוות והפיכתו לרוצה בהם, מגלה שה' בעצמו (הוי"ה) נמצא גם היכן שבאופן טבעי הוא מוסתר (אלוקים) - בנפש הבהמית ובדברים גשמיים שאיתם עושים את המצוות. זוהי כוונת הפסוק שלנו שמדבר על עשיית מצוות מתוך אמונה - "הוי"ה הוא האלוקים". גם בעבודת ה' הבנויה על קשר עם ה' שלמעלה מהעולמות, יש חלקים חשוכים שה' נסתר בהם וצריך לגלות שה' נמצא גם בהם.

וצריך להיות וידעת היום והשבות אל לבבך בבחינת אתכפייא ואתהפכא שיקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ועי"ז תהיה ומלאה הארץ דעה וגו' והארץ תרצה את עונה דהיינו שזדונות יהי' כזכיות.

בעקבות העבודה שלנו היום בעשיית מצוות באתכפיא ואתהפכא הרע יעלם
מהמציאות ואז נחיה את האמונה בה' שלמעלה מהעולמות, וממילא החטאים
יהפכו לזכויות. לעניינו זה פירוש הפסוק "והארץ תרצה את עוונה", "הארץ",
האמונה "תרצה את עוונה" תהפוך את העונות לרצויים לזכויות.

וידעת היום

לקוטי תורה – אדמו"ר הזקן

וידעת היום והשבות אל לבבך וגו'. הנה יש להבין הלא כבר נאמר אתה הראת לדעת וגו'. ומהו עוד וידעת. גם מהו היום.

אך הנה אחר מתן תורה שראו פנים אל פנים ושמעו בעצמם עשרת הדברות אמרו אם יוספים אנחנו לשמוע וגו' קרב אתה ושמע וגו'. והקב"ה הסכים על ידם ואמר היטיבו כל אשר דברו וגו' לך אמור להם וגו'.

וכתיב וזאת המצוה וגו' לעשות בארץ וגו' עד ארץ זבת חלב ודבש. וכתיב בתריה שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד ואהבת וגו' שהיא המצוה הראשונה שנצטוו אחר עשרת הדברות מפי משה. וצריך להבין למה הקדים לומר וזאת המצוה וגו' לעשות בארץ וגו' דהא פרשה שמע חובת הגוף היא ונוהגת בין בארץ כו'.

ולהבין כל זה צריך להקדים ביאור ענין דעת וענין אמונה שהם שתי מצות כי הנה כתיב "דע את אלהי אביך וגו'" (דרוצה לומר בחינת דעת והשגה ממש ועל דרך זה פירש בשל"ה בפרק בעשרה מאמרות מאמר א'). וכתיב "ויאמינו בהויה".

והענין כי באמת זה שהעולם קורין בשם אמונה להאמין מה שהקב"ה מחיה את כולם והוא ברא את כל העולמות מאין ליש טועים הם שאין צריך לזה אמונה שהרי זה נרגש בבחינת ראייה הגם שאינו רואה בעיני בשר הרי זה כאילו רואה.

ועל זה נאמר "ומבשרי אחזה א-לוה" אחזה דייקא. והיינו מבשרי שכמו בכשרי בשביל שרואה חיות הגוף וקיומו יודע ומרגיש כי נפשו היא בו שהיא היא המחיה את הגוף ובלעדה אין חיות וקיום לגוף. כך אחזה א-לוה מאחר שרואין את העולמות שהם כמו גוף גדול מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'. וכן אפילו דברים רוחניים כמו מלאכים ונשמות כו' הן כגוף לגבי החיות שבתוכם מאין סוף ברוך הוא המהווה והמחיה אותם ומקיימם כמו שכתוב "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"

וידיעה זו מורגשת כאלו רואה כו'. וזהו לשון אחזה ולכן אין זה נקרא בשם אמונה בלשון הקודש אלא בשם דעת כי דעת הוא לשון הכרה והרגשה וגם דעת הוא העמקת הלב שלא יסיח דעתו מזה ויהיה לו לזכרון לפניו תמיד שלא ישכח ויסור מלבנו. מה שאין כן הרהור בעלמא לא עביד מידי דהרהור לאו כדבור דמי.

ב. אך הנה דעת והרגשה זו היא בבחינת ממלא כל עלמין אבל בבחינת סובב כל עלמין כתיב "אני הוי"ה לא שניתי" ו"אתה הוא קודם שנברא העולם כו' " שאינו בגדר עלמין כלל רק בחינת מלכותך לבדה היא מלכות כל העולמים דהיינו בחינת זיו והארה ממדת מלכותו יתברך כמאמר "ברוך שם כבוד מלכותו" שם כבוד מלכותו ולא מלכותו עצמה. ועל זה אמרו רבותינו ז"ל עד שלא נברא העולם היה הוא וישמו בלבד שגם שמו היא מדת מלכותו היא בבחינת לבדו וכמו שכתוב כי נשגב שמו לבדו רק הודו וזיוו של שמו על ארץ כו'

ונקרא הוא יתברך בשם סובב כל עלמין שאין העולמות תופסים מקום נגדו, שחיותו המתפשט תוך העולמות אינו כדמיון הנשמה המתלבשת ממש תוך הגוף ומתפעלת ממקרי הגוף וממקרי המקום והזמן קור וחום כו', אבל לפניו יתברך הגם

שנמצא למטה כמו למעלה אינו נתפס בגדר מקום חס ושלום ומעלה ומטה שוין, ואין הפירוש סובב כל עלמין שהוא מלמעלה מן העולמות אלא הוא נמצא בתוך העולמות גם כן ואף על פי כן הוא בבחינת סובב כל עלמין, וזהו והקדוש בשמים ובארץ שלפי שהוא קדוש ומובדל הוא בחינת סובב כל עלמין לכן הוא שוה ממש בארץ מתחת כמו בשמים ממעל שאינו בגדר עלמין ואין העולמות פועלים בו שום שינוי חס ושלום וכמו מקודם שנברא העולם

ובבחינת זו לא שייך דעת והרגשה שאין נתפס בשום שכל והשגה איך אין שינוי לפניו יתברך אלא זו היא בחינת אמונה להאמין בה' שהוא יתברך אינו בגדר עלמין ולפניו כחשיכה כאורה

ג. והנה כתיב שכן ארץ ורעה אמונה פירוש ורעה מפרנס שצריך לפרנס ולהמשיך מזון להגדיל את האמונה עד שתהיה קבועה בלב האדם גם כן בבחינת דעת והרגשה וכאלו רואה כו'

וכמו שיהיה לעתיד לבא כדכתיב "ומלאה הארץ דעה" פירוש הארץ היא האמונה שנקראת בשם ארץ שהיא המדרגה

התחתונה שאין בה גילוי אלא אמונה בלבד כי נעוץ תחלתן בסופן שאין גילוי תחלתן אלא בבחינת סופן ובחינת אמונה זו תהיה מלאה דעה שתהיה בבחינת הכרה והרגשה וכאלו רואה וכו'. וכמו שכתוב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כו'

והמשכה זו להיות הגדלת האמונה הוא על ידי תורה ומצות שעליהם נאמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" רמ"ח מצות הם רמ"ח אברין דמלכא בחינת אדם אדמה לעליון שהם הן רמ"ח המשכות מבחינת סובב כל עלמין.

ודרך כלל נחלקין הרמ"ח מצות לג' קוין ימין ושמאל ואמצע והם תורה ועבודה וגמילות חסדים.

תורה הוא שמותיו של הקב"ה קורא בתורה הוא כמו שקורא בשם וכו'. וגמילות חסדים זו צדקה, להחיות רוח שפלים, על ידי אערוותא דלתתא אתערוותא דלעילא להיות המשכת סובב כל עלמין בבחינת ירידה והשפלה להחיות רוח שפלים.

ועבודה, זו קרבנות. בחינת רשפי אש שלמטה ליכלל באש שלמעלה.

וכן בתפלה שכנגד הקרבנות תקנו ברוך שאמר ופסוקי דזמרה להגדיל מדורת האש האהבה שממטה למעלה באומרו ברוך שאמר והיה העולם דהיינו במאמר אחד ואחר כך נפרט על ידי ט' מאמרות כו'. וכן בהללויה כי נשגב שמו לבדו רק הודו גו' וירם קרן לעמו וגו' לבני ישראל עם קרובו וגו' וכיוצא בזה משאר פסוקים שמהם נמשך רשפי אש והתלהטות הלב.

ועל ידי זה כמים הפנים לפנים וגו' ממשיך למטה בחינת סובב כל עלמין שתהיה אמונה זו קבועה ותקועה בלב ונפש האדם

וזזהו וזאת המצוה וגו' לעשות בארץ וגו' ארץ זבת חלב ודבש שמע ישראל וגו'. כי הנה ענין פרשת שמע ישראל הוא שהוי"ה סובב כל עלמין שהוא אלהינו שאנחנו מאמינים בו בבחינת אמונה לבדה יהי בבחינת אחד בבחינת גילוי בשבעה רקיעים ובארץ בבחינת דעת והרגשה להיות ביטול ויחוד אמיתי בבחינת יחודא עילאה ביטול במציאות ממש ונעשה ונמשך בחינת זו על ידי המשכת המצות לבחינת ארץ היא בחינת אמונה

ואמונה זו היא בחינת ארץ זבת חלב ודבש. חלב הוא בחינת הגדלת המדות שתגדל האהבה המסותרת בלב ותצא מההעלם אל הגילוי, (כי הגדלת המדות הוא על ידי בחינת אמונה מבחינת סובב כל עלמין דייקא מה שאין כן מבחינת ממלא כל עלמין לא תתגדל אהבתו ויראתו לה' מכאשר תוכל נפשו שאת).

ודבש הוא בחינת מתיקות ותענוג כמו שכתוב אז תתענג על ה' והיינו מבחינת סובב כל עלמין דהיינו כאשר יתבונן כי אני הוי"ה לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'. ורק הודו על וגו'. ועם כל זה הנה וירם קרן לעמו ולבני ישראל עם קרובו ממש. אי לזאת יגיל וישמח לבו ויתענג על ה' ממש

וזזהו וצדיק באמונתו יחיה מלשון תענוג ופיקוח נפש כמו בורא נפשות רבות וחסרונם על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי, שפירוש חסרונם דבר החסר לאדם לקיום חיותו להחיות בהם נפש כל חי שאינו אלא להתענג ופיקוח נפש וכך יחיה באמונתו להשיב את נפשו יותר מכל התענוגים ומרוב כל וכמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי וגו'.

ד. אך בחינת אלו של חלב ודבש עדיין לא הגיעו למעלת ומדריגת ומלאה הארץ דעה שיהיה לעתיד לבא בבחינת דעת והרגשה ממש מה שאין כן חלב ודבש הם בבחינת האמונה עדיין.

כל עלמין שיש לכל עת כו'. כי הנחש הטיל זוהמא בחוה בחינת כנסת ישראל ובמתן תורה פסקה זוהמתן. ואחר כך בחטא העגל חזר כו'. ואחר כך בימי יהושע עבדו את ה' ובימי שפוט השופטים קלקלו ובימי דוד ושלמה היו במעלה העליונה ואחר כך בחטא ירבעם כו' וכך בכל דור

ודור נשתנה לפי הענין וגם בימי התנאים והאמוראים אין זמן א' דומה לחבירו וכל העתים משתנים והזמנים מתחלפין ומתהפכין.

והיינו לפי שהם בבחינת ממלא כל עלמין שהם בחינת פרצוף ראש ויד ורגל ושאר אברים שאין אחד דומה לחבירו ופעולת האיברים משתנין גם לפעמים כואב אחד מהאברים או נחלש כו' וכיוצא בזה שינוים מקרים

וכן בכל אדם בפרטיות לפעמים נופל במחשבה דבור ומעשה אשר לא טוב. ולפעמים יפול לו הרהורי תשובה ומעשים טובים כי לכל עת וגו' ולאום מלאום יאמץ. כשזה קם כו'. לא נתמלאה צור כו'. ועל כן אל יפול לב האדם עליו בראותו שנופל כו' כי כך הוא סדר תהפוכות הזמן ויכול הוא לחזור ולשנות את טעמו מרע לטוב.

וכל זה הוא בבחינת ממלא כל עלמין. אך להיות בחינת סובב כל עלמין בבחינת גילוי בבחינת דעת והרגשה ממש צריך להיות ובערת הרע וגו' שזה יהיה לעתיד לבא שיקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. מה שאין כן בזמן חורבן הבית שבית ראשון היו בו נביאי השקר ובית שני היה בו שנאת חנם שהם הם בחינת זה לעומת זה כנגד בחינת אמונה שהיא למעלה מן הדעת, והענין כי כמו שיש בסטרא דקדושה בחינת אמונה שהיא למעלה מן הדעת כך הי' אז בין ישראל אמונות כוזבות (כמבואר בירמיהו סימן מ"ד פסוק י"ז י"ח). והם זה לעומת זה

והנה בבית ראשון בהתגברות סטרא דקדושה היה גילוי שכינה ארון וכפורת וכך בזה לעומת זה בהתגברות סטרא דקליפה מחמת החטא היה התגברות כנגד אמונת אלהות והנשים שהי' מבכות את התמוז אמרו מעת חדלנו לקטר למלכת שמים חסרנו וגו' וכך היו נביאי השקר (כמ"ש בירמיה סי' כ"ז פסוק י"ד ט"ו), דהיינו אמונות כוזבות בנביא להאמין במה שלא דבר ה'

בבית ראשון ארון הברית היה בקודש הקודשים והשכינה שרתה שם בגלוי. לכן גם כשהרע התגבר על ידי שחטאו ישראל, האמונה הרעה הייתה חזקה והם האמינו בעבודה זרה [כמו שכתוב בפסוקים שהנשים עבדו עבודה זרה לאל שנקרא

"תמוז" ואחר כך האמינו שהגיעו עליהם צרות כי הפסיקו לעבדו] והאמינו לנביאי שקר.

מה שאין כן בבית שני שחסרו ה' דברים לא היתה גם כן בלעומת זה התגברות הקליפה כ"כ והיתה האמונה רעה במילי דעלמא להאמין באנשי רכיל לשנוא את חבירו שהשנאה ההיא היא שנאת חנם שחבירו לא עשה לו רעה באמת. כי אם לא היה מאמין באנשי רכיל בוודאי לא היה איש שונא לרעהו כלל שזה כנגד הטבע שישנא אחד לחבירו חנם אם יודע באמת שחבירו לא פשע בו:

וזהו וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' כי להיות הידיעה והרגשה בבחינת ממלא כל עלמין כבר נאמר אתה הראת לדעת וגו'. כבר הראת בו. אבל להיות וידעת בבחינת סובב כל עלמין דהיינו בשמים ממעל שמים בחינת סובב כמו השמים שהם כדורים וכמו הארץ שהיא בתוך השמים והשמים מקיפין לה כך הנה דבר ה' הוא בחינת ממלא כל עלמין היא מוקפת בבחינת סובב כל עלמין שאין דבר חוץ ממנו. וכמשל הדבור בעודו בכח הנפש שעדיין לא יצא ונפרד בו.

וידעה זהו הוא דוקא היום כמו היום לעשותם ולא למחר בעוה"ב שהעולם הבא הוא בחינת ממלא כל עלמין השתלשלות

המדריגות מעילה לעלול מדריגה אחר מדריגה וכמשל פרצוף שיש בו ראש ויד ורגל בו. כך יש מדריגות רבות ג"ע עליון וג"ע תחתון בו. ולכן המעשים ודיבורים ומחשבות נעשו לכושין צואים לעוה"ב ואין יכול לפשוט אותם וכאלו קשור בשק אם לא על ידי כף הקלע וכיוצא בזה להתיר ולהפקיע הקשר וכו'

מה שאין כן היום והשבות אל לבבך בשני יצריך בבחינת אתכפייא ואתהפכא בו שהיום יכול לברר ולהפריד הרע על ידי המשכה מבחינת סובב כל עלמין על ידי והיו הדברים האלה אשר אנכי מי שאנכי מצוץ היום דוקא שהתורה והמצות הם מבחינת סובב כל עלמין

ועל ידי זה וידעת היום כי הוי' הוא האלהים הוי' הוא בחינת גילוי האלהים בחינת הסתר וצמצום כי כמו שיש בחינת הסתר וצמצום בבחינת ממלא כל עלמין בחינת עליות וירידות לפי זמנים מתחלפים

כנ"ל, כך יש בבחינת סובב כל עלמין בחינת הוי' זה גילויי ובחינת אלהים
היינו הסתר וצמצום בהתגברות זה לעומת זה
וצריך להיות וידעת היום והשבות אל לבבך בבחינת אתכפיא ואתהפכא
שיקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ועי"ז תהיה ומלאה הארץ
דעה וגו' והארץ תרצה את עונה דהיינו שזדונות יהי' כזכיות.

נקודה לאחשה:

לפעמים נראה לנו שבשביל לשנות את המציאות אנחנו צריכים לצאת מהבית מדרש, להתערב במה שקורה בחוץ ולקדם מהלכים חשובים.

לעומת זאת לפעמים נראה שדווקא השינוי הכי גדול יגיע אם נפסיק להיות שקועים בתוך העולם ולזרום עם מה שהוא מוביל, נתכנס בבית המדרש נראה מה האמת וכך נקדם את העולם.

אדמו"ר הזקן מלמד אותנו ששינויים אמיתיים קורים מהחיבור בין האור הממלא כל עלמין לאור הסובב כל עלמין. כלומר מהחיבור מצד אחד למציאות החלקית שרחוקה מלהיות מושלמת ושיש לה לאיפה להשתנות, ומצד שני לאמת האלוקית שנכונה תמיד והיא מוציאה אותנו מהשקיעה במצב העכשווי שבה המציאות נמצאת.